

Tilinpäätösasiakirjat 2016

Hyvinvointia rakentamassa. Yhdessä.

Sisällysluettelo

Orion Oyj:n hallituksen toimintakertomus tilikaudelta 2016	3
Orionin osakkeiden perustietoja	17
Konsernin tunnusluvut	22
Tunnuslukujen laskentaperusteet	24
Konsernin laaja tuloslaskelma	25
Konsernitase	26
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	27
Konsernin rahavirtalaskelma	28
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	30
1. Toimintasegmentit	43
2. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut	44
3. Poistot ja arvonalentumiset	44
4. Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut ja tilintarkastajan palkkiot	45
5. Rahoitustuotot ja -kulut	47
6. Tuloverot	48
7. Osakekohtainen tulos ja osinko	49
8. Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	50
9. Aineettomat hyödykkeet	51
10. Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä ja yhteiset toiminnot	52
11. Myytävissä olevat sijoitukset	53
12. Eläkesaamiset ja -veloitteet	54
13. Laskennalliset verosaamiset ja -velat	57
14. Muut pitkäaikaiset saamiset	58
15. Vaihto-omaisuus	58
16. Myyntisaamiset ja muut saamiset	58
17. Rahavarat	59
18. Oma pääoma	60
19. Varaukset	61
20. Korolliset velat	62
21. Muut pitkäaikaiset velat	62
22. Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat	63
23. Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin	64
24. Rahoitusriskien hallinta	66
25. Johdannaissopimukset	69
26. Ehdolliset velat	70
27. Muut vuokrasopimukset	70
28. Konserniyritykset	71
29. Lähipiiritapahtumat	72
30. Tilikauden jälkeiset tapahtumat	72
Emoyhtiö Orion Oyj:n tilinpäätös (FAS)	73
Tuloslaskelma	73
Tase	74
Rahoituslaskelma	75
Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot	76
Orion Oyj:n hallituksen ehdotus voittovarojen käytöstä tilikaudelta	94
Tilintarkastuskertomus	96

Kaikki konsernitilinpäätöksen luvut on pyöristetty, minkä vuoksi yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluvusta.

Orion Oyj:n hallituksen toimintakertomus tilikaudelta 2016

Tapahtumia tilikaudella 2016

22.3. Orion Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin Helsingissä.

3.6. Orion ja Bayer ilmoittivat laajentavansa ODM-201:n kliinistä kehitysohjelmaa ja aloittavansa uuden faasi III -tutkimuksen (ARASENS) potilailla, joilla on levinnyt hormonisensitiivinen eturauhassyöpä.

15.6. Orion paransi näkymäärviotaan vuodelle 2016.

18.7. Orion myi Pharmaservice Oy:n osakkeet Oriola-KD Oyj:lle.

2.9. Orion ja Menarini aloittivat yhteistyön budesonidi-formoteroli Easyhaler® -yhdistelmävalmisteen markkinoinnissa.

5.9. Orion myi Ekokem Oyj:n osakkeet Fortum Oyj:lle.

12.10. Budesonidi-formoteroli Easyhaler® -yhdistelmävalmiste sai hajautetun hyväksymismenettelyn (DCP) kautta myyntiluvan Saksaan.

14.12. Budesonidi-formoteroli Easyhaler® -yhdistelmävalmiste sai hajautetun hyväksymismenettelyn (DCP) kautta myyntiluvan Isoon-Britanniaan sekä Ranskaan.

21.12. Orion ilmoitti, että se suunnittelee hakevansa myyntilupaa Easyhaler®-tuoteperheen salmeteroli-flutikasoni -yhdistelmävalmisteelle Euroopassa.

Katsauskauden jälkeisiä tapahtumia

Katsauskauden jälkeen ei ole ollut merkittäviä tapahtumia.

Taloudellinen katsaus

Liikevaihto

Orion-konsernin liikevaihto vuonna 2016 oli 1 074 miljoonaa euroa (1 016 miljoonaa euroa vuonna 2015), ja se kasvoi 6 %. Valuuttakurssien nettovaikutus oli 10 miljoonaa euroa negatiivinen.

Lääkeliiketoiminnan liikevaihto oli 1 022 (961) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 6 %. Lääkeliiketoiminnan muun kuin Stalevo®, Comtess®/Comtan® ja Precedex® -tuotteiston liikevaihto ilman etappimaksuja oli 863 (798) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 8 %. Orionin Stalevo® (karbidopa, levodopa ja entakaponi) ja Comtess®/Comtan® (entakaponi) Parkinson-lääkkeiden liikevaihto laski 10 % ja oli yhteensä 124 (138) miljoonaa euroa. Tämä oli 12 % (14 %) lääkeliketoiminnan liikevaihdosta.

Diagnostiikkaliiketoiminnan liikevaihto oli 55 (58) miljoonaa euroa, ja se laski 5 %.

Tulos

Orion-konsernin liikevoitto oli 315 (267) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 18 %. Etappimaksujen osuus liikevoitosta oli 15 (8) miljoonaa euroa. Liikevoiton kasvua kiihdyttivät noin 22 miljoonan euron lääkeliikeytoiminnan liikevoittoon sisällytetyt myyntivoitot.

Lääkeliikeytoiminnan liikevoitto oli 316 (269) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 18 %. Etappimaksujen osuus liikevoitosta oli 15 (8) miljoonaa euroa.

Diagnostiikkaliiketoiminnan liikevoitto oli 8,4 (8,5) miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan kulut

Konsernin myynnin ja markkinoinnin kulut olivat 195 (190) miljoonaa euroa.

Tutkimus- ja kehityskulut olivat 118 (108) miljoonaa euroa. T&K-kulujen osuus konsernin liikevaihdosta oli 11 % (11 %). Lääketutkimuksen ja -kehityksen osuus oli 112 (101) miljoonaa euroa. Tutkimushankkeista on kerrottu tarkemmin 'Lääkeliikeytoiminnan liiketoimintakatsauksessa'.

Hallinnon kulut olivat 49 (46) miljoonaa euroa.

Muut liiketoiminnan tuotot ja kulut, jotka sisältävät noin 22 miljoonaa euroa myyntivoittoja, olivat 24 (1) miljoonaa euroa.

Konsernin voitto

Konsernin voitto ennen veroja oli 311 (262) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 19 %. Laimentamaton osakekohtainen tulos oli 1,77 (1,48) euroa, ja laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos oli 1,77 (1,48) euroa. Osakekohtainen oma pääoma oli 4,57 (4,22) euroa. Sijoitetun pääoman tuotto ennen veroja oli 41 % (36 %) ja oman pääoman tuotto verojen jälkeen 40 % (38 %).

Tase ja rahoitusasema

Konsernin nettovelkaantumisaste oli -12 % (-10 %) ja omavaraisuusaste oli 61 % (57 %).

Konsernitaseen vieras pääoma 31.12.2016 oli 422 (452) miljoonaa euroa. Korollista velkaa oli kauden lopussa 153 (188) miljoonaa euroa, josta pitkäaikaisia lainoja oli 150 (178) miljoonaa euroa.

Kauden lopussa konsernin rahavarat ja rahamarkkinasijoitukset olivat 232 (245) miljoonaa euroa. Rahavarat on sijoitettu vakavaraisten pankkien ja yritysten lyhytaikaisiin korkosijoitusinstrumentteihin.

Rahavirrat

Liiketoiminnan rahavirta oli 249 (255) miljoonaa euroa. Rahavirran pieneneminen johtui käyttöpääoman vertailukautta suuremmasta kasvusta.

Investointien rahavirta oli -21 (-42) miljoonaa euroa, muutos vertailukauteen selittyy pääosin osakkeiden myynneillä.

Rahoituksen rahavirta oli -237 (-231) miljoonaa euroa. Muutos johtuu lähinnä kesäkuussa tehdyistä omien osakkeiden ostosta (-17 miljoonaa euroa). Omien osakkeiden hankinta perustui hallituksen päätökseen, josta tiedotettiin pörssitiedotteella 27.4.2016.

Investoinnit

Konsernin investoinnit olivat 51 (44) miljoonaa euroa. Aineellisten hyödykkeiden osuus oli 44 (39) miljoonaa euroa ja aineettomien hyödykkeiden osuus 6 (5) miljoonaa euroa.

Näkymäarvio vuodelle 2017

Liikevaihdon arvioidaan olevan samalla tasolla kuin vuonna 2016 (vuonna 2016 liikevaihto oli 1 074 miljoonaa euroa).

Liikevoiton ilman olennaisia myyntivoittoja arvioidaan olevan vähintään 280 miljoonaa euroa (vuonna 2016 liikevoitto ilman myyntivoittoja oli 293 miljoonaa euroa).

Näkymien perustelut

Orionin brändättyjä Parkinson-lääkkeitä ovat Comtess[®], Comtan[®] ja Stalevo[®]. Tuotteiden geneerinen kilpailu alkoi Yhdysvalloissa vuonna 2012 ja on laajentunut jo lähes kaikille markkinoille. Kilpailun seurauksena Orionin myynti on näiden tuotteiden osalta laskenut alhaiseksi Yhdysvalloissa sekä muutamilla muilla markkinoilla, ja kilpailun oletetaan laajenevan asteittain kaikkialla. Muiden tuotteiden myynnin kasvun arvioidaan kuitenkin korvaavan tämän tuotteiston myynnin pienenemisen myös vuonna 2017.

Easyhaler-tuoteperheen myynnin arvioidaan jatkavan kasvuaan. Muutamassa Euroopan maassa on hyväksytty Dexdor[®]-valmisteelle geneerinen kilpailija. Näiden hyväksymisten vaikutusta ei kuitenkaan ole sisällytetty näkymäarvioon, koska mahdollisen kilpailun tarkkaa ajoitusta ja merkitystä on tässä vaiheessa vielä vaikea arvioida. Simdax[®]-tuotteen molekyylipatentti päättyi syyskuussa 2015, mutta tämän ei edelleenkään arvioida vaikuttavan olennaisesti tuotteen myyntiin vuonna 2017.

Geneeristen tuotteiden osuus Orionin kokonaisymyynnistä on merkittävä, ja hintakilpailu on jatkunut monilla markkinoilla. Orionille tärkeimmällä geneerisellä markkinalla Suomessa kilpailu jatkuu kireänä myös vuonna 2017. Lisäksi Suomessa on alkaneen vuoden alussa tehty vaihtokelpoisten reseptilääkkeiden hinnoittelujärjestelmään muutoksia kaventamalla ns. hintaputkea. Tämän muutoksen arvioitu negatiivinen vaikutus Orionin myyntiin on sisällytetty näkymäarvioon. Tuotelanseeraukset tukevat kuitenkin edelleen Orionin asemaa markkinajohtajana. Vuonna 2016 Remsima[®]-tuotteen myynti synnytti merkittävän osan Erityistuotteet-tulosyksikön liikevaihdon kasvusta. Alkaneena vuonna tuotteen myynnin arvioidaan olevan edellisen vuoden tasolla.

Yhteistyösopimukset muiden lääkeyhtiöiden kanssa ovat olennainen osa Orionin liiketoimintamallia. Näihin sopimuksiin liittyy usein liikevaihtoon kirjattavia maksuja, joiden määrä vaihtelee voimakkaasti vuodesta toiseen. Näiden maksujen sekä ajallinen että määrällinen ennakointi on vaikeaa. Jo tehtyihin sopimuksiin liittyvät mahdolliset tulevat maksut on joissain tapauksissa sidottu esimerkiksi tutkimushankkeiden etenemiseen tai saatuihin tuloksiin, joita ei tiedetä ennen tutkimusten valmistumista. Toisaalta uusien sopimusten tekeminen on yleensä prosessi, jonka aikataulua tai lopputulosta ei tiedetä ennen sopimuksen lopullista allekirjoitusta.

Vuonna 2017 konsernin investointien kokonaismäärän arvioidaan kasvavan vuodesta 2016, jolloin ne olivat 51 miljoonaa euroa. Suurimpia yksittäisiä meneillään olevia hankkeita ovat Fermionin Hangon tehtaan laajennus sekä Easyhaler-tuotteiston valmistuskapasiteetin lisääminen.

Markkinointikustannukset kasvavat edellisestä vuodesta esimerkiksi johtuen lisäpanostuksista Easyhaler- tuotteiston myyntiin. Koska uusien tuotteiden rekisteröinnit ja lanseeraukset ovat yli vuoden mittaisia projekteja, on niiden vaatimat resurssien lisäykset ja muut panostukset vuodelle 2017 suunniteltu pääsääntöisesti jo edellisen vuoden aikana.

Tutkimus- ja kehityskulut ovat samalla tasolla kuin vuonna 2016. Ne syntyvät toisaalta yhtiön sisäisistä, kiinteistä eristä kuten palkoista ja toimintainfrastruktuurin ylläpidosta, ja toisaalta ulkoisista muuttuvista kuluista. Ulkoiset kulut syntyvät mm. pitkäkestoisista kliinisistä potilaskokeista, jotka tehdään tyypillisesti useissa maissa sijaitsevilla klinikoilla. Keskeiset vuodelle 2017 suunnitellut kliiniset tutkimukset joko jatkuvat edellisestä vuodesta tai ne on jo hyvin pitkälle suunniteltu, minkä vuoksi niiden kustannustaso on varsin hyvin ennakoitavissa. Kulujen kertymään vaikuttavat olennaisesti myös kumppanuusrakenteet sekä se, miten syntyvät kustannukset jaetaan Orionin ja yhteistyökumppaneiden kesken. Esimerkiksi ODM-201-tutkimusten kuluista Bayer maksaa suurimman osan.

Lähiajan riskit ja epävarmuustekijät

Orionin brändättyjen Parkinson-lääkkeiden myynti laskee vuonna 2017 geneerisen kilpailun seurauksena. Kilpailun vaikutukset on jo sisällytetty kuluvaan vuoden näkymäarvioon. Stalevon geneerisen kilpailun laajentumisen ajankohtaan ja voimakkuuteen niin Euroopassa kuin muuallakin liittyy edelleen kuitenkin epävarmuutta, jolla saattaa olla olennainen vaikutus tässä vaiheessa tehdyn arvion tarkkuuteen. Simdaxin ja Dexdorin peruspatentit ovat päättäneet. Tuotteilla on kuitenkin yhä voimassa muuta tuotesuojaa. Tästä huolimatta on mahdollista, että geneerinen kilpailu tuotteiden osalta alkaa ennen niille kuuluvan tuotesuojan päättymistä. Orionin tietoon on tullut, että eräissä Euroopan maissa on myönnetty myyntilupa Dexdor-valmisteen geneeriselle versiolle. Orion jatkaa toimenpiteitä oikeuksiensa puolustamiseksi.

Yksittäisten tuotteiden myynti ja toisaalta Orionin myynti yksittäisillä markkinoilla saattaa vaihdella muun muassa sen mukaan, missä määrin lääkemarkkinoilla jatkuvasti viime vuosina kiristynyt hinta- ja muu kilpailu kohdistuu nimenomaan Orionin tuotteisiin. Parkinson-lääkkeiden toimitukset suurimmalle yhteistyökumppanille Novartikselle perustuvat yhdessä etukäteen sovittuihin aikatauluihin. Nämä voivat kuitenkin muuttua esimerkiksi Novartiksen päätösten seurauksena, jotka koskevat mm. varastotasojen muutoksia. Lisäksi Novartis-toimitusten arvoon vaikuttavat markkinahintojen sekä valuuttakurssien kehitys.

Yhdysvaltojen dollarin synnyttämä valuuttakurssiriski on viime vuosina pienentynyt, koska dollareissa tapahtuvan laskutuksen osuus Orionin liikevaihdosta on pienentynyt alle kymmeneen prosenttiin ja samanaikaisesti dollareissa tapahtuvien ostojen määrä on kasvanut. Tällä hetkellä suurin valuuttariski liittyy eurooppalaisiin valuuttoihin kuten Ruotsin kruunuun ja Englannin puntaan. Euroopan maiden valuuttojen synnyttämän riskin kokonaisvaikutusta pienentää kuitenkin se, että Orionilla on useimmissa näissä maissa oma organisaatio ja siten myynnin lisäksi myös kustannuksia kyseisissä valuutoissa. Japanin jenin kurssikehityksen merkitys on myös kasvanut Parkinson-lääkkeiden Japanin myynnin kasvun myötä. Venäjän ruplaan liittyvä valuuttakurssivaikutus on kasvanut valuutan voimakkaan heilunnan vuoksi. Venäjän myynnin osuus koko Orionin liikevaihdosta ei kuitenkaan ole merkittävä.

Orionin laaja tuotevalikoima saattaa aiheuttaa riskejä toimitusvarmuudelle sekä tehdä tuotannossa vaaditun korkean laatutason ylläpitämisen haastavaksi. Eri maiden viranomaiset ja keskeiset asiakkaat suorittavat lääkkeiden kehityksen ja valmistuksen säännöllisiä ja yksityiskohtaisia tarkastuksia Orionin toimipisteissä. Mahdollisesti vaadittavien korjaavien toimenpiteiden tekemisellä voi olla ainakin väliaikaisia, toimitusvarmuutta heikentäviä ja kustannuksia nostavia vaikutuksia. Orionin tuotevalikoimassa on myös muiden lääkeyhtiöiden valmistamia tuotteita. Näiden valmistajien toimitusvarmuuteen tai tuotteiden laatuun mahdollisesti liittyvät ongelmat voivat aiheuttaa riskin Orionin toimitusvarmuudelle.

Tutkimushankkeisiin liittyy aina epävarmuustekijöitä, jotka saattavat joko kasvattaa tai laskea arvioituja kustannuksia. Projektit saattavat edetä oletettua hitaammin tai nopeammin tai ne saatetaan keskeyttää. Meneillään olevissa kliinisissä tutkimuksissa mahdollisesti tapahtuvat muutokset heijastuvat kuitenkin kustannuksiin suhteellisen hitaasti, eikä niillä arvioida olevan olennaista vaikutusta kuluvaan vuoden tulokseen. Uusien, käynnistymässä olevien tutkimusten aikataulut ja kustannukset ovat tutkimusprosessin luonteesta johtuen tiedossa jo etukäteen, eivätkä ne siten tyypillisesti aiheuta odottamattomia muutoksia ennakoituun kulurakenteeseen. Viimeisen eli kolmannen kliinisen vaiheen tutkimukset Orion tekee yleensä yhteistyössä muiden lääkeyhtiöiden kanssa. Näiden yhteistyösuhteiden aloittamisella ja rakenteella on myös olennainen vaikutus tutkimusprojektien aikatauluun ja kustannustasoon.

Orionin liiketoimintamalliin kuuluu merkittävänä osana yhteistyöjärjestelyt. Näihin järjestelyihin liittyviin mahdollisiin yhteistyö- ja lisenssisopimuksiin sisältyy myös usein liikevaihtoon kirjattavia maksuja, joilla voi olla olennainen vaikutus Orionin tulokseen. Vuosina 2014–16 näiden maksujen määrä on vaihdellut 8 miljoonan ja 39 miljoonan euron välillä. Maksut saattavat olla sidottu tiettyihin tutkimushankkeiden tai myynnin kehitykseen liittyviin ehtoihin, joiden toteutumiseen tai toteutumisen ajankohtaan liittyy aina epävarmuustekijöitä.

Orionin osingonjakopolitiikka

Orion ottaa osingonjaossaan huomioon yhtiön jakokelpoisten voittovarojen lisäksi taloudellisten tavoitteiden saavuttamisen vaatimat keskipitkän ja pitkän aikavälin investointi- ja muut rahoitustarpeet.

Hallituksen esitys voitonjaosta, osinko yhteensä 1,55 euroa osakkeelta

Emoyhtiön voitonjakokelpoiset varat ovat 318 637 450,47 euroa eli 2,27 euroa osaketta kohden. Summasta tilikauden voittoa on 240 587 853,53 euroa eli 1,71 euroa osaketta kohden. Osakekohtaiset summat on laskettu ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita.

Hallitus ehdottaa, että emoyhtiön voitonjakokelpoisista varoista jaetaan osinkoa 1,35 euroa osaketta kohden sekä lisäksi Orionin 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi lisäosinkoa 0,20 euroa osaketta kohden, eli yhteensä osinkoa 1,55 euroa osaketta kohden.

Osingonjaon täsmäytyspäivänä yhtiön hallussa oleville omille osakkeille ei makseta osinkoa. Voitonjakoehdotuksen tekemispäivänä osinkoon oikeuttavia osakkeita on 140 474 462 kappaletta, joten osingon kokonaismäärä olisi yhteensä 217 735 416,10 euroa. Konsernin osingonjakosuhte tilikaudelta 2016 olisi 87,6 % (87,8 %). Osingon maksupäivä olisi 31.3.2017 ja osinkoon olisivat oikeutettuja osakkeenomistajat, jotka ovat merkittyinä yhtiön osakasluetteloon 24.3.2017.

Lisäksi hallitus ehdottaa, että lääketieteelliseen tutkimukseen ja muuhun yleishyödylliseen tarkoitukseen lahjoitetaan hallituksen erillisen päätöksen mukaisesti 300 000 (350 000) euroa ja että omaan pääomaan jätettäisiin 100 602 034,37 euroa.

Strategia

Orionin hallitus on vahvistanut yhtiön strategian vuosille 2017–2021.

Toimintaympäristö

Orionin strategiaan vaikuttavat maailmanlaajuiset terveydenhuollon megatrendit, joilla on olennainen merkitys lääkkeiden kulutuksen kehittymiseen, lääkkeiden hintatasoon ja lääketutkimuksen edistymiseen. Tällaisia megatrendejä ovat esimerkiksi:

- väestön ikääntyminen
- tieteen edistysaskeleet kuten henkilökohtainen lääketiede, genetiikan ja epigenetiikan tiedon lisääntyminen, lääkännostelun kehittyminen ja diagnostiikan kehittyminen
- terveydenhuollon kasvava kustannustaakka ja sen seurauksena tarve kustannustehokkaille hoidoille ja lääkkeille
- lisääntynyt henkilökohtainen vastuunotto omasta terveydestä

Missio ja arvot

Orionin missiona on rakentaa hyvinvointia. Orion luo hyvinvointia tuomalla markkinoille lääkkeitä ja diagnostisia testejä, joista potilaat saavat apua ja tehoa sairauksiensa hoitoon. Tehokas lääke tuo lisäarvoa potilaalle parantamalla myös elämänlaatua. Orionin strategian toteuttamisen taustalla ovat Orionin arvot, jotka kuvaavat tapaa työskennellä yhtiössä. Nämä arvot ovat:

- keskinäinen luottamus ja arvostus
- laatu, luotettavuus ja turvallisuus
- asiakkaiden tarpeisiin vastaaminen
- innovatiivisuus
- pyrkimys parhaaseen tulokseen

Painopistealueet

Jotta Orion voi toteuttaa missiotaan ja saavuttaa strategiset tavoitteet, yhtiössä on systemaattisesti keskityttävä olennaisiin painopistealueisiin ja niiden kehittämiseen. Strategian toteuttamisen kannalta keskeiset painopistealueet ovat:

- **Laatu ja turvallisuus.** Korkea laatu, tuotteiden turvallisuus ja viranomaisvaatimusten noudattaminen ovat olemassaolon edellytys lääketieteellisyydessä. Koko ajan lisääntyvien vaatimusten ja sidosryhmien odotusten takia Orion kehittää näitä alueita jatkuvasti ja systemaattisesti.
- **Tuottavuus ja joustavuus.** Lääkkeiden laskevissa hintapaineissa Orion edellyttää toimintoiltaan kustannustietoisuutta sekä saumatonta yhteistyötä yhtiön eri osien välillä, jotta tavoiteltu kannattavuustaso voidaan saavuttaa. Tämän lisäksi toiminnan on oltava joustavaa ja sen on kyettävä nopeasti reagoimaan havaittuihin muutoksiin toimintaympäristössä. Orion voi kokonsa vuoksi olla ketterämpi kuin suuret yhtiöt ja saada tästä kilpailuetua.
- **Partneruudet.** Orionin toiminta pohjautuu lähes kaikissa toiminnoissa maailmanlaajuisten verkostojen hyödyntämiseen, jolloin hyvin hoidetut partneruudet ja kumppanuudet ovat yhtiölle kilpailuetu. Tämä edellyttää Orionilta ennakkoluulottomuutta sekä avoimuutta oppia uutta partnereilta ja kumppaneilta. Partneruuksia pitää myös hoitaa niin, että yhdessä sovitut toimintatavat ja vastuut ovat käytössä joka tasolla.
- **Kilpailukykyinen ja elinvoimainen tuoteisto on Orionin menestymisen elinehto.** Tämä vaatii yhtiöltä jatkuvaa panostusta tuoteiston uudistamiseen, mikä tuotteiden kehittämisen, hankinnan tai valmistuksen lisäksi sisältää niiden tehokkaan lanseerauksen sekä elinkaaren hallinnan lopetukseen saakka.
- **Vahva yhdessä tekemisen kulttuuri,** jonka perustana on asiakkaalle arvokas ja merkityksellinen työ. Orion haluaa olla erinomainen työpaikka sekä vastuullinen ja houkutteleva työnantaja, joka huolehtii henkilöstönsä työhyvinvoinnin ja osaamisen jatkuvasta kehittämisestä.

Strategiset tavoitteet

Vahvistetut strategiset tavoitteet, joiden toteutumista yhtiössä seurataan selkeästi määritetyillä mittareilla, ovat seuraavat:

- **Uusien innovatiivisten ja kustannustehokkaiden lääkkeiden ja hoitotapojen tuominen potilaille.** Orion tuo tasaisena virtana uusia lääkkeitä ja diagnostisia testejä markkinoille. Tuotekehityspotkussa on myöskin tasapainoinen määrä eri vaiheen sekä alkuperätuotteita että generisiä hankkeita. Yhtiö pyrkii tutkimuksessaan alan parhaaseen panos/tuotos-suhteeseen.
- **Työskentely yhdessä asiakkaan hyväksi.** Orionin henkilöstö on sitoutunutta ja ymmärtää asiakkaiden tarpeet. Työilmapiiri, asiakastyytyväisyys sekä Orion-mielikuva ovat huippuluokkaa.
- **Toiminnan jatkuva parantaminen kestävä kehityksen alueella.** Potilasturvallisuus on painavin näkökulma Orionin yritys vastuussa. Potilasturvallisuuden ydin on, että Orionin tuotteet ovat asianmukaisesti käytettyinä turvallisia. Yhtiön ympäristövastuista huolehtiminen on myös tärkeä osa kestävä kehitystä. Lisäksi Orionin tavoitteena on henkilöstön työturvallisuuden ja työssäjaksamisen jatkuva kehittäminen.
- **Markkinoita nopeampi kasvu.** Kasvu mahdollistaa yrityksen kehittämisen ja hallittujen riskien ottamisen. Tavoitteeseen pyritään sekä koko yhtiön tasolla että niillä maantieteellisillä ja tuotealuilla, joilla Orion toimii.
- **Kannattavuuden vahva kehittyminen.**

Taloudelliset tavoitteet

Taloudellisten tavoitteiden avulla Orion pyrkii konsernin omistaja-arvon kehittämiseen, taloudellisen vakauden varmistamiseen ja kannattavaan kasvuun. Orionin taloudelliset tavoitteet ovat:

Orionin taloudelliset tavoitteet ovat:

- Kasvattaa liikevaihtoa lääke markkinan kasvua nopeammin. Tavoitteen toteuttaminen vaatii jatkuvaa panostusta tuoteiston kehittämiseen.
- Säilyttää kannattavuus hyvällä tasolla. Tavoitteena on liikevoitto, joka ylittää 25 prosenttia liikevaihdosta.
- Pitää omavaraisuusaste vähintään 50 prosentin tasolla.
- Jakaa vuotuista osinkoa, joka lähivuodet on vähintään 1,30 euroa/osake, ja kasvattaa osinkoa pidemmällä aikavälillä.

Lyhyellä aikajänteellä toteutunut kehitys voi poiketa tavoitteista.

Lupaavasti kehittynyt tutkimus- ja kehityshankeputki tulee todennäköisesti nostamaan yhtiön tutkimuskuluja jonkin verran lähivuosina. Tutkimushankkeisiin liittyvien jo tehtyjen sopimusten (Bayer/ODM-201, Janssen/ORM-12741) ja näiden suotuisaan edistymiseen sekä muiden hankkeiden partnerointiin liittyvien uusien mahdollisten sopimusten arvioidaan kuitenkin tuottavan olennaisia allekirjoitus- ja etappimaksuja tulevina vuosina. Onnistuessaan hankkeet siten osaltaan vaikuttavat positiivisesti Orionin liikevaihtoon ja erityisesti liikevoittoon jo ennen uusien alkuperälääkkeiden mahdollista hyväksyntää ja varsinaisen tuotemyynnin alkamista.

Liiketoimintakatsaukset

Lääkeliiketoiminta

Katsaus ihmislääkemarkkinoihin

Orionin yksittäisistä markkina-alueista tärkein on Suomi, jonka osuus kokonaisliikevaihdosta on noin kolmannes. IMS Healthin tilastoinnin mukaan ihmislääkkeiden tukkumyynti Suomessa vuonna 2016 oli yhteensä 2 320 (2 239) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 4 % edellisvuodesta. Orion pystyi kasvattamaan myyntiään markkinoita nopeammin, ja yhtiö vahvisti asemaansa Suomen johtavana lääkemerkkinoijana. IMS Healthin tilastoinnin mukaan Orionin ihmislääkkeiden tukkumyynti Suomessa vuonna 2016 oli yhteensä 299 (270) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 11 % edelliseen vuoteen verrattuna. Orionin markkinaosuus Suomen lääkemerkkinoista oli 13 % (12 %).

Yksittäisenä terapia-alueena Orionille merkittävin on edelleen Parkinsonin taudin hoito. Entakaponia sisältävät Orionin brändätyt Parkinson-lääkkeet (Stalevo®, Comtess® ja Comtan®) muodostavat hieman yli 10 % konsernin liikevaihdosta.

Kaikkien entakaponia sisältävien Parkinson-lääkkeiden yhteenlaskettu myynti:

milj. EUR tai USD		MAT9/2016	MAT9/2015	Muutos %
Yhdysvallat	USD	64	91	-29 %
Eurooppa TOP 5	EUR	113	131	-13 %
Japani	EUR	76	63	+22 %

Lähde: IMS Health lääkemyyntitilastot MAT9/2016 (10/2015–9/2016)

Eurooppa TOP 5: Saksa, Iso-Britannia, Ranska, Espanja ja Italia

Orionin brändättyjen Parkinson-lääkkeiden yhteenlaskettu myynti:

milj. EUR tai USD		MAT9/2016	MAT9/2015	Muutos %
Yhdysvallat*	USD	9	13	-31 %
Eurooppa TOP 5	EUR	73	99	-27 %
Japani	EUR	76	63	+21 %

Lähde: IMS Health lääkemyyntitilastot MAT9/2016 (10/2015–9/2016)

* Yhdysvaltain myynnistä on vähennetty siihen aiemmin sisällytynyt Novartis-konserniin kuuluvan Sandozin geneeristen entakaponi-tuotteiden myynti.

Eurooppa TOP 5: Saksa, Iso-Britannia, Ranska, Espanja ja Italia

Euroopassa Orionin brändättyjen Parkinson-lääkkeiden myynnin lasku johtuu geneerisen kilpailun alkamisesta. Japanissa myynnin kasvu johtuu pääosin vuonna 2015 markkinalle lanseeratun Stalevon kasvusta.

Euroopassa yleisimpien suonensisäisesti annosteltavien anestesia- ja tehohoitoväyryyden (propofoli, midatsolaami, remifentaniili ja deksmedetomidiini) yhteenlaskettu myynti syyskuuhun 2016 päättyneeltä 12 kuukauden jaksolta oli IMS Health -lääkemyyntitilastojen mukaan 527 (518) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 2 %. Orionin Dexdor®-tehohoitoväyryyden (deksmedetomidiini) myynti Euroopassa IMS Health -lääkemyyntitilastojen mukaan oli 44 (34) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 28 %.

Lääkeliiketoiminnan liikevaihto ja tulos

Lääkeliiketoiminnan liikevaihto vuonna 2016 oli 1 022 (961) miljoonaa euroa ja liikevoitto 316 (269) miljoonaa euroa. Etappimaksujen osuus liikevaihdosta ja -voitosta oli 15 (8) miljoonaa euroa, ja ne koostuvat pääosin ODM-201-hankkeen teknologian siirtoon liittyvästä 5 miljoonan euron etappimaksusta Bayerilta sekä Easyhaler®-tuoteperheen myyntioikeuksiin liittyvistä etappimaksuista. Lääkeliiketoiminnan liikevoitto oli 31 % (28 %) segmentin liikevaihdosta.

Orionin kymmenen myydyimmän lääkevalmisteen liikevaihto vuonna 2016 oli 450 (415) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 9 %. Näiden tuotteiden osuus lääkeliketoiminnan kokonaisliikevaihdosta oli 44 % (43 %). Lääkeliiketoiminnan muun kuin Stalevo®, Comtess®/Comtan® ja Precedex® -tuotteiston liikevaihto ilman etappimaksuja oli 863 (798) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 8 %.

Alkuperälääkkeet

Alkuperälääkkeet-tulosyksikön tuotteisto koostuu patenttisuojatuista reseptilääkkeistä, jotka on suunnattu kolmelle terapia-alueelle: keskushermostosairauksiin, syöpäsairauksiin ja tehohoitoon sekä Easyhaler®-keuhkolääkkeisiin.

Alkuperälääkkeet-tulosyksikön liikevaihto vuonna 2016 oli 350 (323) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 9 %. Kasvu vauhditti viime vuotta korkeammat etappimaksut, mutta myös tuotemyynti kasvoi vertailukaudesta. Parkinson-lääkkeiden myynnin lasku on jatkunut, mutta tämä lasku on pystytty korvaamaan muiden tuotteiden myynnin hyvällä kehityksellä.

Orionin Parkinsonin taudin hoitoon tarkoitetut lääkkeet ovat Stalevo® (vaikuttavat aineet karbidopa, levodopa ja entakaponi) ja Comtess®/Comtan® (entakaponi). Niiden yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2016 oli 124 (138) miljoonaa euroa, ja se laski 10 %. Yhdysvalloissa Orionin Parkinson-lääkkeillä on useita geneerisiä kilpailijoita, ja kilpailu lisääntyy Euroopassa sekä myös muilla markkinoilla. Japanissa on myönnetty ensimmäiset myyntiluvat geneerisille Comtan-tuotteille, mutta geneerinen kilpailu ei ole vielä alkanut.

Parkinson-lääkkeiden myynnin jakauma:

milj. €	2016	2015	Muutos %
Stalevo-toimitukset Novartikselle	65	64	+2 %
Comtan-toimitukset Novartikselle	24	27	-11 %
Orionin Stalevo-myynti	31	40	-23 %
Orionin Comtess-myynti	4	6	-36 %

Sydämen vaikean vajaatoiminnan hoitoon tarkoitetun Simdax®-lääkkeen liikevaihto vuonna 2016 oli 56 (51) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 10 %. Simdaxia myydään maailmanlaajuisesti yhteensä yli 50 maassa.

Astman ja keuhkohtaumataudin hoitoon tarkoitetun Easyhaler®-tuoteperheen yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2016 oli 64 (51) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 24 %. Kasvu johtuu pääosin Bufomix Easyhaler®-yhdistelmävalmisteen (budesonidi-formoteroli) myynnistä. Bufomix Easyhalerin myynti vuonna 2016 oli 27 (16) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 68 %. Vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä budesonidi-formoteroli Easyhaler -yhdistelmävalmiste sai hajautetun menettelyn kautta myyntiluvan Saksaan, Isoon-Britanniaan ja Ranskaan. Kansallinen hyväksymisprosessi on päättynyt Saksassa ja meneillään Isossa-Britanniassa sekä Ranskassa. Orionilla on meneillään Easyhaler-tuotannon laajentaminen Espoon lääkevalmistetehtaalla. Vuoden 2016 aikana Orion solmi yhteistyösopimuksen Menarinin kanssa budesonidi-formoteroli Easyhaler -yhdistelmävalmisteen rinnakkaismarkkinoinnista Saksassa, Italiassa, Espanjassa ja Portugalissa. Lisäksi osapuolet sopivat Menarinin yksinoikeudellisesta lisenssi- ja jakelujärjestelystä Ranskassa ja Turkissa. Vuoden lopulla Orion solmi yhteistyösopimuksen Hikman kanssa budesonidi-formoteroli-yhdistelmävalmisteen markkinoinnista Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan maissa (MENA-alue).

Orionin Dexdor®-tehohoitorauhoitteen (deksmedetomidiini) liikevaihto vuonna 2016 oli 57 (45) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 28 %.

Erytist tuotteet

Patenttisuojattomista eli geneerisistä reseptilääkkeistä ja itsehoitotuotteista sekä biosimilaareista muodostuvan Erytist tuotteet-tulosyksikön liikevaihto vuonna 2016 kasvoi 8 % ja oli 508 (471) miljoonaa euroa. Geneeristen entakaponi-tuotteiden myynti laski 47 % ja oli 13 (25) miljoonaa euroa. Muun tuotteiston myynti kasvoi 11 %. Noin kolmasosa tästä kasvusta tuli Remsima®-biosimilaarivalmisteesta.

Erytist tuotteet-tulosyksikön tärkeimmät markkina-alueet ovat Suomi, Skandinavia sekä itäinen Eurooppa ja Venäjä. Suomessa tulosyksikön myynti vuonna 2016 oli 300 (276) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 9 %. Orion onnistui kasvattamaan myyntiään etenkin reseptilääkkeissä. Skandinaviassa myynti kasvoi 10 prosenttia 82 (75) miljoonaan euroon ja itäisessä Euroopassa sekä Venäjällä myynti kasvoi 11 %, ja oli 59 (53) miljoonaa euroa.

Muun muassa reuman hoitoon tarkoitetun Remsima®-valmisteen liikevaihto vuonna 2016 oli 42 (28) miljoonaa euroa, ja se kasvoi 51 %. Kasvua selittää pääosin vuosien 2015 ja 2016 voitettut tarjouskilpailut, kuten Tanskan kansallinen tarjouskilpailu. Koko vuoden myynnin kasvua hidasti se, että Norjassa Orion ei voittanut kansallista tarjouskilpailua ja uusinut sopimustaan maaliskuussa 2016 alkaneelle 12 kuukauden jaksolle. Sen sijaan Orion on voittanut Norjan kansallisen tarjouskilpailun maaliskuussa 2017 alkavalle 12 kuukauden jaksolle. Remsima on Orionin yhteistyökumppanin kehittämä ja valmistama biosimilaari infliksimabi, jonka markkinointioikeudet Orionilla on Pohjoismaissa ja Virossa.

Eläinlääkkeet

Pohjoismaissa ja osassa itäistä Eurooppaa Orion myy itse eläinlääkkeitä, ja muilla alueilla yhtiö toimii partnerien kautta. Lisäksi Orion markkinoi ja myy Pohjoismaissa useiden muiden yhtiöiden valmistamia eläinlääkkeitä. Orionin Eläinlääkkeet-yksiköllä on vahva markkina-asema kotimarkkinoillaan Pohjoismaissa.

Tulosyksikön liikevaihto vuonna 2016 oli 77 (77) miljoonaa euroa. Tuotemyynti kuitenkin kasvoi, sillä vertailukauden liikevaihtoon sisältyi tuoteoikeuksien myynnistä kirjattu etappimaksu, jollaisia ei vuonna 2016 kirjattu. Tulosyksikön liikevaihdosta 36 % (35 %) eli 28 (27) miljoonaa euroa muodostui eläinrauhoitustuoteperheen myynnistä. Tuoteperheeseen kuuluvat Orionin eläinrauhotteet Dexdomitor® (deksmedetomidiini), Domitor® (medetomidiini) ja Domosedan® (detomidiini) sekä rauhoitteiden vastavaikeuttaja Antisedan® (atipametsoli).

Vuonna 2015 lanseeratun koirien äänipelon lievittämiseen tarkoitetun Sileo®-tuotteen myynti on alkanut hyvin etenkin partnerille Yhdysvaltoihin tehtyjen toimitusten ansiosta. Sileon liikevaihto vuonna 2016 oli 6 miljoonaa euroa.

Fermion

Fermion valmistaa lääkkeiden vaikuttavia aineita Orionin ja muiden lääkeyhtiöiden käyttöön, ja sen tuotteisto kattaa lähes 30 lääkeainetta. Muille lääkeyhtiöille Fermion valmistaa geneerisiä lääkeaineita sekä tarjoaa sopimusvalmistuspalveluita uusien vaikuttavien lääkeaineiden kehitykseen ja valmistukseen. Tulosyksikön liikevaihto ilman toimituksia Orionin omaan käyttöön vuonna 2016 laski 10 %, ja oli 48 (53) miljoonaa euroa, joka on yli puolet koko Fermionin liikevaihdosta. Fermion aloitti vuonna 2016 merkittävän laajennusinvestoinnin Hangon tehtaallaan.

Tutkimus- ja kehityshankkeet

Konsernin tutkimus- ja kehityskulut vuonna 2016 olivat 118 (108) miljoonaa euroa, josta lääkeliiiketoiminnan osuus oli 112 (101) miljoonaa euroa. Konsernin tutkimus- ja kehitysmenojen osuus konsernin liikevaihdosta oli 11 % (11 %). Tutkimus- ja kehityskulut sisältävät myös nykyisen tuotteiston kehittämiseen liittyviä kustannuksia.

Orion ja Bayer aloittivat vuonna 2014 maailmanlaajuisen yhteistyön uuden suun kautta otettavan androgeenireseptorin estäjän (ODM-201) kehitystyössä ja kaupallistamisessa. Yhtiöillä on meneillään yhteinen kliinisen vaiheen III -tutkimus (ARAMIS), jossa arvioidaan ODM-201:n tehoa ja turvallisuutta potilailla, joilla on etäpesäkkeetön kastroaioresistentti eturauhassyöpä (nmCRPC).

Vuonna 2016 Orion ja Bayer sopivat laajentavansa ODM-201:n kehitysohjelmia ja aloittivat vuoden lopussa uuden faasi III -tutkimuksen (ARASENS), joka arvioi ODM-201:n tehoa ja turvallisuutta yhdessä vakiintuneen androgeenideprivaatioterapian (ADT-hoito) sekä kemoterapia-aine dosetakselin kanssa potilailla, joilla on vasta diagnosoitu levinnyt hormonisensitiivinen eturauhassyöpä (mHSPC) ja jotka ovat aloittamassa hormoniterapiahoitoa.

Orion sai joulukuussa 2016 valmiiksi tutkimukset Easyhaler®-tuoteperheeseen kuuluvalla salmeteroli-flutikasoni -yhdistelmävalmisteella. Saatujen myönteisten tulosten perusteella Orion suunnittelee hakevansa tuotteelle myyntilupaa Euroopassa. Tämän hetken arvion mukaan myyntilupahakemus Euroopassa voitaisiin jättää vuoden 2017 ensimmäisen puoliskon aikana. Yhdistelmävalmisteessa flutikasoni hoitaa limakalvotulehdusta ja salmeteroli toimii pitkävaikutteisena, keuhkoputkia avaavana lääkeaineena. Lisäksi Orion sai vuoden aikana hajautetun menettelyn kautta Easyhaler®-tuoteperheeseen kuuluvalle budesonidi-formoteroli -yhdistelmävalmisteelle myyntiluvat Saksaan, Isoon-Britanniaan ja Ranskaan. Kansallinen hyväksymisprosessi on päättynyt Saksassa ja meneillään Isossa-Britanniassa sekä Ranskassa. Yhdistelmävalmisteessa budesonidi hoitaa limakalvotulehdusta ja formoteroli toimii pitkävaikutteisena, keuhkoputkia avaavana lääkeaineena.

Orion jatkaa yhteistyössä Janssen Pharmaceuticals Inc. -yhtiön kanssa Alzheimerin taudin oireiden hoitoon tarkoitetun alfa-2c-reseptorin antagonistin (ORM-12741) kehitystyötä. Orionilla on meneillään kliinisen vaiheen IIa -tutkimus lääkeaihion uudella formulaatiolla. Orionin toteuttamassa ensimmäisessä kliinisen vaiheen IIa -tutkimuksessa selvitettiin myönteisin tuloksin lääkeaihion tehoa ja turvallisuutta Alzheimerin tautiin liittyvien kognitiivisten ja käytösoireiden hoidossa.

Orion on saanut valmiiksi kliinisen vaiheen II -tutkimuksen amyotrofista lateraaliskleroosia (ALS) sairastavien potilaiden hoitoon tarkoitetulla suun kautta annosteltavalla levosimendaanilla (ODM-109). Vaikka tutkimus ei saavuttanut päätavoitettaan, tulokset olivat kuitenkin lupaavia. Saatujen tulosten perusteella Orion suunnittelee jatkavansa kehitysohjelmia.

Orionilla on meneillään kliinisen vaiheen II -tutkimus Parkinsonin taudin oireiden hoitoon tarkoitetulla lääkeaihiolla, jossa on yhdistetty Orionin kehittämä COMT-estäjä (ODM-104) sekä Parkinsonin taudin hoidossa käytetyt lääkeaineet karbidopa ja pitkävaikutteinen levodopa. Tutkimuksessa selvitetään lääkeaihion tehoa Parkinsonin taudin oireiden hoidossa ja verrataan tuotetta jo markkinoilla olevaan Stalevo-tuotteeseen, jossa vaikuttavat aineet ovat COMT-estäjä entakaponi, karbidopa ja levodopa.

Orionilla on meneillään kliinisen vaiheen II -tutkimus syöpien hoitoon tarkoitetulla uudella kohdennetulla FGFR+VEGFR inhibiittorilla (ODM-203). Tutkimuksessa selvitetään lääkeaihion tehoa kiinteiden syöpäkasvaimien kehityksen hidastamisessa potilailta, joilla on havaittu syöpäkasvaimessa FGFR- muutoksia.

Orion on aloittanut kliinisen vaiheen I -tutkimuksen BET-proteiinien estäjällä (ODM-207), joka estää keskeisten syöpägeenin kuten myc-geenin transkriptiota monissa syöpälajeissa. Prekliinisissä tutkimuksissa ODM-207 on osoittanut kasvua hidastavia vaikutuksia useissa kiinteiden kasvaimien solulinjoissa. Tutkimuksessa selvitetään lääkeaihion turvallisuutta ja siedettävyyttä sekä alustavaa tehoa syöpäpotilailta.

Orionin kumppani Tenax Therapeutics, Inc. kehittää ja kaupallistaa levosimendaania Yhdysvaltain ja Kanadan markkinoille uuteen sydän- ja verisuoni-indikaatioon, sydänleikkaukseen liittyvän matalan minuuttivirtauksen oireyhtymän eli sydänlihasklamman (low cardiac output syndrome) estoon. Yhtiö on saanut valmiiksi kliinisen vaiheen III -tutkimuksen tähän indikaatioon. Alustavien tulosten mukaan tutkimus ei saavuttanut päätavoitteitaan. Tenax on ilmoittanut jatkavansa tulosten analysointia sekä keskustelewansa Yhdysvaltain lääkeviranomaisen FDA:n kanssa tutkimustuloksista sekä kehitystyön mahdollisesta jatkosta. Lisäksi Tenax tutki mahdollisuutta saada lisäindikaatio levosimendaanille septiseen sokkiin, mutta lokakuussa 2016 raportoidut tutkimustulokset eivät tukeneet jatkokehitystä tähän indikaatioon.

Lisäksi Orionilla on meneillään useita projekteja varhaisessa tutkimusvaiheessa, joissa tutkitaan mm. keskushermostosairauksia, syöpää ja neuropaattista kipua.

Vuoden 2016 aikana Orion vahvisti varhaisen vaiheen tutkimustaan strategisilla yhteistyösopimuksilla saksalaisen tutkimusinstituutin DZNE:n kanssa hermorappeumasairauksien hoidossa, japanilaisen lääkeyhtiön Asahi Kasei Pharman kanssa kivun hoidossa sekä yhdysvaltalaisen Wisconsinin yliopiston kanssa syöpäsairauksien hoidossa. Orionilla on nyt strategisia kumppaneita sen lääketutkimuksen molemmilla ydinterapia-alueilla. Jo aiemmin vuonna 2013 Orion ja unkarilainen lääkeyhtiö Gedeon Richter Plc. solmivat yhteistyösopimuksen uusien lääkeaihioiden löytämiseksi ja kehittämiseksi kognitiivisten häiriöiden alalla.

Vuonna 2016 Orion lopetti tutkimukset kastroatioresistentin eturauhassyövän (CRPC) hoitoon tarkoitetulla CYP17-entsyymin ja androgeenireseptorin estäjällä (ODM-204) sekä neuropaattisen kivun hoitoon tarkoitetulla uudella potentilla, selektiivisellä ja palautuvalla TRPA1-ionikanavan negatiivisella allosteerisella säätelijällä (ODM-108).

Diagnostiikkaliiketoiminta

Orion Diagnostica valmistaa helpokäyttöisiä ja nopeita ns. in vitro eli kehon ulkopuolella käytettäviä diagnostisia testejä ja lähitestaukseen soveltuvia testijärjestelmiä. Diagnostiikkaliiketoiminnan liikevaihto vuonna 2016 oli 55 (58) miljoonaa euroa, ja se laski 5 % johtuen pääosin erään jakelutuotteisiin liittyneen yhteistyön loppumisesta vuoden 2016 alussa.

Päätuotteena jatkoivat QuikRead®-tulehdustestit, joiden myynti kasvoi edelleen. QuikRead go® -tuoteperheen CRP-testien avulla voidaan infektioautien diagnostiikassa ohjata antibioottihoito sellaisille potilaille, jotka niitä tarvitsevat ja ehkäistä antibioottien turhaa käyttöä tilanteissa, joissa potilaalle ei ole niistä hyötyä. Turhien antibioottikuurien välttäminen auttaa kasvavan antibioottiresistenssiongelman hoitamisessa.

Vuonna 2016 QuikRead go® -CRP -testi sai USA:n rekisteröintiviranomaiselta (FDA) myyntiin vapauttamispäätöksen tuotteen laboratoriokäyttöön USA:ssa ja tuotteen lanseerauksen valmistelu USA:n markkinoille on meneillään.

Orion GenRead® -testisysteemin ensimmäisen tuotteen C. difficile -bakteerin tunnistavan testin lanseeraus jatkui suunnitellusti. Tuoteperhe laajeni loppuvuodesta Campylobacter -testillä. Se tarjoaa oikea-aikaisen diagnoosin alle tunnissa ja auttaa näin potilaiden kohdennetussa hoidossa. Orion GenRead® perustuu nukleiinihappoja monistavaan isotermaaliseen SIBA®-teknologiaan. Tuoteperhe kasvaa seuraavaksi tärkeimpien virusperäisten hengitystieinfektioiden osoittamiseen suunnatuilla testeillä, tärkeimpinä influenssa A ja B sekä RSV.

Diagnostiikkaliiketoiminnan liikevoitto oli 8,4 (8,5) miljoonaa euroa. Liikevoitto oli 15 % (15 %) segmentin liikevaihdesta.

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Orionilla oli 31.12.2016 yhteensä 141 257 828 (141 257 828) osaketta, joista A-osakkeita oli 38 294 154 (38 906 154) kappaletta ja B-osakkeita 102 963 674 (102 351 674) kappaletta. Yhtiön osakepääoma on 92 238 541,46 (92 238 541,46) euroa. Vuoden 2016 lopussa Orionin hallussa oli yhteensä 783 366 (427 716) kappaletta yhtiön omia B-osakkeita. A- ja B-osakkeiden yhteenlaskettu äänimäärä 31.12.2016 ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita oli 868 063 388 (880 047 038) ääntä.

Orionilla oli vuoden 2016 lopussa 48 547 (48 877) rekisteröityä osakkeenomistajaa.

Osakkeiden äänioikeudet

Jokainen A-osake oikeuttaa äänestämään yhtiökokouksessa kahdellakymmenellä (20) äänellä ja jokainen B-osake yhdellä (1) äänellä. Yhtiökokouksessa osakkeenomistaja ei kuitenkaan saa äänestää suuremmalla äänimäärällä kuin mitä 1/20 yhtiökokouksessa edustettujen eri osakelajeihin kuuluvien osakkeiden yhteenlaskettu äänimäärä on. Yhtiöllä itsellään ja Orionin Eläkesäätiöllä ei ole äänioikeutta Orion Oyj:n yhtiökokouksessa.

Sekä A- että B-osake antaa osakkeenomistajalle samat oikeudet yhtiön omaisuuteen ja osingonjakoon.

Osakkeiden muuntaminen

Yhtiöjärjestyksen nojalla osakkeenomistaja voi vaatia A-osakkeidensa muuntamista B-osakkeiksi osakelajien enimmäismäärien puitteissa. Vuonna 2016 osakkeita muunnettiin yhteensä 612 000 kappaletta.

Kaupankäynti Orionin osakkeilla

Orionin A- ja B-osakkeet noteerataan Nasdaq Helsingissä suurten yhtiöiden ryhmässä, terveydenhuollon toimialaluokassa tunnuksilla ORNAV ja ORNBV. Kaupankäynti yhtiön molemmilla osakkeilla alkoi 3.7.2006, ja tietoja kaupankäynnistä yhtiön osakkeilla on saatavilla tästä päivämäärästä alkaen.

Yhtiön osakkeiden markkina-arvo 31.12.2016 ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita oli 5 944 miljoonaa euroa.

Vuoden 2016 aikana Orionin A-osaketta vaihdettiin Nasdaq Helsingissä yhteensä 1 983 921 kappaletta ja B-osakkeita 57 062 757 kappaletta. Vaihdetun osakkeiden arvo vastasi yhteensä 2 039 miljoonaa euroa. Vuoden aikana A-osakkeista vaihdettiin 5,1 % ja B-osakkeista 55,6 %. Keskimääräinen vaihto Orionin osakkeilla oli 41,8 %.

Orionin A-osakkeen kurssi nousi vuoden 2016 aikana 33 % ja B-osakkeen 32 %. A-osakkeen päätöskurssi 31.12.2016 oli 42,38 euroa ja B-osakkeen päätöskurssi 31.12.2016 oli 42,29 euroa. Orionin A-osakkeen vuoden korkein kurssi oli 42,91 euroa ja alin kurssi 27,70 euroa. B-osakkeen korkein kurssi vuoden 2016 aikana oli 43,10 euroa ja alin kurssi 27,79 euroa.

Nasdaq Helsingin lisäksi Orionin osakkeilla käydään kauppaa myös useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Orionin A-osakkeiden vaihdon volyyymi Nasdaq Helsingissä oli noin 92 % koko niiden vaihdon volyyymistä vuonna 2016. Orionin B-osakkeiden vaihdon volyyymi Nasdaq Helsingissä oli noin 59 % koko niiden vaihdon volyyymistä vuonna 2016. (Lähde: Fidessa Fragmentation Index.)

Hallituksen valtuutukset

Orionin varsinainen yhtiökokous 22.3.2016 valtuutti hallituksen päättämään sekä yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta että osakeannista luovuttamalla yhtiön hallussa olevia omia osakkeita.

Orionin hallitus päätti 27.4.2016 omien osakkeiden hankkimisesta yhtiökokoukselta saamansa valtuutuksen perusteella. Päätöksen mukaan yhtiö hankki 3.–15.6.2016 välisenä aikana 500 000 kpl yhtiön B-osaketta. Osakkeet hankittiin käytettäväksi osana Orion-konsernin kannustinjärjestelmien toteuttamista. Hankintojen jälkeen hallituksella ei ole voimassa olevaa valtuutusta päättää omien osakkeiden hankinnasta.

Hallitus on oikeutettu päättämään enintään 600 000 yhtiön hallussa olevan yhtiön oman B-osakkeen luovuttamisesta. Osakeantivaltutus on voimassa viisi vuotta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Valtuutuksen ehdot on selostettu tarkemmin pörsstitiedotteessa 22.3.2016.

Hallituksella ei ole valtuutusta korottaa osakepääomaa eikä laskea liikkeelle optio- tai vaihtovelkakirjalainaa tai optio-oikeuksia.

Osakepohjaiset kannustinjärjestelmät

Orion-konsernin pitkäjänteinen kannustinjärjestelmä 2013

Orionilla on voimassa konsernin avainhenkilöiden osakepohjainen kannustinjärjestelmä, josta on tiedotettu 5.2.2013 annetulla pörssitiedotteella.

Orion luovutti 1.3.2016 yhteensä 144 350 kpl yhtiön hallussa ollutta Orion Oyj:n B-osaketta Orion-konsernin avainhenkilöiden kannustinjärjestelmiin kuuluville henkilöille ansaintajaksoilta 2013–2015 ja 2015 maksettavina osakepalkkioina.

Orion-konsernin pitkäjänteinen kannustinjärjestelmä 2016

Orionin hallitus päätti helmikuussa 2016 uudesta konsernin avainhenkilöiden osakepohjaisesta kannustinjärjestelmästä. Järjestelmässä on ansaintajaksaja, joiden alkamisesta ja pituudesta yhtiön hallitus päättää vuosittain vuosina 2016, 2017 ja 2018. Hallitus päättää ansaintajakson ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Järjestelmän kohderyhmään kuuluu enintään 50 henkilöä. Järjestelmän perusteella maksettavien palkkioiden yhteismäärä on enintään 500 000 Orion Oyj:n B-osaketta ja osakkeiden arvoa vastaava määrä rahaa. Järjestelmää on selostettu tarkemmin pörssitiedotteessa 2.2.2016.

Omistus pohja

Orionin osakkeet kuuluvat Euroclear Finlandin ylläpitämään arvo-osuusjärjestelmään, ja Euroclear Finland on Orionin virallisen osakasluettelon ylläpitäjä.

Orionilla oli vuoden 2016 lopussa 48 547 (48 877) rekisteröityä osakkeenomistajaa, joista yksityishenkilöitä oli 96 % (96 %). Heidän omistuksessaan oli koko osakekannasta 39 % (41 %) ja kaikista äänistä 61 % (62 %). Hallintarekisteröityjä ja ulkomaalaisessa omistuksessa olevia osakkeita oli 61 (58) miljoonaa kappaletta. Niiden osuus kokonaisosakemäärästä oli 43 % (41 %) ja 9 % (9 %) yhteenlasketuista äänistä.

Orionin hallussa oli vuoden 2016 lopussa 783 366 (427 716) kappaletta yhtiön omia B-osakkeita. Niiden osuus yhtiön koko osakekannasta on 0,6 % (0,3 %) ja yhteenlasketusta äänimäärästä 0,09 % (0,05 %).

Liputusilmoitukset

Vuoden 2016 aikana ei tehty liputusilmoituksia.

Johdon osakeomistukset

Vuoden 2016 lopussa hallituksen yhteenlasketussa osakeomistuksessa oli yhteensä 1 633 784 kappaletta yhtiön osakkeita, joista 1 290 064 oli A-osakkeita ja 343 720 B-osakkeita. Toimitusjohtajan omistuksessa oli vuoden 2016 lopussa 82 519 yhtiön osaketta, jotka kaikki olivat B-osakkeita. Konsernin johtoryhmän jäsenten (toimitusjohtaja pois lukien) omistuksessa oli yhtiön osakkeita yhteensä 186 047 kappaletta, jotka kaikki olivat B-osakkeita. Yhtiön ylimmän johdon omistuksessa oli näin ollen yhteensä 1,35 % yhtiön koko osakekannasta ja 3,04 % yhteenlasketusta äänimäärästä.

Yhtiöllä ei ole voimassa olevia optio-ohjelmia.

Hallinto ja johtaminen

Orion Oyj:n ja sen tytäryhtiöiden (Orion-konserni) toiminta perustuu voimassaolevien lakien ja niiden nojalla annettujen normien sekä eettisesti hyväksyttävien toimintatapojen noudattamiseen. Konsernin eri toimielinten tehtävät määräytyvät lakien ja konsernin hallinnointiperiaatteiden mukaisesti.

Orion noudattaa Nasdaq Helsinki Oy:ssä (Helsingin pörssi) listattujen yhtiöiden noudatettavaksi annettua Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia (Corporate Governance 2015). Orion poikkeaa koodin suosituksesta 15 nimitysvaliokunnan jäsenten valinnan osalta siten, että nimitysvaliokuntaan voidaan valita muitakin kuin hallituksen jäseniä. Tarkemmat tiedot hallinnointikoodin noudattamisesta sekä siitä poikkeamisesta löytyvät Orionin verkkosivuilta www.orion.fi.

Orion-konsernin johtamisjärjestelmä muodostuu konsernitasoisista toiminnoista ja tulosyksiköistä. Näiden lisäksi järjestelmään kuuluu juridisten yksiköiden hallinnon järjestäminen. Toiminnan ohjausta ja valvontaa varten konsernissa on kaikilla tasoilla toimiva valvontajärjestelmä.

Konsernin emoyhtiö on Orion Oyj, jonka osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti yhtiökokouksessa. Yhtiökokous nimittää hallituksen jäsenet sekä päättää mm. yhtiöjärjestyksen muuttamisesta, osakkeiden liikkeelle laskemisesta ja omien osakkeiden hankkimisesta.

Orion Oyj:n hallitus käsittelee ja päättää kaikki merkittävimmät koko konsernin tai sen yksiköiden toimintaa koskevat asiat riippumatta siitä, edellyttääkö asia juridisesti hallituksen päätöstä. Hallitus myös varmistaa hyvän hallinto- ja ohjausjärjestelmän noudattamisen Orion-konsernissa.

Emoyhtiön hallitukseen kuuluu vähintään viisi ja enintään kahdeksan jäsentä, jotka valitsee yhtiökokous. Hallituksen jäsenten toimikausi päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Yhtiökokous valitsee samaksi ajaksi hallituksen puheenjohtajan ja hallitus, niin ikään samaksi ajaksi, hallituksen varapuheenjohtajan. Henkilöä, joka on täyttänyt 67 vuotta, ei voida valita hallituksen jäseneksi.

Emoyhtiön toimitusjohtajan valitsee hallitus. Osakeyhtiölain mukaisesti toimitusjohtaja hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Lisäksi toimitusjohtaja huolehtii siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.

Toimitusjohtajan irtisanomisaika on yhtiön irtisanoessa toimitusjohtajan irtisanoessa toimitusjohtajan irtisanomisaika on 6 kuukautta, ellei toisin sovita. Toimisuhteeseen päättyy irtisanomisaikaan kuluttua. Mikäli toimisuhteeseen päättyy irtisanomisaikaan kuluttua, elleivät osapuolet toisin sosti, toimitusjohtajalle erillisenä irtisanomiskorvauksena toimitusjohtajan irtisanomisen jälkeen 18 kuukauden rahapalkkaa vastaava määrä. Mikäli toimisuhteeseen päättyy irtisanomisaikaan kuluttua, elleivät osapuolet toisin sosti, toimitusjohtajalle erillisenä irtisanomiskorvauksena toimitusjohtajan irtisanomisen jälkeen 18 kuukauden rahapalkkaa vastaava määrä. Mikäli toimisuhteeseen päättyy irtisanomisaikaan kuluttua, elleivät osapuolet toisin sosti, toimitusjohtajalle erillisenä irtisanomiskorvauksena toimitusjohtajan irtisanomisen jälkeen 18 kuukauden rahapalkkaa vastaava määrä. Mikäli toimisuhteeseen päättyy irtisanomisaikaan kuluttua, elleivät osapuolet toisin sosti, toimitusjohtajalle erillisenä irtisanomiskorvauksena toimitusjohtajan irtisanomisen jälkeen 18 kuukauden rahapalkkaa vastaava määrä.

Orion antaa selvityksen hallinto- ja ohjausjärjestelmästä (Corporate Governance Statement) hallituksen toimintakertomuksesta erillisenä yhtiön internet-sivuilla www.orion.fi.

Varsinainen yhtiökokous 22.3.2016

Orion Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin Helsingin Messukeskuksessa 22.3.2016. Kokouksessa käsiteltiin yhtiöjärjestyksen 10 §:n ja osakeyhtiölain 5 luvun 3 §:n mukaisten asioiden lisäksi ehdotukset, jotka koskivat hallituksen valtuuttamista päättämään omien osakkeiden hankinnasta ja luovuttamisesta.

Vuodelta 2015 päätettiin jakaa hallituksen ehdotuksen mukaisesti osinko 1,30 euroa osaketta kohden.

Varsinaisen yhtiökokouksen ja hallituksen järjestäytymiskokouksen päätöksistä tiedotettiin tarkemmin pörssitiedotteilla 22.3.2016.

Varsinainen yhtiökokous 22.3.2017

Orion Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään keskiviikkona 22.3.2017 klo 14.00 alkaen Helsingin Messukeskuksessa.

Merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät

Riskien hallinta on merkittävä osa Orion-konsernin johtamisjärjestelmää ja se liittyy tiiviisti yhtiön vastuurakenteisiin ja liiketoimintaan. Tavoitteena on tunnistaa, mitata ja hallita ne riskit, jotka mahdollisesti uhkaavat yhtiön toimintaa tai asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Kokonaisvaltaista riskienhallintaprosessia, käytännön toimenpiteitä sekä vastuiden määrittelyä kehitetään säännöllisesti toteutettavilla riskikartoituksilla, jotka kattavat:

- strategiset riskit, mukaan lukien tutkimus- ja kehitysriskit sekä toimintaympäristössä olevat uhat, jotka voivat muuttua liiketoimintariskeiksi
- operatiiviset riskit, kuten myynti- ja liikeriskit, yritysturvallisuusriskit ja tietoturvariskit sekä yritysvastuuseen liittyvät riskit, kuten ympäristöriskit ja potilasturvallisuuteen liittyvät riskit
- potentiaaliset tuotannon ja toimitusketjun keskeytymisuhat ja niiden vaikutuksien arvioinnin sekä jatkuvuussuunnitelmat
- rahoitusriskit, kuten markkina-, luotto- ja maksuvalmiusriskit

Operatiivinen riskienhallinta kattaa myös hankekohtaisen riskienhallinnan.

Valtiovarainministeriön asetuksen 1020/2012 8 §:n 1 momentin kohdassa 11 tarkoitetut sopimukset

Orionilla on markkinointipartnerinsa Novartiksen kanssa Comtess[®]/Comtan[®]- sekä Stalevo[®]-lääkkeitä koskevat markkinointisopimukset. Nämä sopimukset sisältävät valtiovarainministeriön asetuksen 1020/2012 8 §:n 1 momentin kohdassa 11 tarkoitettuja määräysvallan vaihtumista koskevia ehtoja, joiden mukaan sopijapuoli on oikeutettu sopimuksen irtisanomiseen tiettyjen edellytysten vallitessa.

Henkilöstö

Orion-konsernin keskimääräinen henkilömäärä vuonna 2016 oli 3 446 (3 431). Vuoden 2016 lopussa konsernin palveluksessa oli yhteensä 3 469 (3 401) henkilöä, joista Suomessa työskenteli 2 796 (2 723) henkilöä ja Suomen ulkopuolella 673 (678) henkilöä.

Palkat ja muut henkilöstökulut vuonna 2016 olivat yhteensä 224 (221) miljoonaa euroa.

Ympäristöasiat

Orionin ympäristövaikutukset kohdistuvat lähinnä toimitusketjun raaka-aineiden, energian ja veden kulutukseen, ilmaan ja jätevesiin meneviin päästöihin sekä toiminnasta syntyvän jätteen määriin. Konsernin kaikki tuotantolaitokset sijaitsevat Suomessa. Tuotantoa on Espoossa, Turussa, Kuopiossa, Salossa, Hangossa ja Oulussa, ja kaikkia tehtaita säätelevät paikallisten ympäristöviranomaisten myöntämät ympäristöluvut.

Orion soveltaa ympäristöasioidensa hallintaan ja kehittämiseen ISO 14001 -ympäristöstandardin mukaista toimintamallia, johon sisältyvät myös energiatehokkuusjärjestelmä ETJ⁺ -viitekehukseen perustuva energianhallintajärjestelmä sekä työterveys- ja työturvallisuusasiat. Oleellisena periaatteena on jatkuva parantaminen. Orion seuraa toimintansa ympäristövaikutuksia mittaamalla ja tarkkailemalla materiaalien, energian ja veden kulutusta, päästöjä ilmaan ja jätevesiin sekä toiminnasta syntyvien jätteiden määriä. Orion raportoi vuosittain ympäristövastuunsa piiriin kuuluvista asioista yritysraportissaan.

Merkittävät oikeudelliset asiat

Orion-konserniin kuuluvia yhtiöitä on osapuolena erilaisissa oikeusriidoissa, joita ei kuitenkaan pidetä konsernin kannalta merkittävänä oikeudellisina asioina.

Orionin osakkeiden perustietoja

31.12.2016	A-osake	B-osake	Yhteensä
Kaupankäyntitunnus Nasdaq Helsingissä	ORNAV	ORNBV	
Listautumispäivä	1.7.2006	1.7.2006	
ISIN-koodi	FI0009014369	FI0009014377	
ICB-koodi	4500	4500	
Reuters-koodi	ORNAV.HE	ORNBV.HE	
Bloomberg-koodi	ORNAV.FH	ORNBV.FH	
Osakepääoma, milj. €	25,0	67,2	92,2
Kirjanpidollinen vasta-arvo/osake, €	0,65	0,65	
Osakemäärä yhteensä, kpl	38 294 154	102 963 674	141 257 828
% koko osakekannasta	27 %	73 %	100 %
Yhtiön hallussa olevat omat osakkeet ,kpl		783 366	783 366
Osakkeita yhteensä ilman omia osakkeita, kpl	38 294 154	102 180 308	140 474 462
Osakkeiden vähimmäismäärä, kpl			1
A- ja B-osakkeita enintään ja kaikkien osakkeiden enimmäismäärä, kpl	500 000 000	1 000 000 000	1 000 000 000
Ääniä/osake	20	1	
Äänimäärä ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita	765 883 080	102 180 308	868 063 388
% kaikista äänistä	88 %	12 %	100 %
Osakkeenomistajia	16 786	37 362	48 547

Sekä A- että B-osake antaa osakkeenomistajalle samat oikeudet yhtiön omaisuuteen ja osingonjakoon.

Omistusjakauma osakasryhmittäin

31.12.2016	Omistajia	%	A-osakkeita	%	B-osakkeita	%	Osakkeita yhteensä	%	Ääniä yhteensä	%
Kotitaloudet	46 495	95,77	25 058 675	65,44	30 629 106	29,75	55 687 781	39,42	531 802 606	61,21
Hallintarekisteröidyt ja ulkomaiset omistajat	179	0,37	1 063 926	2,78	60 322 999	58,59	61 386 925	43,46	81 601 519	9,39
Julkisyhteisöt	30	0,06	3 057 920	7,99	4 205 362	4,08	7 263 282	5,14	65 363 762	7,52
Yritykset ja asuntoyhteisöt	1 176	2,42	5 760 697	15,04	2 004 976	1,95	7 765 673	5,50	117 218 916	13,49
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	621	1,28	3 186 730	8,32	3 466 294	3,37	6 653 024	4,71	67 200 894	7,73
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	45	0,09	100 924	0,26	1 489 349	1,45	1 590 273	1,13	3 507 829	0,40
Muut	0	0,00	65 282	0,17	62 222	0,06	127 504	0,09	1 367 862	0,16
Orionin hallussa olevat omat osakkeet	1	0,00	0	0,00	783 366	0,76	783 366	0,55	783 366	0,09
Yhteensä	48 547	100,00	38 294 154	100,00	102 963 674	100,00	141 257 828	100,00	868 846 754	100,00

Omistusjakauma osakemäärän mukaan

31.12.2016	Omistajia	%	A-osakkeita	%	B-osakkeita	%	Osakkeita yhteensä	%	Ääniä yhteensä	%
1–100	14 702	30,28	265 464	0,69	618 733	0,60	810 826	0,57	5 192 245	0,60
101–1 000	24 502	50,47	3 156 883	8,24	8 257 961	8,02	9 980 650	7,07	56 614 003	6,52
1 001–10 000	8 496	17,50	9 240 075	24,13	16 399 743	15,93	24 089 795	17,05	184 316 966	21,21
10 001–100 000	772	1,59	8 315 859	21,72	9 527 948	9,25	19 240 941	13,62	190 861 937	21,97
100 001–1 000 000	65	0,13	9 671 555	25,26	7 780 393	7,56	18 116 327	12,83	204 828 643	23,57
1 000 001–	9	0,02	7 579 036	19,79	59 533 308	57,82	68 108 419	48,22	224 881 732	25,88
Yhteistilillä	0	0,00	65 282	0,17	62 222	0,06	127 504	0,09	1 367 862	0,16
Yhteensä	48 546	100,00	38 294 154	100,00	102 180 308	99,24	140 474 462	99,45	868 063 388	99,91
joista hallintarekisteröityjä	9	0,02	716 626	1,87	58 906 091	57,65	59 622 717	42,44	73 238 611	8,44
Orionin hallussa olevat omat osakkeet	1	0,00	0	0,00	783 366	0,76	783 366	0,55	783 366	0,09
Yhteensä	48 547	100,00	38 294 154	100,00	102 963 674	100,00	141 257 828	100,00	868 846 754	100,00

Suurimmat osakkeenomistajat¹

31.12.2016		A-osakkeet	B-osakkeet	Osakkeita yhteensä	% osakkeista	Ääniä yhteensä	% äänistä	Järjestys äänimäärän mukaan
1.	Erkki Etola ja yhtiöt	2 500 000	0	2 500 000	1,77	50 000 000	5,75	1.
	Etola Erkki	200 000	0			4 000 000		
	Etola Oy	2 300 000	0			46 000 000		
2.	Maa- ja vesitekniikan tuki r.y. ja yhtiöt	2 083 360	0	2 083 360	1,47	41 667 200	4,80	2.
	Maa- ja vesitekniikan tuki r.y	1 034 860	0			20 697 200		
	Tukinvest Oy	1 048 500	0			20 970 000		
3.	Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	1 948 540	26 155	1 974 695	1,40	38 996 955	4,49	3.
4.	Kansaneläkelaitos	0	1 658 368	1 658 368	1,17	1 658 368	0,19	16.
5.	Ylppö Jukka	1 247 136	297 729	1 544 865	1,09	25 240 449	2,91	4.
6.	Into Ylppö ja määräysvaltaäännet	785 492	242 848	1 028 340	0,73	15 952 688	1,84	8.
	Ylppö Into	577 936	240 200			11 798 920		
	Ylppö Eeva	110 778	1 324			2 216 884		
	Ylppö Aurora	96 778	1 324			1 936 884		
7.	Schweizerische Nationalbank	0	989 836	989 836	0,70	989 836	0,11	17.
8.	Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo	292 800	600 000	892 800	0,63	6 456 000	0,74	12.
9.	Saastamoisen Säätiö	889 996	0	889 996	0,63	17 799 920	2,05	5.
10.	Aho Group Oy:n määräysvaltaäännet	878 726	2 429	881 155	0,62	17 576 949	2,02	6.
	Aava Terveyspalvelut Oy	358 230	4			7 164 604		
	Kliinisen Kemian Tutkimussäätiö	107 800	0			2 156 000		
	Aho Juhani	362 819	0			7 256 380		
	Aho Kari Jussi	21 641	0			432 820		
	Porkkala Miia	5 115	0			102 300		
	Lappalainen Annakajja	4 944	2 000			100 880		
	Aho Antti	7 262	0			145 240		
	Aho Ville	10 915	425			218 725		
11.	Orionin Eläkesäätiö ²	815 624	19 000	834 624	0,59	16 331 480	1,88	7.

31.12.2016		A-osakkeet	B-osakkeet	Osakkeita yhteensä	% osakkeista	Ääniä yhteensä	% äänistä	Järjestys äänimäärän mukaan
12.	Jouko Brade kuolinpesä ja yhtiöt	597 889	157 808	755 697	0,53	12 115 588	1,39	10.
	Brade Jouko kuolinpesä	181 000	4 400			3 624 400		
	Brade Oy	726	100			14 620		
	Medical Investment Trust Oy	414 974	151 573			8 451 053		
	Lamy Oy	1 152	235			23 275		
	Helsinki Investment Trust Oy	37	1 000			1 740		
	Helsinki Securities Oy	0	500			500		
13.	Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Varma	0	713 609	713 609	0,51	713 609	0,08	18.
14.	Eero Karvonen ja yhtiöt	615 500	26 433	641 933	0,45	12 336 433	1,42	9.
	Karvonen Eero	80 000	9 762			1 609 762		
	EVK-Capital Oy	535 500	16 671			10 726 671		
15.	Valtion Eläkerahasto	0	600 000	600 000	0,42	600 000	0,07	19.
16.	Oy Ingman Finance Ab	420 104	0	420 104	0,30	8 402 080	0,97	11.
17.	Orionin Tutkimussäätiö	132 996	282 514	415 510	0,29	2 942 434	0,34	15.
18.	Suomen Kulttuurirahasto	200	363 930	364 130	0,26	367 930	0,04	20.
19.	Salonen Seppo	255 287	98 000	353 287	0,25	5 203 740	0,60	13.
20.	Westerlund Riikka Maritza	239 035	108 000	347 035	0,25	4 888 700	0,56	14.
20 suurinta yhteensä		13 702 685	6 186 659	19 889 344	14,08	280 240 359	32,25	
	Hallintarekisteröidyt	716 626	58 906 091	59 622 717	42,21	73 238 611	8,43	
	Muut	23 874 843	37 087 558	60 962 401	43,2	514 584 418	59,2	
	Orionin hallussa olevat omat osakkeet ²	0	783 366	783 366	0,55	783 366	0,09	
Kaikki yhteensä		38 294 154	102 963 674	141 257 828	100,0	868 846 754	100,0	

¹ Luettelossa on ilmoitettu yhtiön suurimpien osakkeenomistajien suorat omistukset äänimäärineen, osakkeenomistajalla olevaan äänimäärään rinnastettavat liikkeeseenlaskijan tiedossa olevat osakkeenomistajan määräysvallassa olevalla yhteisöllä tai säätiöllä olevat äänimäärät, osakkeenomistajan ja sen määräysvallassa olevan yhteisön eläkesäätiöllä ja eläkekassalla olevat äänimäärät sekä muut äänimäärät, jonka käytöstä osakkeenomistaja voi yksin tai yhdessä kolmannen kanssa päättää tekemänsä sopimuksen nojalla tai muutoin.

² Ei äänioikeutta yhtiökokouksissa.

Hallituksen jäsenten osakeomistukset¹

31.12.2016	A-osakkeita, kpl	Muutos tilikauden alusta	B-osakkeita, kpl	Muutos tilikauden alusta	Osakkeita yhteensä, kpl	Osuus koko osake- kannasta, %	Osuus kaikista äänistä, %
Hannu Syrjänen, puheenjohtaja	10 000	0	13 899	1 052	23 899	0,02	0,02
Timo Maasilta, varapuheenjohtaja	21 928	0	3 730	706	25 658	0,02	0,05
Sirpa Jalkanen	0	0	6 696	526	6 696	0,00	0,00
Eija Ronkainen ²	11 000	0	14 526	526	25 526	0,02	0,03
Mikael Silvennoinen	0	0	1 781	526	1 781	0,00	0,00
Heikki Westerlund	0	0	5 359	526	5 359	0,00	0,00
Jukka Ylppö	1 247 136	0	297 729	526	1 544 865	1,09	2,91
Hallitus yhteensä	1 290 064	0	343 720	4 388	1 633 784	1,16	3,01

¹ Osakeomistukset sisältävät myös määräysvalta-yhteisöjen omistuksen.

² Eija Ronkainen alkaen 22.3.2016.

Johtoryhmän jäsenten osakeomistukset¹

31.12.2016	A-osakkeita, kpl	Muutos tilikauden alusta	B-osakkeita, kpl	Muutos tilikauden alusta	Osakkeita yhteensä, kpl	Osuus koko osake- kannasta, %	Osuus kaikista äänistä, %
Timo Lappalainen, toimitusjohtaja	0	0	82 519	15 000	82 519	0,06	0,01
Satu Ahomäki	0	0	18 161	0	18 161	0,01	0,00
Markku Huhta-Koivisto	0	0	21 135	3 600	21 135	0,01	0,00
Olli Huotari	0	0	44 405	8 000	44 405	0,03	0,01
Liisa Hurme	0	0	15 182	-2 400	15 182	0,01	0,00
Jari Karlson	0	0	25 940	500	25 940	0,02	0,00
Virve Laitinen	0	0	14 092	-1 000	14 092	0,01	0,00
Reijo Salonen	0	0	47 132	9 350	47 132	0,03	0,01
Johtoryhmä yhteensä	0	0	268 566	33 050	268 566	0,19	0,03

¹ Osakeomistukset sisältävät myös määräysvalta-yhteisöjen omistuksen.

Konsernin tunnusluvut

Taloudellista kehitystä koskevat tunnusluvut

	2012	2013	2014	2015	2016
Liikevaihto, milj. €	980,4	1 006,9	1 015,3	1 015,6	1 073,5
Liikevoitto, milj. €	278,3	267,7	272,4	266,6	314,6
% liikevaihdosta	28,4 %	26,6 %	26,8 %	26,2 %	29,3 %
Voitto ennen veroja, milj. €	276,6	264,0	267,8	262,3	310,9
% liikevaihdosta	28,2 %	26,2 %	26,4 %	25,8 %	29,0 %
Tuloverot, milj. €	69,7	57,8	56,6	54,2	61,9
T&K-kulut, milj. €	105,8	101,9	106,2	108,1	118,2
% liikevaihdosta	10,8 %	10,1 %	10,5 %	10,6 %	11,0 %
Investoinnit, milj. €	46,8	77,9	57,1	44,5	51,1
% liikevaihdosta	4,8 %	7,7 %	5,6 %	4,4 %	4,8 %
Taseen loppusumma, milj. €	835,7	979,0	1 001,5	1 047,4	1 062,9
Omavaraisuusaste, %	61,0 %	53,6 %	52,3 %	57,4 %	60,8 %
Nettovelkaantumisaste (gearing), %	-1,7 %	8,4 %	-4,7 %	-9,6 %	-12,4 %
Korollinen vieras pääoma, milj. €	136,7	257,8	234,5	187,8	152,5
Koroton vieras pääoma, milj. €	189,5	207,3	252,0	264,6	269,0
Rahavarat ja rahamarkkinasijoitukset, milj. €	145,2	214,7	258,5	245,2	231,9
Sijoitetun pääoman tuotto, %	45,9 %	38,5 %	36,6 %	35,7 %	40,9 %
Oman pääoman tuotto verojen jälkeen, %	41,0 %	40,3 %	41,1 %	37,5 %	40,3 %
Henkilömäärä kauden lopussa, hlöä	3 486	3 519	3 450	3 401	3 469
Henkilömäärä kaudella keskimäärin, hlöä	3 495	3 540	3 493	3 431	3 446
Palkat ja muut henkilöstökulut, milj. €	214,8	218,1	219,2	220,6	224,4

Osakekohtaiset tunnusluvut

	2012	2013	2014	2015	2016
Laimentamaton osakekohtainen tulos, €	1,47	1,46	1,50	1,48	1,77
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, €	1,47	1,46	1,50	1,48	1,77
Osakekohtainen rahavirta ennen rahoituseriä, €	1,23	1,02	1,72	1,51	1,62
Osakekohtainen oma pääoma, €	3,62	3,66	3,66	4,22	4,57
Osingonjako, milj. €	183,2	175,7	182,9	183,1	217,7 ¹
Osingonjakosuhte, %	88,4 %	85,6 %	86,7 %	87,8 %	87,6 % ¹
Osakekohtainen osinko, €	1,30	1,25	1,30	1,30	1,55 ¹
A-osake					
Osakemäärä 31.12., kpl	43 267 218	42 022 816	40 412 981	38 906 154	38 294 154
Efektiivinen osinkotuotto, %	5,9 %	6,1 %	5,2 %	4,1 %	3,7 % ¹
Hinta/voitto-suhde (P/E-luku)	15,00	13,94	16,69	21,51	23,94
Päätöskurssi 31.12., €	22,05	20,35	25,03	31,83	42,38
Kauden alin kurssi, €	13,31	17,30	19,13	24,90	27,70
Kauden keskikurssi, €	16,82	20,60	25,70	31,07	34,37
Kauden ylin kurssi, €	22,57	24,42	31,11	38,69	42,91
Vaihdettu osakemäärä, 1 000 kpl	4 055	2 736	2 595	2 868	1 984
Vaihdon osuus osakemäärästä, %	9,1 %	6,4 %	6,3 %	7,2 %	5,1 %
B-osake					
Osakemäärä 31.12., ilman omia osakkeita, kpl	97 664 619	98 546 021	100 275 182	101 923 958	102 180 308
Omat osakkeet 31.12., kpl	325 991	688 991	569 665	427 716	783 366
Osakemäärä 31.12., ml. omat osakkeet, kpl	97 990 610	99 235 012	100 844 847	102 351 674	102 963 674
Efektiivinen osinkotuotto, %	5,9 %	6,1 %	5,0 %	4,1 %	3,7 % ¹
Hinta/voitto-suhde (P/E-luku)	15,09	13,99	17,18	21,60	23,89
Päätöskurssi 31.12., €	22,18	20,42	25,77	31,97	42,29
Kauden alin kurssi, €	13,31	17,28	19,07	25,47	27,79
Kauden keskikurssi, €	16,26	20,16	25,59	31,08	34,54
Kauden ylin kurssi, €	22,74	24,58	31,33	38,86	43,10
Vaihdettu osakemäärä, 1 000 kpl	84 056	76 574	74 825	67 069	57 063
Vaihdon osuus osakemäärästä, %	86,9 %	77,6 %	74,9 %	66,1 %	55,6 %
Osakkeita yhteensä 31.12., kpl	141 257 828	141 257 828	141 257 828	141 257 828	141 257 828
Osakemäärä kaudella keskimäärin ilman omia osakkeita, kpl	140 914 572	141 006 092	140 667 894	140 806 389	140 670 663
Osakkeiden kokonaisvaihto, % koko osakemäärästä	62,4 %	56,1 %	54,8 %	49,5 %	41,8 %
Osakekannan markkina-arvo 31.12. ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita, milj. €	3 120,2	2 867,5	3 595,6	4 496,9	5 944,1

¹ Hallituksen ehdotus vuodelta 2016 yhtiökokoukselle.

Tunnuslukujen laskentaperusteet

Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE), %	=	$\frac{\text{Voitto ennen veroja} + \text{korkokulut ja muut rahoituskulut}}{\text{Taseen loppusumma} - \text{korottomat velat kaudella keskimäärin}} \times 100$
Oman pääoman tuotto (ROE), %	=	$\frac{\text{Tilikauden voitto}}{\text{Oma pääoma kaudella keskimäärin}} \times 100$
Omavaraisuusaste, %	=	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}} \times 100$
Nettovelkaantumisaste, %	=	$\frac{\text{Korollinen vieras pääoma} - \text{rahavarat} - \text{rahamarkkinasijoitukset}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$
Osakekohtainen tulos (EPS), €	=	$\frac{\text{Emoyhtiön omistajille kuuluva voitto}}{\text{Osakemäärä ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita kaudella keskimäärin}}$
Osakekohtainen rahavirta ennen rahoituseriä, €	=	$\frac{\text{Liiketoiminnan rahavirta} + \text{investointien rahavirta}}{\text{Osakemäärä ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita kaudella keskimäärin}}$
Osakekohtainen oma pääoma, €	=	$\frac{\text{Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma}}{\text{Osakemäärä kauden lopussa ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita}}$
Osakekohtainen osinko, €	=	$\frac{\text{Tilikaudelta jaettava osinko}}{\text{Osakemäärä kauden lopussa ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita}}$
Osingonjakosuhte, %	=	$\frac{\text{Osakekohtainen osinko}}{\text{Osakekohtainen tulos}} \times 100$
Efektiiivinen osinkotuotto, %	=	$\frac{\text{Osakekohtainen osinko}}{\text{Tilikauden viimeinen kaupantekokurssi}} \times 100$
Hinta/voitto -suhde (P/E)	=	$\frac{\text{Kauden viimeinen kaupantekokurssi}}{\text{Osakekohtainen tulos}}$
Osakkeen keskikurssi, €	=	$\frac{\text{Osakkeen euromääräinen kokonaisvaihto}}{\text{Vaihdettujen osakkeiden määrä kaudella keskimäärin}}$
Osakekannan markkina-arvo, milj. €	=	Osakemäärä tilikauden lopussa x kauden viimeinen kaupantekokurssi
EBITDA	=	Liikevoitto + poistot + arvonalentumiset

Konsernitilinpäätös (IFRS)

Konsernin laaja tuloslaskelma

milj. €	Liitetieto	2016	2015
Liikevaihto	1	1 073,5	1 015,6
Myytyjen suoritteiden kulut		-421,7	-405,8
Bruttokate		651,8	609,8
Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut	2	24,3	1,5
Myynnin ja markkinoinnin kulut	3, 4	-194,7	-190,4
Tutkimus- ja kehityskulut	3, 4	-118,2	-108,1
Hallinnon kulut	3, 4	-48,7	-46,2
Liikevoitto		314,6	266,6
Rahoitustuotot	5	0,8	0,8
Rahoituskulut	5	-4,9	-5,5
Osuus osakkuusyritysten tuloksista		0,4	0,4
Voitto ennen veroja		310,9	262,3
Tuloverot	6	-61,9	-54,2
Tilikauden voitto		249,0	208,2
MUUT LAAJAN TULOKSEN ERÄT VEROVAIKUTUS HUOMIOITUNA			
Rahavirran suojauksen arvonmuutos			0,1
Myytavissä olevien sijoitusten arvonmuutos		-5,2	1,1
Muuntoerot		-4,6	1,8
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi		-9,8	3,0
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat erät		3,7	49,1
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi		3,7	49,1
Muut laajan tuloksen erät verojen jälkeen		-6,1	52,1
Tilikauden laaja tulos verovaikutus huomioituna		243,0	260,2
TILIKAUDEN VOITON JAKAUTUMINEN			
Emoyhtiön omistajille		249,0	208,2
Määräysvallattomille omistajille		0,0	0,0
TILIKAUDEN LAAJAN TULOKSEN JAKAUTUMINEN			
Emoyhtiön omistajille		243,0	260,2
Määräysvallattomille omistajille		0,0	0,0
Laimentamaton osakekohtainen tulos, € ¹	7	1,77	1,48
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, € ¹	7	1,77	1,48
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä		40,6	41,8
Palkat ja muut henkilöstökulut		224,4	220,6

¹ Osakekohtainen tulos on laskettu emoyhtiön omistajille kuuluvasta voitosta.

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Konsernitase

Varat

milj. €, 31.12.	Liitetieto	2016	2015
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	8	289,1	276,4
Liikearvo	9	13,5	13,5
Aineettomat oikeudet	9	37,9	41,7
Muut aineettomat hyödykkeet	9	2,5	2,5
Osuudet osakkuusyriyksissä	10	0,1	2,6
Myytavissä olevat sijoitukset	11	0,4	6,9
Eläkesaaminen	12	22,8	24,4
Laskennalliset verosaamiset	13	1,5	1,1
Muut pitkäaikaiset saamiset	14	3,8	4,1
Pitkäaikaiset varat yhteensä		371,5	373,3
Vaihto-omaisuus	15	227,5	205,7
Myyntisaamiset	16	200,1	192,1
Muut saamiset	16	31,9	31,1
Rahamarkkinasijoitukset	16	31,0	
Rahavarat	17	200,9	245,2
Lyhytaikaiset varat yhteensä		691,4	674,1
Varat yhteensä		1 062,9	1 047,4

Oma pääoma ja velat

milj. €, 31.12.	Liitetieto	2016	2015
Osakepääoma		92,2	92,2
Käyttörahassto		0,5	0,5
Muut rahastot		2,0	6,9
Kertyneet voittovarot		546,6	495,3
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma yhteensä		641,4	594,9
Määräysvallattomien omistajien osuudet		0,0	0,0
Oma pääoma yhteensä	18	641,4	594,9
Laskennalliset verovelat	13	37,1	37,8
Eläkevelvoitteet	12	3,2	3,1
Varaukset	19	0,3	0,3
Pitkäaikaiset korolliset velat	20	150,2	177,9
Muut pitkäaikaiset velat	21	0,0	0,0
Pitkäaikaiset velat yhteensä		190,8	219,2
Ostovelat	22	106,1	99,1
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verovelat	22	9,1	1,2
Muut lyhytaikaiset velat	22	112,9	122,8
Varaukset	19	0,2	0,3
Lyhytaikaiset korolliset velat	20	2,3	9,9
Lyhytaikaiset velat yhteensä		230,7	233,3
Velat yhteensä		421,5	452,5
Oma pääoma ja velat yhteensä		1 062,9	1 047,4

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma									
milj. €	Liite-tieto	Osake-pääoma	Käyttö-rahasto	Muut rahastot	Etuus-pohjaisten eläkejär-jestelyiden uudelleen määrittä-misestä johtuvat erät	Muuntoerot	Kertyneet voittovarot	Määräys-vallatto-mien omistajien osuudet	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2015		92,2	0,5	5,9	-50,8	-3,3	470,4	0,0	514,9
Tilikauden tulos							208,2		208,2
Muut laajan tuloksen erät									
Rahavirran suojauksen arvonmuutos				0,1					0,1
Myytavissä olevien sijoitusten arvonmuutos				1,1					1,1
Muuntoerot						1,8			1,8
Etuuspohjaisten eläkkeiden uudelleen määrittämisestä johtuvat erät					49,1				49,1
Tapahtumat omistajien kanssa									
Osingonjako ja pääoman palautus	18						-183,1		-183,1
Osakekannustinjärjestelmä	4						3,1		3,1
Muut muutokset				-0,1			-0,1	-0,0	-0,2
Oma pääoma 31.12.2015		92,2	0,5	6,9	-1,6	-1,5	498,4	0,0	594,9
Tilikauden tulos							249,0		249,0
Muut laajan tuloksen erät									
Myytavissä olevien sijoitusten arvonmuutos				-5,2					-5,2
Muuntoerot						-4,6			-4,6
Etuuspohjaisten eläkkeiden uudelleen määrittämisestä johtuvat erät					3,7				3,7
Tapahtumat omistajien kanssa									
Osingonjako ja pääoman palautus	18						-183,3		-183,3
Omat osakkeet	18						-16,8		-16,8
Osakekannustinjärjestelmä	4						3,4		3,4
Muut muutokset				0,3			-0,2		0,1
Oma pääoma 31.12.2016		92,2	0,5	2,0	2,0	-6,2	550,7	0,0	641,4

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Konsernin rahavirtalaskelma

milj. €	Liitetieto	2016	2015
Liikevoitto		314,6	266,6
Poistot ja arvonalentumiset	3	40,6	41,8
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot sekä romutukset		-11,6	-0,1
Realisoitumattomat kurssivoitot ja -tappiot		-1,7	-0,3
Eläkesaamisen ja -velvoitteen muutos	12	6,3	9,0
Varausten muutos	19	-0,1	0,2
Muut oikaisut		-6,7	2,9
Oikaisut liikevoittoon yhteensä		26,8	53,5
Myyntisaamisten ja muiden saamisten muutos		-7,8	-20,0
Vaihto-omaisuuden muutos		-21,2	-27,3
Ostovelkojen ja muiden velkojen muutos		-4,0	32,5
Käyttöpääoman muutos yhteensä		-33,0	-14,9
Maksetut korot ja muut rahoituskulut		-11,9	-10,9
Saadut korot ja muut rahoitustuotot		7,7	7,7
Saadut osingot		0,1	0,2
Maksetut verot	6	-55,2	-47,2
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä		249,1	254,9
Investoinnit aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin	8	-41,0	-38,4
Investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin	9	-6,7	-4,8
Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden, myytävissä olevien sijoitusten sekä osakkuusyritysten myynnit	8, 10	26,6	1,0
Investointien rahavirta yhteensä		-21,1	-42,2
Lyhytaikaisten lainojen nostot	20	1,2	1,4
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	20	-1,5	-2,7
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	20	-36,7	-46,2
Omien osakkeiden hankinta	18	-16,8	
Maksetut osingot ja muu voitonjako	18	-183,6	-183,3
Rahoituksen rahavirta yhteensä		-237,4	-230,8
Rahavarojen muutos		-9,4	-18,1
Rahavarat 1.1.	17	245,2	258,5
Valuuttakurssien muutosten vaikutus		-3,9	4,8
Rahavarojen muutos		-9,4	-18,1
Rahavarat 31.12.	17	231,9	245,2

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Täsmäytys taseen rahavaroihin

milj. €	2016	2015
Taseen rahavarat kauden lopussa	200,9	245,2
Rahamarkkinasijoitukset kauden lopussa	31,0	
Rahavirtalaskelman rahavarat	231,9	245,2

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Yleiset tiedot

Orion Oyj on suomalainen julkinen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Espoo ja rekisteröity osoite Orionintie 1, 02200 Espoo. Orion Oyj tytäryhtiöineen kehittää, valmistaa ja markkinoi lääkkeitä ja lääkkeiden vaikuttavia aineita sekä diagnostisia testejä globaaleille markkinoille.

Orion-konsernin ensimmäinen tilikausi oli 1.7.–31.12.2006, koska konserni syntyi 1.7.2006 sitä edeltäneen Orion-konsernin jakauduttua lääke- ja diagnostiikkaliiketoimintaan sekä tukkukauppaliiketoimintaan. Orion Oyj on listattuna Nasdaq Helsingissä. Kaupankäynti Orion Oyj:n osakkeilla alkoi 3.7.2006.

Yhtiön hallitus on kokouksessaan 8.2.2017 hyväksynyt tämän konsernitilinpäätöksen julkistettavaksi. Suomen osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistajilla on mahdollisuus hyväksyä tai hylätä tilinpäätös sen julkistamisen jälkeen pidettävässä yhtiökokouksessa. Yhtiökokouksella on mahdollisuus myös muuttaa tilinpäätöstä. Tilinpäätösasiakirjat ovat nähtävillä verkkosivuilla www.orion.fi ja jäljennös tilinpäätöksestä on saatavissa Orion Oyj:n pääkonttorista osoitteesta Orionintie 1, 02200 Espoo.

Laatimisperiaatteet

Orion-konsernin tilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti soveltaen IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja, jotka ovat voimassa 31.12.2016. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitoa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettaviksi hyväksytyt standardit ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisöainsäädännön vaatimusten mukaiset.

Konsernitilinpäätöksen tiedot perustuvat alkuperäisiin hankintamenoihin lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja, myytävissä olevia sijoituksia, johdannaisia ja osakeperusteisia maksuja, jotka on kirjattu käypään arvoon.

Tilinpäätöksen rahamääräisten lukujen esittämistarkkuus on miljoona euroa, ellei toisin mainita.

Tilikaudella 2016 sovelletut uudet IFRS-standardit ja IFRIC-tulkinnat

Seuraavat EU:n hyväksymät uudet standardit, tulkinnat ja muutokset olemassa oleviin standardeihin ja tulkintoihin on otettu käyttöön 1.1.2016 alkaen:

- IAS 1 (muutos), Tilinpäätöksen esittäminen
- IAS 16 ja IAS 38 (muutos), Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja Aineettomat hyödykkeet
- IFRS 11 (muutos), Yhteisjärjestelyt
- IASB:n julkaisemat vuosittaiset parannukset (2012–2014) seuraaviin standardeihin
 - IFRS 5, Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot
 - IFRS 7, Rahoitusinstrumentit: tilinpäätöksessä esitettävät tiedot
 - IAS 19, Työsuhde-etuudet
 - IAS 34, Osavuositiedot

IFRS-standardeihin tehdyillä muutoksilla tai parannuksilla ei ole olennaista vaikutusta konsernitilinpäätökseen.

Konsernitilinpäätöksen laatiminen

Tytäryritykset

Konsernitilinpäätös sisältää emoyhtiö Orion Oyj:n ja kaikki sen suoraan tai välillisesti omistamat yritykset, joissa konsernilla on määräysvalta. Määräysvalta syntyy, kun konserni omistaa yli puolet yrityksen äänivallasta tai sillä on oikeus määrätä yrityksen talouden ja liiketoiminnan periaatteista hyödyn saamiseksi sen toiminnasta.

Keskinäinen osakkeenomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmällä. Hankitut tytäryhtiöt yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä, kun konserni on saanut määräysvallan, ja luovutetut tytäryritykset siihen saakka, jolloin määräysvalta lakkaa. Kaikki konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset ja velat, voitonjako ja realisoitumattomat sisäiset katteet eliminoidaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa. Konsernin tilikauden voitto jaetaan emoyhtiön omistajille ja määräysvallattomille omistajille kuuluviin osuuksiin. Määräysvallattomille omistajille kuuluva oman pääoman osuus sisältyy konsernin omaan pääomaan, ja se eritellään oman pääoman muutoslaskelmassa.

Osakkuusyrietykset, yhteisyrietykset ja yhteiset toiminnot

Osakkuusyrietykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on merkittävä vaikutusvalta mutta ei määräysvaltaa. Merkittävä vaikutusvalta perustuu osakeomistukseen, joka tuottaa yleensä 20-50 % äänivallasta.

Yhteisyrietykset ovat yhteisjärjestelyitä, joissa emo- tai tytäryhtiöllä on yhteinen määräysvalta konserniin kuulumattoman yrityksen kanssa, ja joissa emo- tai tytäryhtiöllä on oikeuksia järjestelyn nettovarallisuuteen. Osakkuus- ja yhteisyrietykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen.

Yhteiset toiminnot ovat yhteisjärjestelyitä, jotka on toteutettu ilman erillistä sijoitusvälinettä tai joissa järjestelyn laillinen muoto on sellainen, että osapuolilla on suoria oikeuksia tiettyihin omaisuuseriin tai vastuita tietyistä veloista. Yhteiset toiminnot yhdistellään konsernitilinpäätökseen suhteellisen omistusosuuden mukaisesti.

Jos konsernin osuus osakkuus- tai yhteisyrietyksen tappioista ylittää kirjanpitoarvon, ei tappiota yhdistellä, ellei konserni ole sitoutunut osakkuus- tai yhteisyrietyksen velvoitteiden täyttämiseen.

Segmenttiraportointi

Toimintasegmentit on esitetty ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle toimitettavan sisäisen raportoinnin mukaisena. Konsernin strategiset päätökset tekevä Orion Oyj:n toimitusjohtaja on ylin operatiivinen päätöksentekijä, joka vastaa resurssien kohdistamisesta toimintasegmenteille ja niiden tuloksen arvioinnista.

Ulkomaanrahan määräisten erien muuntaminen

Toimintavaluutta ja esittämisvaluutta

Konserniyritysten tilinpäätöksiin sisältyvät erät arvostetaan sen taloudellisen ympäristön valuutassa, jossa kyseinen yritys pääasiallisesti toimii (toimintavaluutta). Konsernitilinpäätös on esitetty euroina, joka on konsernin emoyhtiön toiminta- ja konsernitilinpäätöksen esittämisvaluutta.

Liiketapahtumat ja saldot

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat kirjataan toimintavaluutan määräisiksi liiketapahtumien toteutumispäivien kurssiin. Raportointikauden päättymispäivänä ulkomaan rahan määräiset monetaariset tase-erät on arvostettu käyttäen raportointikauden päättymispäivän kurssia. Ulkomaan rahan määräisten erien muuntamisesta syntyneet voitot ja tappiot on merkitty tuloslaskelmaan. Liiketoiminnan kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät vastaaviin eriin liikevoiton yläpuolelle. Suojaustarkoituksessa tehtyjen johdannaisten, joihin ei sovelleta IAS 39 mukaista suojauslaskentaa, kurssierot sisältyvät nettomääräisinä liiketoiminnan muihin tuottoihin tai kuluihin. Rahoitustoiminnan valuuttamääräisten saamisten ja velkojen sekä näihin liittyvien valuuttajohdannaisten kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät rahoitustuottoihin ja -kuluihin. Ulkomaan rahan määräiset ei-monetaariset tase-erät, joita ei ole arvostettu käypään arvoon, on arvostettu tapahtumapäivän kurssiin.

Konserniyhtiöt

Konsernin esittämismuutosta poikkeavaa toimintavaluutaa käyttävien konserniyhtiöiden tuloslaskelmat muunnetaan euroiksi raportointikauden keskipäivän ja taseet raportointikauden päättymispäivän kurssiin. Tästä syntyvä kurssiero sekä näiden yhtiöiden hankintamenon eliminoimista syntyvät muuntoerot kirjataan omaan pääomaan ja muutokset esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Konsernissa ei ole hyperinflaatiomaissa toimivia konserniyhtiöitä.

Konserniyhtiöiden myynnin yhteydessä kertyneet, omaan pääomaan kirjatut muuntoerot kirjataan tuloslaskelmaan osana myyntivoittoa tai -tappiota.

Ulkomaisen yksikön hankinnasta syntyneitä liikearvoja ja käypiin arvoihin pääsemiseksi tehtyjä oikaisuja käsitellään ulkomaisen yksikön varoina ja velkoina, ja ne muunnetaan raportointikauden päättymispäivän kurssiin.

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet koostuvat pääosin tehdas- ja toimistokiinteistöistä, tutkimusrakennuksista sekä tuotannon, tutkimuksen ja kehityksen koneista ja laitteista. Aineelliset hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenuon. Hyödykkeistä tehdään tasapoistot arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Hyödykkeiden jäännösarvoa ja taloudellista vaikutusaikaa tarkastellaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään jokaisessa tilinpäätöksessä ja oikaistaan kuvastamaan mahdollisia taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuvia muutoksia. Arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat seuraavat:

• Rakennukset ja rakennelmat	20–50 vuotta
• Koneet ja kalusto	5–10 vuotta
• Muut aineelliset hyödykkeet	10 vuotta

Maa-alueista ei kirjata poistoja. Korjaus- ja ylläpitomenot kirjataan raportointikauden kuluksi. Perusparannusinvestoinnit aktivoidaan, kun on todennäköistä, että ne tuottavat vastaista taloudellista hyötyä. Aineellisten hyödykkeiden luovutuksesta syntyvät voitot ja tappiot kirjataan tuloslaskelmaan.

Aineettomat hyödykkeet

Tutkimus- ja kehittämismenot

Tutkimusmenot kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi toteutumishetkellä. Aineettomat hyödykkeet, jotka syntyvät kehittämistoiminnasta, merkitään taseeseen vain, jos kehittämisyhtymien menot ovat luotettavasti määritettävissä, tuote on teknisesti toteutettavissa ja kaupallisesti hyödynnettävissä, tuotteesta odotetaan saatavan vastaista taloudellista hyötyä ja konsernilla on aikomus ja resurssit saattaa kehitystyö loppuun. Konsernin näkemyksen mukaan ennen viranomaisen myöntämää myyntilupaa ei voida osoittaa, että aineeton hyödyke tulee tuottamaan vastaista taloudellista hyötyä. Konsernissa ei ole tästä johtuen aktivoitu oman kehittämistoiminnan kuluja. Samoja kirjaamisperiaatteita on sovellettu ulkopuolisilta toimijoilta ostettuihin palveluihin. Tutkimus- ja kehitystoiminnan käytössä olevien ohjelmistojen, rakennusten, koneiden ja laitteiden poistot kirjataan tutkimus- ja kehityskuluihin niiden taloudellisena vaikutusajana.

Liikearvo

Liikearvo vastaa sitä osaa hankintamenosta, joka ylittää konsernin osuuden hankitun yrityksen nettovarallisuuden käyvästä arvosta hankinta-ajankohtana. Liikearvo arvostetaan hankintamenoa vähennettynä kertyneillä arvonalentumisilla. Liikearvo kohdistetaan arvonalentumistestausta varten rahavirtaa tuottaville yksiköille tai yksiköiden ryhmille, joiden odotetaan hyötyvän liiketoimintojen yhdistämisestä. Rahavirtaa tuottavien yksiköiden ryhmät on määritetty toimintasegmenttien mukaisesti. Konsernin taseessa oleva liikearvo on syntynyt ennen IFRS-siirtymää, ja se vastaa aiemman tilinpäätösnormiston mukaista kirjanpitoarvoa, jota on käytetty oletushankintamenona 1.1.2004 IFRS:ään siirryttäessä.

Aineettomat oikeudet ja muut aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet ja muut aineettomat hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenoa. Omaisuuseristä tehdään tasapoistot niiden taloudellisena vaikutusaikana, joka yleensä vaihtelee viidestä kymmeneen vuoteen.

Ulkopuolisilta hankitut aineettomat oikeudet, kuten tuote- ja myyntioikeudet, merkitään taseeseen. Kun kyse on kehitteillä olevasta tuotteesta, arvioidaan menojen perusteita. Mikäli kyseessä on korvaus tehdystä tutkimus- ja kehittämisestä, josta ei vielä ole syntynyt taseeseen kirjattavaa aineetonta oikeutta, menot kirjataan tutkimus- ja kehityskuluihin. Mikäli taas katsotaan aineettoman oikeuden siirtyvän konsernille, menot merkitään taseeseen. Aineettomiin oikeuksiin sisältyvien myyntilupien sekä tuote- ja myyntioikeuksien poistot esitetään myynnin ja markkinoinnin kuluissa ja poistojen kirjaaminen aloitetaan, kun viranomaisella on myöntänyt tuotteelle myyntiluvan ja tuotteen myynti aloitetaan.

Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvon alentuminen

Konserni arvioi jokaisena raportointikauden päättämispäivänä, onko viitteitä jonkin omaisuuserän arvonalentumisesta. Jos viitteitä ilmenee, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Liikearvon ja käyttöönnottoman aineettoman omaisuuden osalta arvio tehdään vuosittain, vaikka viitteitä ei olisikaan ilmennyt. Kerrytettävissä oleva rahamäärä on omaisuuserän käypä arvo vähennettynä myynnistä aiheutuville menoilla tai sen käyttöarvo sen mukaan, kumpi niistä on suurempi. Käyttöarvo lasketaan diskonttaamalla hyödykkeestä odotettavissa olevien vastaisten rahavirtojen nykyarvo. Diskonttauskorkona on käytetty keskimääräistä painotettua pääoman tuottovaatimusta (WACC), joka on laskettu ennen veroja ja jossa on käytetty oman ja vieraan pääoman suhteena Standard & Poor'sin terveydenhuollon teollisuusindeksiä. Indeksillä vastaa tarkasteltavana olevan omaisuuserän suorituspotentiaalia ja riskejä.

Arvonalentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan, jos omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin kerrytettävissä oleva rahamäärä. Arvonalentumistappio peruutetaan liikearvoa lukuun ottamatta, jos olosuhteissa tapahtuu muutos ja kerrytettävissä oleva rahamäärä ylittää kirjanpitoarvon. Arvonalentumistappiota ei peruuteta enempää kuin mikä hyödykkeen kirjanpitoarvo olisi ilman arvonalentumistappiota.

Liikearvon arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman kohtaan Muut liiketoiminnan kulut, joka sisältää toiminnoille kohdistamattomia kuluja. Käyttöönnottoman aineettoman omaisuuden, joka muodostuu pääasiassa myyntiluvista ja tuoteoikeuksista, arvonalentumistestit laaditaan erikseen jokaisesta tase-arvoltaan olennaisesta omaisuuserästä. Arvonalentumiset kirjataan ao. toimintojen kuluihin, myyntilupien, tuote- ja myyntioikeuksien osalta myynnin ja markkinoinnin kuluihin.

Vuokrasopimukset

Konserni vuokralle ottajana

Vuokrasopimukset, joiden perusteella konsernille siirtyy olennainen osa hyödykkeiden omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista, luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi. Rahoitusleasingsopimukset merkitään taseeseen varoiksi ja veloiksi vuokra-ajan alkamisajankohtana joko hyödykkeen käypään arvoon tai sitä alempaan vähimmäisvuokrien nykyarvoon.

Rahoitusleasingsopimuksella hankitusta hyödykkeestä kirjataan poistot muiden aineellisten -hyödykkeiden tapaan joko hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa. Maksusuoritukset jaetaan rahoitusmenoon ja velan vähennykseen vuokra-aikana siten, että kullakin kaudella jäljellä olevan velan korkoprosentti pysyy samana. Vastaavat vuokravelvoitteet sisältyvät taseen pitkä- ja lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin.

Mikäli omistamiselle ominaiset riskit ja edut jäävät vuokralle antajalle, käsitellään sopimus muuna vuokrasopimuksena, ja sopimuksen perusteella maksettavat vuokrat kirjataan kuluksi tasaerinä vuokra-ajan kuluessa.

Edellä mainittuja periaatteita sovelletaan sekä erillisiin vuokrasopimuksiin, että vuokrasopimuksiin, jotka sisältyvät muihin sopimuksiin.

Vieraan pääoman menot

Vieraan pääoman menot kirjataan tuloslaskelmaan sillä raportointikaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet. Huomattavan pitkän valmistusajan vaativien omaisuuserien hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta välittömästi johtuvat vieraan pääoman menot aktivoidaan osana kyseisen omaisuuserän hankintamenoa.

Julkiset avustukset

Tutkimuksiin liittyvät julkiset avustukset kirjataan tutkimuskulujen vähennykseksi niille raportointikausille, joilla avustuksia vastaavat kulut ovat syntyneet. Jos viranomaisilta on saatu päätös tutkimus- ja kehityslainan muuttamisesta avustukseksi, se tuloutetaan Muihin liiketoiminnan tuottoihin. Aineellisten tai aineettomien hyödykkeiden hankintaan liittyvät julkiset avustukset kirjataan hyödykkeiden hankintamenojen pienennykseksi. Avustukset tuloutuvat tällöin pienempien poistojen muodossa hyödykkeen taloudellisena vaikutusaikana.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus esitetään taseessa itse valmistettujen tuotteiden osalta standardihintaa käyttäen, sekä ostettujen tuotteiden osalta painotetun keskihinnan menetelmää käyttäen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneiden muuttuvien menojen tai niitä alhaisemman todennäköisen luovutushinnan tai jälleenhankintahinnan määräisenä. Vaihto-omaisuuden arvoon on sisällytetty vaihto-omaisuuden hankintamenot sekä valmistusmenot, jotka sisältävät välittömästi tuotannon määrään yhteydessä olevat menot sekä systemaattisesti kohdistetun osuuden valmistuksen kiinteistä ja muuttuvista yleismenoista.

Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty arvioidut tuotteen valmiiksi saattamiseen tarvittavat menot ja myynnistä johtuvat menot.

Rahoitusvarat

Luokittelu

Konsernin rahoitusvarat luokitellaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin, lainoihin ja muihin saamisiin sekä myytävissä oleviin rahoitusvaroihin.

Luokittelu riippuu siitä, mihin tarkoitukseen kyseiset rahoitusvarat on hankittu, ja luokittelu päätetään alkuperäisen hankinnan yhteydessä. Yli 12 kuukauden kuluttua tilinpäätöspäivästä erääntyvä rahoitusvara sisältyy taseessa pitkäaikaisiin varoihin. Mikäli rahoitusvara erääntyy tai se on tarkoitus pitää alle 12 kuukautta raportointikauden päättymispäivästä, se sisältyy taseen lyhytaikaisiin varoihin.

1. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ovat kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviä. Rahoitusvara luokitellaan tähän ryhmään, jos se on hankittu pääasiassa lähitulevaisuudessa tapahtuvaa myyntiä varten. Myös johdannaiset, joihin ei sovelleta IAS 39 mukaista suojauslaskentaa, luokitellaan kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviksi.

2. Lainat ja muut saamiset

Lainat ja muut saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Tähän ryhmään kuuluvat myös Myyntisaamiset, Rahavarat ja rahoitusvaroiksi luettava osa taseen erästä Muut saamiset.

3. Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia varoja, jotka on joko nimenomaisesti luokiteltu tähän ryhmään tai joita ei ole luokiteltu mihinkään muuhun ryhmään. Tähän ryhmään sisältyy taseen Myytävissä olevat sijoitukset ja sijoitushetkellä yli 3 kuukauden pituiset rahamarkkinasijoitukset.

Kirjaaminen ja arvostaminen

Rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan selvityspäiväkäytännön mukaisesti kirjanpitoon lukuun ottamatta johdannaisia, jotka kirjataan hankintapäivänä. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat kirjataan alun perin käypään arvoon ja transaktiomenot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan. Muut rahoitusvarat kirjataan alun perin myös käypään arvoon, mutta arvoon lisätään transaktiomenot.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat arvostetaan myöhemmin käypään arvoon, joka perustuu raportointikauden päättymispäivän markkinahintaan. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon, tai milloin käypä arvo ei ole määritettävissä luotettavasti, hankintamenoon vähennettynä mahdollisilla arvonalentumisilla. Lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmällä.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen ryhmän johdannaisten käyvän arvon muutoksista johtuvat sekä realisoitumattomat että realisoituneet voitot ja tappiot kirjataan tulosvaikutteisesti sillä raportointikaudella, jonka aikana ne syntyvät, joko Liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai Rahoitustuottoihin ja -kuluihin riippuen siitä, onko suojattu operatiivisia vai rahoituseriä.

Myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutokset kirjataan omaan pääomaan käyvän arvon rahastoon ja esitetään muissa laajan tuloksen erissä verovaikutus huomioon ottaen. Kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään omasta pääomasta tulosvaikutteisesti silloin kun sijoitus myydään tai kun sen arvo on alentunut siten, että sijoituksesta tulee kirjata arvonalentumistappio. Myytävissä olevien korkosijoitusten korkotuotot kirjataan rahoitustuottoihin käyttäen efektiivisen koron menetelmää.

Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta silloin, kun konserni on menettänyt sopimusperusteiset oikeudet rahavirtoihin tai kun se on siirtänyt merkittävältä osin riskit ja tuotot konsernin ulkopuolelle.

Rahoitusvarojen arvon alentuminen

Konsernissa arvioidaan jokaisena raportointikauden päättymispäivänä, onko näyttöä siitä, että jonkin konsernin rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo saattaa olla alentunut.

Kriteerejä, joiden perusteella konsernissa todetaan, että arvonalentumistappion syntymisestä on objektiivista näyttöä:

- liikkeeseenlaskijan tai velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet
- sopimusehtojen rikkominen, kuten maksujen laiminlyönti tai maksusuorituksen merkittävä viivästyminen
- velallisen konkurssin tai muun taloudellisen uudelleenjärjestelyn todennäköisyys.

Jaksotettuun hankintamenoön taseeseen merkityt varat

Jaksotettuun hankintamenoön merkittyjen varojen arvonalentumistappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Lainojen ja muiden saamisten ryhmän osalta tulosvaikutteisesti kirjattavan arvonalentumistappion suuruus määritetään saamisen kirjanpitoarvon ja efektiivisellä korolla diskontattujen arvioitujen vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotuksena. Mikäli arvonalentumistappion määrä pienenee jollakin myöhemmällä kaudella ja vähennyksen voidaan objektiivisesti katsoa liittyvän arvonalentumisen kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan, kirjattu tappio peruutetaan tulosvaikutteisesti.

Myytävissä oleviksi luokitellut varat

Jos kyseessä on vieraan pääoman ehtoinen arvopaperi, konserni käyttää edellisessä kappaleessa mainittuja kriteerejä. Jos kyseessä on myytävissä olevaksi luokiteltu oman pääoman ehtoinen sijoitus, katsotaan käyvän arvon merkittävän tai pitkittyneen alentumisen alle hankintamenoön olevan merkki omaisuuserän arvon alentumisesta. Jos tällaista näyttöä on, käyvän arvon rahastoon kertynyt tappio siirretään tulosvaikutteiseksi eräksi. Oman pääoman ehtoisen sijoituksen arvonalentumistappiota ei peruuteta tulosvaikutteisesti, kun taas vieraan pääoman ehtoiseen instrumenttiin kohdistuneen arvonalentumistappion myöhempi peruuntuminen kirjataan tulosvaikutteisesti.

Rahavarat

Rahavaroihin sisältyvät käteisvarat, pankkitilien varat, pankkitalletukset sekä likvidit korkosijoitukset. Likvidit korkosijoitukset ovat pankkien ja yritysten emittoimia sijoitus- ja yritystodistuksia, joiden alkuperäinen maturiteetti on enintään 3 kuukautta.

Rahavirtalaskelmassa taseen rahavaroihin rinnastetaan rahamarkkinasijoitukset, jotka ovat myytävissä olevia korkosijoituksia ja joiden alkuperäinen maturiteetti on yli 3 ja enintään 6 kuukautta. Rahamarkkinasijoitukset ovat osa konsernin aktiivista kassanhallintaa.

Rahoitusvelat

Rahoitusvelat merkitään alun perin kirjanpitoon käypään arvoon, josta on vähennetty transaktiomenot. Myöhemmin rahoitusvelat, lukuun ottamatta johdannaisvelkoja arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä jaksotettuun hankintamenoön.

Rahoitusvelat luokitellaan taseessa pitkäaikaisiksi veloiksi, jos niiden eräpäivä on yli 12 kuukauden kuluttua raportointikauden päättymispäivästä. Käytössä olevat pankkitilien luottolimitit sekä emitoidut yritystodistukset kuuluvat lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin samoin kuin pitkäaikaisten korollisten velkojen seuraavan 12 kuukauden aikana lyhennettävä osuus.

Johdannaisinstrumentit ja suojauslaskenta

Johdannaiset kirjataan alun perin johdannaissopimuksen solmimispäivän käypään arvoon, ja sen jälkeen ne arvostetaan käypään arvoon raportointikauden päättämispäivän markkinakurssiin. Johdannaiset esitetään taseessa muissa saamisissa ja veloissa.

Konserni ei sovelle IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa valuuttamääräisiä tase-eriä ja erittäin todennäköisiä ennakoituja rahavirtoja suojaaviin valuuttajohdannaisiin, vaikka ne konsernin rahoituspolitiikan mukaisesti on hankittu suojaavassa tarkoituksessa. Nämä johdannaissopimukset on luokiteltu kaupankäyntitarkoituksessa oleviksi ja niiden käyvän arvon muutos kirjataan tulosvaikutteisesti joko Liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai Rahoitustuottoihin ja -kuluihin riippuen siitä, onko operatiivisesti tarkasteltuna suojattu myyntituottoja tai rahoituseriä.

Rahavirran suojaukset

Konserni soveltaa IFRS:n mukaista suojauslaskentaa korkojohdannaisiin, joilla suojataan lainojen pääoma- ja/tai korkovirtoja. Suojaussuhteen tehokkuus todennetaan sekä ennen kuin suojauslaskenta aloitetaan että säännöllisesti sen jälkeen vähintään kvartaaleittain. Rahavirran suojauksen ehdot täyttävien johdannaisinstrumenttien tehokkaan osuuden käyvän arvon muutos kirjataan omaan pääomaan arvomuutosrahastoon ja muutokset esitetään muissa laajan tuloksen erissä verovaikutus huomioon ottaen. Omaan pääomaan kirjatut arvostusvoitot ja -tappiot siirretään tuloslaskelmaan raportointikaudella, jolloin suojattu rahavirta kirjataan tuloslaskelmaan. Suojaussuhteen tehoton osuus kirjataan tuloslaskelmaan rahoitustuottoihin ja -kuluihin.

Oma pääoma

Kantaosakkeet esitetään osakepääomana. Uusien osakkeiden tai optioiden liikkeeseenlaskusta välittömästi johtuvat transaktiomenot esitetään verovaikutuksilla oikaistuina omassa pääomassa saatujen maksujen vähennyksenä. Jos jokin konserniin kuuluva yritys ostaa yhtiön osakkeita, maksettu vastike ja hankinnasta välittömästi aiheutuvat menot vähennetään omasta pääomasta.

Käyttöraho ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto sisältyvät osakeyhtiölain mukaisiin jakokelpoisiin varoihin.

Varaukset ja ehdolliset velat

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena olemassa oleva oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite ja maksuvelvoitteen toteutuminen on todennäköistä ja sen suuruus voidaan luotettavasti määrittellä.

Uudelleenjärjestelyvaraus kirjataan, kun konserni on laatinut yksityiskohtaisen uudelleenjärjestely-suunnitelman sekä aloittanut sen toimeenpanon tai tiedottanut asiasta osapuolille, joita se koskee.

Ehdollinen velka on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt mahdollinen velvoite, jonka olemassaolo varmistuu vasta konsernin määräysvallan ulkopuolella olevan epävarman tapahtuman realisoituessa. Ehdolliseksi velaksi katsotaan myös sellainen olemassa oleva velvoite, joka ei todennäköisesti edellytä maksuvelvoitteen täyttämistä, tai jonka suuruutta ei voida määrittää luotettavasti. Ehdollinen velka esitetään liitetiedoissa.

Työsuhde-etuudet

Eläkevastuut

Konsernin eläkejärjestelyt hoidetaan kunkin maan paikallisten määräysten ja käytännön mukaisesti. Konsernilla on sekä maksupohjaisia että etuuspohjaisia järjestelyjä. Maksupohjaisissa järjestelyissä konserni suorittaa kiinteitä maksuja erillisille yksiköille. Konsernilla ei ole oikeudellisia eikä tosiasiallisia velvoitteita lisämaksujen suorittamiseen, mikäli maksujen saajataho ei kykene suoriutumaan työsuhde-etuuksien maksamisesta. Kaikki sellaiset järjestelyt, jotka eivät täytä näitä ehtoja, ovat etuuspohjaisia järjestelyjä. Suoritukset maksupohjaisiin järjestelyihin kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi kyseiseltä kaudelta suoritettavien maksujen mukaisesti.

Konsernin merkittävimmät etuuspohjaiset eläkejärjestelyt ovat Suomessa, jossa konsernin toimihenkilöille on järjestetty Orionin Eläkesäätiössä lakisääteinen TyEL-eläketurva ja osalle toimihenkilöistä lisäeläketurva. Lisäksi konsernin johdolla on etuuspohjaiseksi luokiteltuja eläkejärjestelyjä henkivakuutusyhtiöissä. Etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen velvoitteet on laskettu kustakin järjestelystä erikseen.

Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden eläkekulut on laskettu käyttäen ennakoituun etuoikeusyksikköön perustuvaa menetelmää (Projected Unit Credit Method). Eläkekulu kirjataan kuluksi henkilöstön arvioidulle palvelusajalle. Taseeseen kirjattava etuuspohjainen nettovelka on etuuspohjaisen velvoitteen raportointikauden päättymispäivän nykyarvo, josta on vähennetty järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo. Etuuspohjaisen velvoitteen nykyarvo on tulevaisuudessa arvion mukaan maksettavaksi tulevien eläkkeiden nykyarvo, kun diskonttokorkona on käytetty maturiteetiltaan etuuspohjaista velvoitetta mahdollisimman hyvin vastaavien, yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen korkoa. Lainat, joiden korkoa käytetään, on laskettu liikkeelle samassa valuutassa kuin maksettavat etuudet.

Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä syntyvät uudelleen määrittämisestä johtuvat erät kirjataan suoraan muihin laajan tuloksen eriin sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät. Konsernissa olennaisimmat uudelleen määrittämisestä johtuvat erät ovat vakuutusmatemaattisista voitoista ja tappioista sekä järjestelyyn kuuluvien varojen tuotosta (pl. nettokorkoon sisältyvät erät) johtuvia.

Konserni soveltaa laskentakäytäntöä, jossa järjestelyistä aiheutuva nettokorko kirjataan liikevoiton yläpuolelle toimintokohtaisesti osana etuuspohjaista eläkekulua.

Osakeperusteiset maksut

Hallituksen päättämän avainhenkilöstölle suunnatun osakepalkkiojärjestelmän etuudet kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan etuuden syntymisjakson aikana. Osakkeina selvittävä osuus arvostetaan käypään arvoon etuuden myöntämishetkellä ja omaan pääomaan kirjataan tuloslaskelman kulukirjausta vastaava lisäys. Rahana selvittävä osuus kirjataan velkana, joka arvostetaan käypään arvoon raportointikauden päättymispäivänä. Osakkeiden käypä arvo on B-osakkeen päätöskurssi etuuden myöntämispäivänä. Ei-markkinaperusteiset ehdot, kuten henkilökohtaiset tavoitteet ja tulostavoitteet, vaikuttavat arvioon osakkeiden ja niihin liittyvien rahasuoritusten lopullisesta määrästä. Arvio lopullisesta osakkeiden ja niihin liittyvien rahasuoritusten määrästä päivitetään jokaisena raportointikauden päättymispäivänä. Arvioiden muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

Tuloverot

Konsernin tuloslaskelman verokulu muodostuu konserniyhtiöiden raportointikauden tulokseen perustuvista veroista, aikaisempiin raportointikausiin kohdistuvista veronoikaisuista sekä laskennallisesta verosta. Suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin liittyvä vero vaikutus kirjataan vastaavasti osaksi omaa pääomaa. Kauden verotettavaan tuloon perustuva vero lasketaan verotettavasta tulosta kunkin maan voimassa olevan verokannan perusteella.

Laskennallinen vero lasketaan kaikista kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon väliaikaisista eroista. Konserniyhtiöiden vahvistetuista verotuksellisista tappioista lasketaan verosaaminen vain siihen määrään asti, johon niitä arvioidaan voitavan tulevaisuudessa hyödyntää. Laskennalliset verot lasketaan käyttämällä raportointikauden päättymispäivään mennessä säädettyjä tai käytännössä hyväksytyjä verokantoja.

Tuloutusperiaatteet

Myydyt tavarat ja palvelut

Konsernin liikevaihto sisältää tuotot tavaroiden sekä palveluiden myynnistä oikaistuna välillisillä veroilla, alennuksilla sekä valuuttamääräisestä myynnistä aiheutuvilla kurssieroilla. Liikevaihtoon sisältyy myös markkinointipartnereiden kanssa tehtyihin sopimuksiin perustuvia etappimaksuja, joilla partneri osallistuu kehitteillä olevan tuotteen tutkimus- ja kehityskulujen kattamiseen ja jotka on sidottu tutkimusprojekteissa saavutettuihin etappeihin. Lisäksi liikevaihtoon sisällytetään konserniyhtiöiden konsernin ulkopuolisille yhtiöille lisensioimista tuotteista saatavat rojaltit.

Tuotot tavaroiden myynnistä kirjataan, kun tavaroiden omistamiseen liittyvät merkittävät riskit ja edut ovat siirtyneet ostajalle. Tuotot palveluista kirjataan, kun palvelu on suoritettu. Etappimaksut kirjataan, kun tutkimus- ja kehitysprojekti on edennyt partnerin kanssa ennalta sovittuun vaiheeseen ja partnerille on syntynyt velvoite maksaa osuutensa. Rojaltit kirjataan suoriteperusteella lisensiointisopimusten mukaisesti.

Korot ja osingot

Korkotuotot on kirjattu efektiivisen koron menetelmällä ja osinkotuotot silloin, kun oikeus osinkoon on syntynyt.

Toimintokohtaisen tuloslaskelman sisältö

Myytyjen suoritteiden kulut

Myytyjen suoritteiden kulut sisältävät tuotteiden valmistukseen ja hankintaan liittyvät palkka-, materiaali-, hankinta- ja muut kulut.

Myynnin ja markkinoinnin kulut

Myynnin ja markkinoinnin kulut sisältävät tuotteiden jakeluun, myyntikenttään, markkinointiin, mainontaan ja muuhun myynnin edistämiseen liittyvät kulut, mukaan lukien palkat.

Tutkimus- ja kehityskulut

Tutkimuksen ja kehityksen kulut sisältävät toimintaan liittyvät palkka- ja materiaalikulut, ulkopuolisilta ostettujen palvelujen kulut sekä muut kulut. Tutkimus- ja kehityskulut sisältävät myös yhteisiksi toiminnoiksi luokiteltujen tutkimus- ja kehityshankkeiden kulut. Kuluista kirjataan se osuus, joka vastaa konsernin osuutta hankkeesta sopimuksen mukaisesti.

Hallinnon kulut

Hallinnon kuluihin sisältyvät yleishallinnolliset kulut sekä konsernin johdon kulut.

Toiminnoille kohdistetaan niiden käytössä olevien hyödykkeiden poistot ja arvonalentumiset sekä aiheuttamisperiaatteen mukaisesti osuus hallinnon kuluista.

Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät

Tilinpäätöstä laadittaessa yhtiön johto on joutunut tekemään tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat tilinpäätöksessä esitettyihin eriin. Toteumat voivat poiketa näistä arvioista. Arviot liittyvät pääosin omaisuuserien arvonalentumistestaukseen, etuuspohjaisen eläkesaamisen ja -velan määrittämiseen sekä varausten ja tuloverojen määrittämiseen. Lisäksi joudutaan käyttämään harkintaa tilinpäätöksen laatimisperiaatteita sovellettaessa.

Konsernissa keskeiset tulevaisuutta koskevat oletukset ja raportointikauden päättymispäivän arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät, jotka aiheuttavat merkittävän riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumiselle olennaisesti seuraavan raportointikauden aikana, ovat seuraavat:

Pitkäaikaiset omaisuuserät

Toteutuneet rahavirrat voivat poiketa arvioiduista diskontatuista tulevista rahavirroista, koska yhtiön omaisuuserien pitkä taloudellinen käyttöaika, tuotteiden ennustettujen myyntihintojen, tuotantokustannusten sekä laskelmissa käytetyn diskonttauskoron muutokset voivat johtaa arvonalennuskulujen kirjaamiseen. Keskeisten muuttujien mahdollisten muutosten vaikutusta pitkäaikaisen omaisuuserien kirjanpitoarvoihin on arvioitu liitetiedossa 9 ”Aineettomat hyödykkeet”.

Työsuhde-etuudet

Konsernilla on erilaisia eläkejärjestelyjä työntekijöidensä eläkkeelle jäämisen tai työsuhteen päättymisen varalta. Työsuhde-etuuksiin liittyvien kulujen ja velkojen laskennassa käytetään useita tilastollisia ja muita vakuutusmatemaattisia tekijöitä kuten diskonttaus korko, arvioituvat tulevat palkkatason muutokset ja vaihtuvuus. Käytetyt tilastolliset tekijät voivat poiketa huomattavasti toteutuneesta kehityksestä johtuen mm. muuttuneesta yleisestä taloudellisesta tilanteesta ja henkilökunnan palvelusajan pituudesta. Vakuutusmatemaattisten tekijöiden muutoksista aiheutuneet voitot ja tappiot kirjataan muihin laajan tuloksen eriin sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät. Muutokset vaikuttavat tilikauden laajaan tulokseen.

Tuloverot

Konserni arvioi tilinpäätösten yhteydessä erityisesti laskennallisten verosaamisten kirjauserusteet. Tätä varten arvioidaan, miten todennäköisesti tytäryhtiöillä on kerrytettävissä verotettavaa tuloa, jota vastaan käyttämättömät verotukselliset tappiot tai käyttämättömät verotukseen liittyvät hyvitykset voidaan hyödyntää. Ennusteissa käytettävät tekijät voivat poiketa toteutuneista, mikä voi johtaa verosaamisten kulukirjauksiin tuloslaskelmassa.

Tulevina tilikausina sovellettavat uudet IFRS-standardit ja IFRIC-tulkinnat

Konserni ottaa käyttöön 1.1.2017 seuraavat uudet standardit ja tulkinnat sekä muutokset olemassa oleviin standardeihin:

- IAS 7 (muutos)¹, *Rahavirtalaskelmat*. Standardin muutoksen myötä rahoituksen rahavirtaan luettavien varojen ja velkojen muutoksista annettavien tietojen määrä lisääntyy. Lisäksi muutos edellyttää, että rahoituksen varojen ja velkojen muutokset tulee esittää erillään muista varoista ja veloista.
- IAS 12 (muutos)¹, *Tuloverot*. Standardin muutos ohjeistaa käypään arvoon kirjattuihin omaisuuseriin liittyvien realisoitumattomien tappioiden käsittelystä tilinpäätöksessä. Mikäli nämä omaisuuserät on arvostettu verotuksessa hankintamenoon, tilanne johtaa vähennyskelpoisen väliaikaisen eron syntymiseen verotuksen ja kirjanpitokäsittelyn välillä. Lisäksi muutoksessa täsmennetään, että verotettavaa tuloa arvioitaessa tulee huomioida tilanteet, jossa varoihin luettavasta erästä tullaan saamaan mahdollisen luovutuksen yhteydessä enemmän kuin sen nykyinen kirjanpitoarvo.
- IASB:n vuosittaiset parannukset (2014–2016)¹ standardiin IFRS 12, *Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot osuuksista muissa yhteisöissä*. IFRS 12-standardin esittämisvaatimukset, pois lukien yhteenvedo tytä-, yhteis-, ja osakkuusyhtiöitä koskevasta taloudellisesta informaatiosta, koskevat konsernin sellaisia osuuksia muissa yhteisöissä, jotka on IFRS 5:n mukaisesti luokiteltu myytävänä oleviksi tai lopetetuiksi toiminnoiksi.

Konserni ottaa käyttöön 1.1.2018 tai sen jälkeen seuraavat uudet standardit ja tulkinnat sekä muutokset olemassa oleviin standardeihin:

- IFRS 15 (uusi standardi ja muutos¹), *Myyntituotot asiakassopimuksista*. Standardin vaikutuksesta konsernitiilinpäätökseen on annettu tietoa alla erillisessä kappaleessa. Standardin muutos selvittää suoritevelvoitteen yksilöimistä ja lisenssien käsittelyä. Konserni huomioi muutokset osana IFRS 15-standardin käyttöönottoa.
- IFRS 16 (uusi standardi)¹, *Vuokrasopimukset*. Uusi standardi korvaa aiemman vuokrasopimuksia koskeneen IAS 17-standardin, jonka mukaan vuokralle ottajan piti kirjata rahoitusleasing-sopimus tasevaikutteisesti. Muilla vuokrasopimuksilla ei ollut vaikutusta taseeseen. Uuden standardin myötä lähes kaikki vuokrasopimukset merkitään taseeseen. Standardi tulee vaikuttamaan taseeseen perustuviin tunnuslukuihin, kuten omavaraisuusasteeseen. IAS 17:ssä muuksi vuokrasopimukseksi luokiteltujen sopimusten osalta IFRS 16 tulee muuttamaan tuloslaskelmaan kirjattavien kulujen kohdistumista ja kullakin tilikaudella kirjattavien kulujen kokonaismäärää. Muiden vuokrasopimusten osalta kulujen määrä tulee olemaan sopimusten ensimmäisinä vuosina korkeampi, ja kulut alentuvat vuokra-ajan loppua kohti. Tilikauden 2016 lopussa konsernilla oli yhteensä 6,7 miljoonaa euroa vuokravastuita muihin ei-purettavissa oleviin vuokrasopimuksiin liittyen (ks. konsernitiilinpäätöksen liitetieto 27). Konserni on selvittämässä standardin vaikutusta konsernitiilinpäätökseen.

- IFRS 9 (uusi standardi), *Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu ja arvostaminen*. Uusi standardi korvaa IAS 39 -standardin ja se tuo muutoksia rahoitusvarojen luokitteluun ja arvostamiseen, niiden arvonalentumisen määrittämiseen sekä suojauslaskennan periaatteisiin. Yhtiön johto on aloittanut IFRS 9 -standardin käyttöönoton vaikutusten analysoinnin. Yhtiön tämän hetkisen näkemyksen mukaan standardin käyttöönotolla ei tule olemaan merkittävää vaikutusta tilinpäätöksen lukuihin, sillä yhtiön rahoitusvarat on pääasiassa arvostettu IFRS 9 -standardin linjauksen mukaisesti. Myyntisaamisten odotettujen tappioiden määrittämiseksi käyttöön otettava malli tullaan määrittelemään. Konsernin luottoriski ei ole merkittävä, eikä olennaisia luottotappioita odoteta kirjattavan jatkossakaan. Yhtiö ei tällä hetkellä sovelle suojauslaskentaa ja täten IFRS 9 -standardin tuomat muutokset suojauslaskentaan eivät vaikuta yhtiöön. Uusi standardi tuo uusia liitetietovaatimuksia, ja esittämistapaan tulee joitain muutoksia.
- IFRS 2 (muutos)¹, *Osakeperusteiset maksut*. Standardin muutos ohjeistaa mm. oikeuden syntymisehtojen ja lopullista oikeutta synnyttämättömien ehtojen vaikutuksesta käteisvaroina maksettavien osakeperusteisten liiketoimien arvostamiseen. Lisäksi muutos käsittelee osakeperusteisesti maksettavien liiketoimien arvostusta, kun niihin liittyy nettoselvitys verovelvoitteiden osalta. Konserni on selvittämässä standardin vaikutusta konsernitilinpäätökseen.
- IFRIC 22 (uusi ohjeistus)¹, *Ulkomaan rahan määräiset liiketoimet ja ennakkomaksut*. Ohjeistus käsittelee sitä, mitä kurssia tulee käyttää raportointihetkellä sellaisiin ulkomaan rahan määräisiin eriin, kun suoritus on tehty tai saatu ennakkona. Konserni on selvittämässä standardin vaikutusta konsernitilinpäätökseen.

¹ Kyseistä standardia, tulkintaa tai muutosta ei vielä ole hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.

IFRS 15 -standardin käyttöönotto

IFRS 15 -standardi tulee korvaamaan aiemmat tuloutusta säädelleet IAS 18- ja IAS 11 -standardit. Konserni tulee ottamaan standardin käyttöön 1.1.2018 alkavalla tilikaudella. Konserni soveltaa IFRS 15 -standardia takautuvasti siten, että soveltamisen aloittamisesta kertynyt vaikutus kirjataan omaan pääomaan kertyneiden voittovarojen alkusaldon oikaisuksi. Alkusaldon oikaisu kirjataan tilikaudella 2018, jolloin standardi otetaan käyttöön. Oikaisu tehdään vain niiden sopimusten osalta, jotka eivät ole kokonaan toteutettuja 1.1.2018. Lisäksi konserni ilmoittaa määrät, joilla IFRS 15:n käyttöönotto vaikuttaa muihin tilinpäätöksen eriin.

Konserni on päättänyt arvioida IFRS 15:n vaikutusta liikevaihdon kirjaamiseen erikseen seuraavien tuottovirtojen osalta:

- Tuotteiden myynti
- Palveluiden myynti
- Markkinoilla olevien tuotteiden myyntioikeuksien myynti
- Yhteistyökumppanien kanssa tehtävä kliinisen vaiheen tutkimus- ja kehitystyö

Analyysi IFRS 15:n vaikutuksista edellä mainittuihin tuottovirtoihin on esitetty alla. Kohtien 2–4 tuottovirroista kertyvän liikevaihdon yhteissumma selittää konsernin vuosittaisesta liikevaihdosta keskimäärin alle viisi prosenttia. Tilikaudella 2016 näistä tuottovirroista kirjattu liikevaihto oli 18,6 miljoonaa euroa eli 1,7 prosenttia konsernin koko liikevaihdosta. Konsernin näkemyksen mukaan IFRS 15:n vaikutus näiden erien liikevaihtoon ei ole merkittävä osa koko konsernin liikevaihdosta.

1. Tuotteiden myynti

Konserni arvioi, että IFRS 15:n käyttöönotto ei tule vaikuttamaan tuotteiden myynnistä kirjattavaan liikevaihtoon silloin, kun myyntiin ei liity myyntioikeuden siirtoa tai muuta yhteistyötä asiakkaan kanssa. Yksittäisen tuote-erän toimitus asiakkaalle muodostaa yhden suoritevelvoitteen, joka tuloutuu toimitusehtojen mukaisesti määräysvallan siirtyessä konsernilta asiakkaalle. Suoritevelvoitteelle kohdistettava myyntihinta on pääsääntöisesti muuttuva, koska siihen saattaa liittyä alennus- ja kannustinehtoja.

IFRS 15:n vaikutus tuotteiden myynnistä kertyvään liikevaihtoon ei ole konsernin näkemyksen mukaan olennainen konsernin koko liikevaihdon kannalta

2. Palveluiden myynti

Konserni tuottaa sopimusvalmistukseen liittyviä palveluita, joista merkittävä osa liittyy tuotantoedellytysten luontiin tulevalle sopimusvalmistukselle. Konserni arvioi, että tulevaan sopimusvalmistukseen sidoksissa olevat palvelut muodostavat sopimusvalmistettavien tuotteiden kanssa yhden suoritevelvoitteen. Sen vuoksi pääosa näihin palveluihin liittyvistä suoritevelvoitteista täyttyy sen ajan kuluessa, kun valmiita tuotteita toimitetaan asiakkaalle.

IFRS 15:n käyttöönoton myötä osa konsernin palvelumyynnistä muuttuu tuloutettavaksi sopimuskauden aikana. Liikevaihto palveluiden myynnistä oli 3,8 miljoonaa euroa tilikaudella 2016. Konsernilla on useita palvelumyyntiin liittyviä sopimuksia, joiden arvo ei ole yksittäin tarkasteltuna merkittävä. Näiden seikkojen vuoksi IFRS 15:n vaikutus palveluiden myynnistä kertyvään liikevaihtoon ei ole konsernin näkemyksen mukaan olennainen konsernin koko liikevaihdon kannalta.

3. Markkinoilla olevien tuotteiden myyntioikeuksien myynti

Konsernin sopiessa markkinoilla olevan valmiin tuotteen myyntioikeuksien myynnistä ja samalla tuotteiden valmistamisesta ulkopuoliselle taholle, konsernin arvion mukaan nämä on useissa tapauksissa käsiteltävä yhtenä suoritevelvoitteena. Konserni on yleensä valmistanut tuotetta itse ennen myyntioikeuden myyntiä, jolloin konsernilla on valmistukseen liittyvä tietotaito, joka ei muutoin ole asiakkaan helposti saavutettavissa.

Myyntioikeuden myyntiin liittyvä suoritevelvoite on ajan kuluessa täyttyvä silloin, kun se on sidoksissa tuotteen valmistukseen. Suoritevelvoitteelle kohdistuva myyntihinta koostuu myyntioikeudesta saadusta vastikkeesta, valmiiden tuotteiden toimittamisesta saatavasta vastikkeesta, sekä mahdollisista rojaltituotoista. Siten konsernin saama maksu myyntioikeuden myynnistä tuloutuu sen ajan kuluessa, kun konserni arvioi tuotteen kerryttävän olennaista myyntituottoa markkinoilla.

IFRS 15:n käyttöönoton myötä osa konsernin myyntioikeuksien siirroista saaduista maksuista muuttuu tuloutettavaksi sopimuskauden aikana tai sen ajan kuluessa, kun tuotteen arvioidaan kerryttävän olennaista myyntituottoa markkinoilla. Kirjausperiaatteen muutoksen keskimääräistä vaikutusta tulevaan liikevaihdoksi kirjattavaan määrään ei pystytä arvioimaan liiketapahtumien harvinaisuuden ja luonteen vuoksi. Konsernin näkemyksen mukaan IFRS 15:n vaikutus myyntioikeuksien siirrosta kertyvään liikevaihtoon ei ole olennainen konsernin koko liikevaihdon kannalta.

4. Yhteistyökumppanien kanssa tehtävä kliinisen vaiheen tutkimus- ja kehitystyö

Konsernilla on käynnissä yhteistyökumppanien kanssa kliinisen vaiheen tutkimus- ja kehitystyöprojekteja. Näistä projekteista olennaisia IFRS 15:n osalta ovat ne, joiden perusteella konserni vastaanottaa milestone-maksuja yhteistyökumppaneilta. Milestone-maksut koostuvat tavallisesti sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä saatavasta kertakorvauksesta ja projektin edistymiseen sidotuista etappimaksuista. Lisäksi sopimuksissa voidaan sopia valmiin tuotteen myyntioikeuksiin liittyvistä korvauksista, kuten rojalteista. Kliinisen vaiheen tutkimusten toteuttaminen on mahdollista useamman palvelutarjoajan toimesta, minkä vuoksi yhteistyökumppani pystyy hyödyntämään allekirjoitushetkellä luovutettuja tutkimustuloksia omassa liiketoiminnassaan.

Konserni on arvioimassa IFRS 15:n käyttöönoton vaikutuksia yhteistyökumppanien kanssa tehtävien kliinisen vaiheen tutkimus- ja kehitystyöprojektien tuloutukseen. Konsernilla on muutamia näihin projekteihin liittyviä sopimuksia, jotka ovat yksilöllisiä ja joiden analysointi on meneillään. Käsitys IFRS 15:n vaikutuksesta näistä sopimuksista saatavien vastikkeiden tulouttamiseen valmistuu tilikauden 2017 aikana.

1. Toimintasegmentit

Konsernilla on kaksi raportoitavaa segmenttiä, jotka ovat konsernin strategisia liiketoiminta-alueita. Toimintasegmentit perustuvat konsernin sisäiseen organisaatiorakenteeseen ja sisäiseen taloudelliseen raportointiin. Raportoivat segmentit ovat lääkeliiketoiminta ja diagnostiikkaliiketoiminta. Lääkeliiketoiminta kehittää, valmistaa ja markkinoi lääkkeitä ja lääkkeiden vaikuttavia aineita. Diagnostiikkaliiketoiminta kehittää, valmistaa ja markkinoi diagnostisia testejä.

Segmentin varat ja velat ovat eriä, joita segmentti käyttää liiketoiminnassaan tai jotka ovat järkevällä tavalla kohdistettavissa segmenteille. Konsernierät sisältävät vero- ja rahoituseriä, koko konsernille yhteisiä eriä sekä segmenttien välisten tapahtumien eliminoinnit. Investoinnit koostuvat aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden ja aineettomien hyödykkeiden lisäyksistä.

Segmenttien välinen hinnoittelu on markkinahintapohjaista.

Toimintasegmentit

milj. €	Lääke- liiketoiminta		Diagnostiikka- liiketoiminta		Konsernierät		Konserni	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Tavaroiden myynti	976,8	922,5	54,6	57,6			1 031,4	980,1
Palveluiden myynti	3,7	4,0	0,1	0,0			3,8	4,0
Rojaltit ja etappimaksut	38,3	31,3	0,0	0,2			38,3	31,5
Myynti konsernin ulkopuolelle	1 018,7	957,8	54,8	57,8			1 073,5	1 015,6
Segmenttien välinen myynti	2,8	3,1	0,0		-2,8	-3,1		
Liikevaihto	1 021,6	960,9	54,8	57,8	-2,8	-3,1	1 073,5	1 015,6
Liikevoitto	316,4	269,0	8,4	8,5	-10,2	-10,9	314,6	266,6
Varat	776,9	740,8	48,8	51,3	237,3	255,3	1 062,9	1 047,4
Velat	209,0	211,0	17,6	16,2	194,9	225,3	421,5	452,5
Investoinnit	49,7	40,6	1,1	3,7	0,4	0,2	51,1	44,5
Poistot	37,0	36,6	2,8	2,7	0,5	1,1	40,3	40,5
Arvonalentumiset	0,3	1,3					0,3	1,3
Liiketoiminnan rahavirta	295,6	327,4	14,5	17,9	-61,0	-90,4	249,1	254,9
Investointien rahavirta	-20,2	-38,0	-1,1	-4,1	0,3	-0,1	-21,1	-42,2
Rahoituksen rahavirta							-237,4	-230,8
Henkilöstö keskimäärin	3 131	3 113	291	293	24	26	3 446	3 431

Konsernieriin sisältyy konsernieliminoiteja seuraavasti: liikevaihto 2,8 (2015: 3,1) miljoonaa euroa, liikevoitto 0,0 (2015: 0,0) miljoonaa euroa, varat ja velat 19,7 (2015: 14,3) miljoonaa euroa. Muut konsernierät ovat konsernihallinnon kuluja sekä segmenteille kohdistamattomia rahoitus- ja muita eriä.

Liikevaihto tulosyksiköittäin

milj. €	2016	2015
Lääkeliiketoiminta	1 021,6	960,9
Alkuperälääkkeet	350,4	322,5
Erytistuotteet	507,8	471,2
Eläinlääkkeet	77,3	77,0
Fermion	47,6	52,7
Sopimusvalmistus ja muut	38,5	37,5
Diagnostiikkaliiketoiminta	54,8	57,8
Konsernierät	-2,8	-3,1
Konserni yhteensä	1 073,5	1 015,6

Maantieteellisiä alueita koskevat tiedot

Maantieteelliset alueet esitetään päämarkkina-alueittain. Maantieteellisten alueiden liikevaihto esitetään asiakkaan sijaintimaan mukaan. Varat ja investoinnit esitetään niiden sijaintimaan mukaan.

milj. €	Suomi		Skandinavia		Muu Eurooppa		Pohjois-Amerikka		Muut maat		Konserni	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Myynti konsernin ulkopuolelle	338,5	318,5	174,0	164,0	335,7	316,7	86,1	76,2	139,1	140,2	1 073,5	1 015,6
Varat	935,0	955,6	39,7	31,8	86,9	59,2			1,3	0,8	1 062,9	1 047,4
Investoinnit	50,9	44,2			0,2	0,2			0,1	0,1	51,1	44,5

2. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

milj. €	2016	2015
Myyntivoitot aineettomista hyödykkeistä, aineellisista käyttöomaisuushyödykkeistä ja myytävissä olevista sijoituksista	22,5	0,3
Vuokratuotot	0,4	0,4
Kurssivoitot ja -tappiot	-0,5	-1,7
Muut liiketoiminnan tuotot	2,3	2,7
Muut liiketoiminnan kulut	-0,4	-0,1
Yhteensä	24,3	1,5

3. Poistot ja arvonalentumiset

Toimintokohtaiset poistot ja arvonalentumiset

milj. €	2016	2015
Myytyjen suoritteiden kulut	22,0	21,1
Myynti ja markkinointi	7,2	8,5
Tutkimus ja kehitys	4,7	4,6
Hallinto	6,8	7,5
Yhteensä	40,6	41,8

Poistot ja arvonalentumiset hyödykeryhmittäin

milj. €	2016	2015
Rakennukset ja rakennelmat	8,9	9,0
Koneet ja kalusto	21,4	21,1
Muut aineelliset hyödykkeet	0,2	0,2
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet yhteensä	30,5	30,2
Aineettomat oikeudet	9,2	10,4
Muut aineettomat hyödykkeet	0,9	1,1
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	10,1	11,5

Tilikaudella on kirjattu arvonalennus 0,3 (2015: 1,3) miljoonaa euroa aineettomista oikeuksista myynnin ja markkinoinnin kuluihin. Selvitys poistojen perusteista on esitetty tilinpäätöksen laatu- ja sisäisissä asiakirjoissa.

4. Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut ja tilintarkastajan palkkiot

milj. €	2016	2015
Palkat ja palkkiot	175,5	168,9
ELÄKEKULUT		
Maksupohjaiset järjestelyt	23,5	20,6
Etuuspohjaiset järjestelyt	2,9	11,0
OSAKEKANNUSTINJÄRJESTELMÄ		
Osakkeina toteutettavat	3,2	2,8
Rahana toteutettavat	5,1	4,4
Muut henkilösivukulut	14,2	13,0
Yhteensä	224,4	220,6
Henkilöstö keskimäärin	3 446	3 431

Segmenttikohtaiset henkilöstömäärät esitetään liitetiedossa 1. Toimintasegmentit. Etuuspohjaiset eläkejärjestelmät esitetään liitetiedossa 12. Eläkesaamiset ja -velvoitteet. Johdon työsuhde-etuudet esitetään kohdassa 29. Lähipiiritapahtumat.

Osakeperusteiset maksut

Konsernilla on voimassa vuonna 2013 alkanut sekä vuonna 2016 alkanut konsernin avainhenkilöiden osakepohjainen kannustinjärjestelmä.

Vuonna 2013 alkaneessa järjestelmässä on ansaintajaksoja, joiden alkamisesta ja pituudesta yhtiön hallitus on päättänyt vuosittain vuosina 2013, 2014 ja 2015. Hallitus päättää ansaintajakson ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Järjestelmän käyttöönoton yhteydessä alkoi kaksi ansaintajaksoa, kalenterivuosi 2013 ja kalenterivuodet 2013–2015. Vuonna 2014 alkoi kaksi ansaintajaksoa, kalenterivuosi 2014 ja kalenterivuodet 2014–2016. Vuonna 2015 alkoi kaksi ansaintajaksoa, kalenterivuosi 2015 ja kalenterivuodet 2015–2017. Järjestelmän palkkio ansaintajaksilta 2013, 2014 ja 2015 perustuu Orion-konsernin liikevoittoon. Järjestelmän palkkio ansaintajaksilta 2013–2015, 2014–2016 ja 2015–2017 perustuu Orion Oyj:n B-osakkeen kokonaistuottoon.

Vuonna 2016 alkaneessa järjestelmässä on ansaintajaksoja, joiden alkamisesta ja pituudesta yhtiön hallitus on päättänyt tai tulee päättämään vuosittain vuosina 2016, 2017 ja 2018. Hallitus päättää ansaintajakson ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Järjestelmän käyttöönoton yhteydessä alkoi kaksi ansaintajaksoa, kalenterivuosi 2016 ja kalenterivuodet 2016–2018. Järjestelmän palkkio ansaintajaksilta 2016 perustuu Orion-konsernin liikevoittoon. Järjestelmän palkkio ansaintajaksolta 2016–2018 perustuu Orion Oyj:n B-osakkeen kokonaistuottoon.

Järjestelmän palkkiot maksetaan osittain yhtiön B-osakkeina ja osittain rahana. Palkkioita on maksettu ja mahdollisia tulevia palkkioita maksetaan seuraavasti:

Ansaintajakso	Palkkio maksettu / mahdollinen palkkio maksetaan
2013	3.3.2014
2014	2.3.2015
2013–2015	1.3.2016
2015	1.3.2016
2014–2016	2017
2016	2017
2015–2017	2018
2016–2018	2019

Vuonna 2013 alkaneen järjestelmän yhden vuoden pituisten ansaintajaksojen perusteella saatuja osakkeita ei saa luovuttaa järjestelmään määritetyn sitouttamisjakson aikana. Kolmen vuoden ansaintajaksoihin ei liity sitouttamisjaksoa.

Vuonna 2013 alkaneen järjestelmän kohderyhmään kuuluu noin 35 henkilöä. Järjestelmän perusteella maksettavien palkkioiden yhteismäärä on enintään 500 000 Orion Oyj:n B-osaketta ja osakkeiden arvoa vastaava määrä rahaa. Järjestelmästä on 31.12.2016 mennessä maksettu palkkioina yhteensä 320 475 Orion Oyj:n B-osaketta.

Vuonna 2016 alkaneen järjestelmän kohderyhmään kuuluu enintään 50 henkilöä. Järjestelmän perusteella maksettavien palkkioiden yhteismäärä on enintään 500 000 Orion Oyj:n B-osaketta ja osakkeiden arvoa vastaava määrä rahaa. Järjestelmästä ei ollut 31.12.2016 mennessä vielä maksettu palkkioita.

Järjestelmästä aiheutuvat kulut kirjataan sitouttamisjakson aikana. Odotettavissa olevia osinkoja ei ole erikseen otettu huomioon, koska osingot huomioidaan osakepalkkion määräytymisessä. Orion Oyj:n B-osakkeen kokonaistuottoon perustuvien ansaintajaksojen palkkioiden käyvät arvot on kerrottu alla olevassa taulukossa. Käyvät arvot on määritetty Binary "asset or nothing call" -optionarvostusmallilla.

Voimassa olevat ansaintajaksot

	2016	2016–2018	2015–2017	2014–2016
Ansaintajakson alkamispäivä	1.1.2016	1.1.2016	1.1.2015	1.1.2014
Ansaintajakson päättymispäivä	31.12.2016	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2016
Sitouttamisjakson päättymispäivä	31.12.2018			
Osakepalkkioiden myöntämispäivä	23.3.2016	23.3.2016	27.2.2015	27.2.2014
Osakkeiden käypä arvo myöntämishetkellä, € ¹	29,16	29,16	29,09	24,00
Palkkioiden käypä arvo myöntämishetkellä, € ¹		8,67	13,73	12,09

¹ Palkkioiden osakekohtainen käypä arvo myöntämishetkellä on määritetty Binary "asset or nothing call" -optionarvostusmallilla.

Luovutetut osakkeet

	2016	2015	2014
Tilikaudella luovutetut osakkeet, kpl	144 350	141 949	119 326
Osakekohtainen luovutushinta, € ¹	31,08	28,92	23,48
Luovutushinta yhteensä, milj. €	4,5	4,1	2,8
Sitouttamisjakson päättymispäivä ²	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015

¹ B-osakkeen luovutuspäivän keskimurssi.

² Koskee vain kalenterivuoden mittaisen ansaintajakson perusteella myönnettyjä osakkeita.

Tilintarkastajan palkkiot

milj. €	2016	2015
Tilintarkastus	0,2	0,2
Tilintarkastuslain mukaiset toimeksiannot	0,0	0,0
Veroneuvonta	0,1	0,1
Muut palvelut	0,0	0,0
Yhteensä	0,4	0,3

5. Rahoitustuotot ja -kulut

milj. €	2016	2015
Korkotuotot lainoista ja muista saamisista	0,1	0,2
Korkotuotot myytävistä olevista rahoitusvaroista	0,0	0,0
Osinkotuotot myytävissä olevista sijoituksista	0,1	0,2
Valuuttakurssierot, netto	0,5	0,4
Muut rahoitustuotot	0,0	0,0
Rahoitustuotot yhteensä	0,8	0,8
Korkokulut jaksotettuun hankintamenoön kirjatusta veloista	4,6	5,2
Muut rahoituskulut	0,2	0,3
Rahoituskulut yhteensä	4,9	5,5
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-4,1	-4,7

Konsernilla ei ole ollut tilikauden aikana huomattavia pitkän valmistusajan vaativia omaisuushankintoja, joten tilikaudella ei ole aktivoitu vieraan pääoman menoja.

Liikevoiton yläpuolelle kirjatut valuuttakurssivoitot (+) ja -tappiot (-)

milj. €	2016	2015
Liikevaihtoon sisältyvät	1,9	1,2
Myytyjen suoritteiden kuluihin sisältyvät	-0,5	0,1
Muihin tuottoihin ja kuluihin sisältyvät	-0,5	-1,7
Toimintojen kuluihin sisältyvät	0,0	-0,2

6. Tuloverot

milj. €	2016	2015
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	62,6	53,5
Aikaisempien tilikausien tuloverot	0,1	-0,1
Laskennalliset verot	-0,8	0,8
Yhteensä	61,9	54,2

Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut verot

milj. €	2016	2015
Rahavirran suojauksen arvonmuutos (tuotto -/ kulu +)		0,0
Myytävissä olevien sijoitusten arvonmuutos (tuotto -/kulu +)	-1,3	0,3
Etuusperusteisten eläkkeiden uudelleen määrittämisestä johtuvat erät (tuotto -/kulu +)	0,9	12,3

Tuloslaskelman verokulun ja konsernin kotimaan 20,0 %:n verokannalla laskettujen verojen välinen täsmäytys

milj. €	2016	2015
Tulos ennen veroja	310,9	262,3
Konsernin verot laskettuna kotimaan verokannalla	62,2	52,5
Ulkomaisten tytäryhtiöiden eriävien verokantojen vaikutus	1,3	1,6
Verovapaat tuotot	-2,6	-0,2
Vähennyskelvottomat kulut	0,8	0,9
Vahvistettujen tappioiden hyödyntäminen		-0,2
Verot edellisiltä tilikausilta	0,1	-0,1
Muut erät	0,1	-0,3
Konsernin tuloslaskelmaan kirjatut tuloverot	61,9	54,2
Efektiivinen verokanta	19,9 %	20,6 %

7. Osakekohtainen tulos ja osinko

Laimentamaton osakekohtainen tulos

	2016	2015
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto, milj. €	249,0	208,2
Osakkeiden painotettu keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana, 1 000 kpl	140 671	140 806
Laimentamaton osakekohtainen tulos, €	1,77	1,48

Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos

	2016	2015
Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa käytettävä tulos, milj. €	249,0	208,2
Osakkeiden painotettu keskimääräinen lukumäärä laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa, 1 000 kpl	140 671	140 806
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, €	1,77	1,48

Osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden voitto tilikauden aikana ulkona olevien osakkeiden keskimääräisellä lukumäärällä kauden aikana. Osakkeiden keskimääräistä lukumäärää on oikaistu tilikauden 2016 aikana konsernin hallussa olevilla omilla osakkeilla.

Osakekohtainen osinko

	2016	2015
Tilikaudella maksettu osinko, milj. €	183,3	183,1
Osakkeiden lukumäärä 31.12., 1 000 kpl	140 474	140 830
Tilikaudella maksettu osakekohtainen osinko, €	1,30	1,30

Osakekohtainen osinko lasketaan jakamalla tilikaudella maksettu osinko tilinpäätöspäivänä ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä. 31.12.2016 konsernin hallussa oli 783 366 kpl yhtiön omia osakkeita.

Yhtiökokoukselle, joka pidetään 22.3.2017, ehdotetaan tilikaudelta 2016 jaettavaksi osinkona 1,55 euroa osakkeelta, yhteensä 217,7 miljoonaa euroa. Ehdotettua osinkoa ei ole otettu huomioon tilinpäätöksessä.

8. Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

milj. €	Maa- ja vesialueet		Rakennukset ja rakennelmat		Koneet ja kalusto		Muut aineelliset hyödykkeet ¹		Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet		Yhteensä	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Hankintameno 1.1.	5,9	5,9	321,9	307,3	383,2	366,0	4,7	4,7	24,1	24,1	739,9	708,0
Lisäykset			5,3	9,8	15,7	13,1	0,0	0,2	23,4	15,6	44,5	38,7
Vähennykset			-0,2	-1,6	-15,6	-5,0	-0,0	-0,2	-0,2		-16,0	-6,8
Siirrot tase-erien välillä			5,2	6,3	11,2	9,1	0,0	0,0	-16,4	-15,5	-0,0	-0,1
Kurssierot					0,0	-0,0	-0,1	0,0			-0,1	0,0
Hankintameno 31.12.	5,9	5,9	332,1	321,9	394,6	383,2	4,6	4,7	30,9	24,1	768,3	739,9
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	0,2	0,2	-181,7	-174,2	-278,8	-261,7	-3,3	-3,3			-463,5	-438,9
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot			0,2	1,6	14,4	4,0	0,0	0,2			14,6	5,7
Tilikauden poistot			-8,9	-9,0	-21,4	-21,1	-0,2	-0,2			-30,5	-30,2
Kurssierot				-0,0	0,0	0,0	0,1	-0,0			0,1	-0,1
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	0,2	0,2	-190,3	-181,7	-285,8	-278,8	-3,3	-3,3			-479,2	-463,5
Kirjanpitoarvo 1.1.	6,1	6,1	140,2	133,1	104,5	104,4	1,4	1,4	24,1	24,1	276,4	269,1
Kirjanpitoarvo 31.12.	6,1	6,1	141,8	140,2	108,9	104,5	1,3	1,4	30,9	24,1	289,1	276,4

¹ Muut aineelliset hyödykkeet sisältävät pääosin vuokrahuoneistojen peruseräparannuksia, asfaltointeja, ympäristöitä ja taide-esineitä.

Rahoitusleasing sopimukset

Koneisiin ja kalustoon sisältyvä rahoitusleasing sopimuksilla hankittu omaisuus

milj. €	2016	2015
Hankintameno	15,5	14,1
Kertyneet poistot	-13,7	-12,7
Kirjanpitoarvo	1,8	1,4

Koneiden ja kaluston hankintameno lisäksi sisältyy rahoitusleasing sopimuksilla vuokrattuja hyödykkeitä 1,6 (2015: 0,7) miljoonaa euroa.

Tilikaudella ei ole esiintynyt viitteitä siitä, että aineellisten hyödykkeiden arvo saattaisi olla alentunut.

9. Aineettomat hyödykkeet

milj. €	Liikearvo		Aineettomat oikeudet ¹		Muut aineettomat hyödykkeet ²		Yhteensä	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Hankintameno 1.1.	13,5	13,5	136,5	146,6	57,1	56,2	207,1	216,2
Lisäykset			5,4	4,4	0,9	0,9	6,2	5,4
Vähennykset			-3,6	-14,6	-0,5		-4,1	-14,6
Siirrot tase-erien välillä			0,0	0,1			0,0	0,1
Kurssierot					0,0	-0,0	0,0	-0,0
Hankintameno 31.12.	13,5	13,5	138,3	136,5	57,5	57,1	209,3	207,1
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.			-94,8	-98,9	-54,6	-53,4	-149,3	-152,3
Vähennysten kertyneet poistot			3,5	14,6	0,5		4,0	14,6
Tilikauden poistot			-8,9	-9,1	-0,9	-1,1	-9,8	-10,2
Arvonalentumiset			-0,3	-1,3			-0,3	-1,3
Kurssierot				0,0		0,0		0,0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.			-100,4	-94,8	-55,0	-54,6	-155,4	-149,3
Kirjanpitoarvo 1.1.	13,5	13,5	41,7	47,7	2,5	2,7	57,7	63,9
Kirjanpitoarvo 31.12.	13,5	13,5	37,9	41,7	2,5	2,5	53,9	57,7

¹ Aineettomat oikeudet sisältävät pääasiassa tuotoikeuksia ja myyntilupia tasearvoltaan 22,1 (2015: 25,8) miljoonaa euroa sekä lisäksi ohjelmistoja, tavaramerkkejä, patenteja ja vapaakirjoja.

² Muut aineettomat hyödykkeet sisältävät ulkopuolisille maksettuja ohjelmistojen kehittämismenoja ja liittymismaksuja.

Konsernilla ei ole muita rajoittamattoman taloudellisen vaikutusajan omaavia aineettomia hyödykkeitä kuin liikearvo. Konsernilla ei ole sisäisesti aikaansaatuja aineettomia hyödykkeitä, vaan ne ovat hankittuja.

Liikearvojen ja aineellisten ja aineettomien omaisuuserien arvonalentumistestaukset

Liikearvo

Liikearvo 13,5 miljoonaa euroa on syntynyt Farnos-Yhtymä Oy:n hankinnasta vuonna 1990. Liikearvo on kohdistettu rahavirtaa tuottavien yksiköiden ryhmälle, joka muodostaa lääkeliketoimintasegmentin.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä on määritetty arvonalentumistesteissä käyttöarvolaskelman avulla. Rahavirtaennusteet perustuvat johdon hyväksymiin ennusteisiin, jotka kattavat 5 vuoden ajanjakson. Johdon hyväksymän ennustejakson jälkeiset rahavirrat on arvioitu varovasti käyttäen kasvutekijänä nolla prosenttia. Johdon ennusteet perustuvat globaalin lääke markkinan kasvuun, lääkemyynnin markkinaosuuksiin sekä lääkkeiden markkinoiden ja myynnin odotettavissa olevaan kehitykseen.

Diskonttauskorkona on käytetty yksiköille määritettyä keskimääräistä pääomapainotettua tuottovaatimusta (WACC, weighted average cost of capital), jossa on otettu huomioon yksikköön liittyvät erityiset riskit. Diskonttauskorko on määritetty ennen veroja. Diskonttauskorko tilikaudella on 4,06 % (2015: 4,90 %).

Arvonalentumistestauksen perusteella ei tilikaudella ole ollut tarvetta liikearvon arvonalentumiskirjauksiin.

Minkään käytetyn keskeisen muuttujan muutos kohtuullisesti arvioituna ei johtaisi tilanteeseen, jossa rahavirtaa tuottavien yksiköiden ryhmän kerrytettävissä olevat rahamäärät alittaisivat niiden kirjanpitoarvon.

Käyttöönottamattomat aineettomat hyödykkeet

Käyttöönottamattomien aineettomien hyödykkeiden arvonalentumistestit laaditaan vuosittain. Arvonalentumistestauksessa kerrytettävissä olevat rahamäärät perustuvat käyttöarvoon. Rahavirtaennusteet pohjautuvat johdon hyväksymiin ennusteisiin, jotka kattavat 5–15 vuoden ajanjakson käyttönotosta alkaen. Yli viiden vuoden ennusteiden käyttö perustuu tuotteiden elinkaaren arvioituun pituuteen. Viiden vuoden jälkeisten rahavirtojen kasvu ei ylitä yhtiön tuotteiden tai lääketeollisuuden markkinoiden keskimääräistä kasvuvauhtia. Diskonttauskorot tilikaudella olivat 10–12 % ja ne on määritetty erikseen kullekin yksikölle huomioiden yksikön riskit.

Käyttöönottamattomien aineettomien hyödykkeiden kirjanpitoarvo on 7,2 (2015: 7,1) miljoonaa euroa.

Tilikaudella kirjatut arvonalennukset

Tilikaudella on kirjattu arvonalennuksia lääkeliiketoimintasegmentin aineettomista oikeuksista yhteensä 0,3 (2015: 1,3) miljoonaa euroa. Arvonalennuksista 0,3 (2015: 0,7) miljoonaa euroa kohdistuu käyttöönottamattomiin aineettomiin oikeuksiin. Merkittävimmät arvonalennukset on tehty hankituista tuoteoikeuksista, joiden kehittäminen on lopetettu sekä tuotteista, jotka jo ovat markkinoilla, mutta joiden ennustetut kerrytettävissä olevat rahavirrat olivat kirjanpitoarvoa pienemmät. Tuoteoikeudet, joiden kehittäminen on lopetettu, on kirjattu koko tase-arvoltaan kuluksi.

Muutoin tilikaudella ei ole esiintynyt viitteitä siitä, että aineettomien hyödykkeiden arvo saattaisi olla alentunut.

10. Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä ja yhteiset toiminnot

milj. €	2016	2015
Kirjanpitoarvo 1.1.	2,6	2,1
Osuus osakkuusyritysten tuloksista	0,4	0,4
Osakkuusyritysten myynti	-2,9	
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,1	2,6

Konsernin osakkuus- ja yhteisyritykset

Omistusosuus, %, 31.12.	Kotipaikka	2016	2015
Hangon Puhdistamo Oy	Hanko	50,0 %	50,0 %
Regattalämpö Oy	Hanko	42,6 %	42,6 %
Pharmaservice Oy	Helsinki		49,0 %

Hangon Puhdistamo Oy:n toimialana on omistajayritysten jäteveden puhdistus. Regattalämpö Oy tuottaa kiinteistöpalveluita omistajayritysten asuintaloille. Yritykset toimivat omakustannusperiaatteella kulut kattaen ja voittoon pyrkimättä, joten niiden vaikutus tuloslaskelmaan ja taseeseen on vähäinen. Pharmaservice Oy tuottaa annosjakelun tukipalveluita apteekeille. Pharmaservice Oy myytiin heinäkuussa 2016.

Konsernin osakkuusyritysten yhteenlasketut taloudelliset tiedot

milj. €	2016	2015
Varat	6,5	11,1
Velat	5,6	9,5
Liikevaihto	2,5	16,5
Tilikauden voitot (+) ja tappiot (-)	0,0	0,9

Osakkuusyritysten viimeisimmät saatavissa olevat tilinpäätökset ovat vuosilta 2015 ja 2014.

Yhteiset toiminnot

Tilikaudella 2016 yhteisien toimintojen kulut olivat yhteensä 13,8 (2015: 18,0) miljoonaa euroa. Tilikauden 2016 lopussa Orionilla oli yhteisiin toimintoihin liittyviä saatuja ennakkomaksuja taseessa yhteensä 6,8 (2015: 10,5) miljoonaa euroa.

Orionin ja Bayerin välinen lisensointi-, kehitys- ja kaupallistamissopimus

Orion ja Bayer aloittivat kesäkuussa 2014 maailmanlaajuisen yhteistyön androgeenireseptorin estäjän ODM-201-lääkeaihion kehitystyössä ja kaupallistamisessa. ODM-201 on kliinisessä kehityksessä eturauhassyöpöpotilaiden hoitoon. Vuonna 2014 aloitetulla Faasi III-tutkimuksella arvioidaan edelleen ODM-201:n tehoa ja turvallisuutta potilailla, joilla on etäpesäkkeetön kastraatioresistentti eturauhassyöpä (nm-CRPC).

Orion ja Bayer ovat perustaneet hankkeelle yhteisen ohjausryhmän, ja hankkeessa katsotaan olevan yhteinen määräysvalta osapuolten välillä. Sopimukseen ei liity erillistä sijoitusvälinettä, joten hanke käsitellään IFRS 11:n mukaisena yhteisenä toimintona. Sopimuksen mukaan Bayer ottaa vastattavakseen pääosan tulevista kehityskuluista. Bayer kaupallistaa tuotteen maailmanlaajuisesti. Orionilla on oikeus yhteismarkkinointiin Euroopassa ja rojalteihin tuotteen myynnistä. Orion vastaa tuotteen valmistuksesta.

Orionin ja Janssenin välinen lisensointi-, kehitys- ja kaupallistamissopimus

Orion ja Janssen Pharmaceuticals solmivat tilikauden 2013 aikana sopimuksen alfa-2C adrenoreseptorin antagonistien jatkokehityksestä ja kaupallistamisesta Alzheimerin taudin oireiden hoitoon, sisältäen kliinisissä tutkimuksissa olevan ORM-12741 -molekyylin. Orion on saanut päätökseen ORM-12741 -molekyylin faasi II:n kliiniset tutkimukset ja Orion ja Janssen rahoittavat yhdessä jatkotutkimukset.

Orionilla ja Janssenilla on sopimukseen liittyen yhteinen ohjausryhmä, ja hankkeessa katsotaan olevan yhteinen määräysvalta osapuolten välillä. Sopimukseen ei liity erillistä sijoitusvälinettä, joten hanke käsitellään IFRS 11:n mukaisena yhteisenä toimintona. Orion käyttää valtaosan allekirjoitusmaksusta kliinisen vaiheen faasi II:n lisätutkimuksiin. Orion pitää yksinoikeuden tuotteiden kaupallistamiseen Euroopassa, ja myöntää Janssenille maailmanlaajuisen lisenssin kehittää yksinoikeudella ORM-12741:a ja muita alfa-2C-tutkimusalustan molekyylejä. Janssenilla on yksinoikeus näiden molekyyliden kaupallistamiseen Euroopan ulkopuolisilla alueilla.

11. Myytävissä olevat sijoitukset

Myytävissä olevat sijoitukset, 31.12.2016 tasearvoltaan 0,4 (2015: 6,9) miljoonaa euroa, sisältää sekä listattujen että listaamattomien yhtiöiden osakkeita ja osuuksia. Listaamattomat osakkeet ja osuudet esitetään hankintahintaan, koska niiden käypiä arvoja ei voida luotettavasti määrittää.

12. Eläkesaamiset ja -velvoitteet

Orion-konsernilla on etuus pohjaisia eläkejärjestelyitä sekä Suomessa että Norjassa. Näitä eläkejärjestelyitä koskeva sääntely on jokseenkin samanlainen. Merkittävin yksittäinen eläkejärjestely on Suomessa sijaitseva Orionin Eläkesäätiö, jonka kautta hoidetaan Suomessa työskentelevien toimihenkilöiden eläkejärjestelyt. Eläkesäätiöön sisältyy kaikille toimihenkilöille kuuluva lakisääteinen eläkevakuutus (B-osasto), josta vain osa käsitellään IAS 19-standardin mukaisesti etuus pohjaisena, sekä osalle toimihenkilöitä kohdistettu lisäeläkevakuutus (A-osasto), joka on kokonaan etuus pohjainen. Orionin eläkesäätiöön kuuluvia varoja on sijoitettu Suomen lainsäädännön mukaan. Eläkesäätiön varojen hallinnoinnista vastaavat säätiön johto ja hallitus. Konsernilla on myös muita Suomessa ja Norjassa sijaitsevia etuus pohjaisia eläkejärjestelyitä, joihin liittyviä varoja hallinnoi konsernin ulkopuolinen taho.

Etuus pohjaisten eläkejärjestelyjen tasearvojen määräytyminen

milj. €, 31.12.	Eläkesäätiö	Muut	Eläkesäätiö	Muut
	2016	2016	2015	2015
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	308,7	13,9	295,7	12,8
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	-331,5	-11,2	-320,2	-10,3
Ylijäämä (-) / Alijäämä (+)	-22,8	2,6	-24,4	2,5
Rahastoimattomien velvoitteiden nykyarvo		0,6		0,6
Nettomääräinen saaminen (-) / velka (+) taseessa	-22,8	3,2	-24,4	3,1

Määrät taseessa

milj. € 31.12.	Eläkesäätiö	Muut	Eläkesäätiö	Muut
	2016	2016	2015	2015
Velat	0,7	3,2	1,3	3,1
Saaminen	-23,5		-25,7	
Nettomääräinen saaminen (-) / velka (+) taseessa	-22,8	3,2	-24,4	3,1

Laajan tuloslaskelman etuus pohjaiset eläkekulut

milj. €	Eläkesäätiö	Muut	Eläkesäätiö	Muut
	2016	2016	2015	2015
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	2,7	0,6	8,8	1,5
Korkokulu ja -tuotto yhteensä	-0,5	0,1	0,6	0,1
Eläkekulu (+) / tuotto (-) tuloslaskelmassa	2,2	0,7	9,4	1,6
Uudelleen määrittämisestä johtuvat erät	-5,0	0,4	-61,5	0,1
Eläkekulu (+) / tuotto (-) laajassa tuloslaskelmassa	-2,8	1,1	-52,1	1,7

Etuus pohjaiset eläkekulut toiminnoittain

milj. €	Eläkesäätiö	Muut	Eläkesäätiö	Muut
	2016	2016	2015	2015
Myytyjen suoritteiden kulut	0,9		3,8	
Myynti ja markkinointi	0,3	0,2	1,3	0,8
Tutkimus ja kehitys	0,7		2,8	
Hallinto	0,4	0,5	1,5	0,8
Eläkekulu (+) / tuotto (-) tuloslaskelmassa	2,2	0,7	9,4	1,6

Velvoitteen nykyarvon muutokset

milj. €	Eläkesäätiö	Muut	Eläkesäätiö	Muut
	2016	2016	2015	2015
Velvoite tilikauden alussa	295,7	13,5	323,4	10,4
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	3,9	0,7	8,7	1,5
Korkokulu	6,6	0,3	7,2	0,3
Järjestelyiden supistukset ja velvoitteiden täyttämiset			-1,3	
Takautuvaan työsuoritukseen perustuvat menot	-1,2	-0,1	1,4	
Uudelleen määrittämisestä johtuvat erät				
Väestötilastollisten oletusten muutoksesta johtuvat voitot (-) tai tappiot (+)			7,6	0,7
Taloutta koskevien oletusten muutoksesta johtuvat voitot (-) tai tappiot (+)	6,3	0,1	-52,2	-0,7
Kokemusperäiset voitot (-) tai tappiot (+)	4,1	0,2	7,3	1,9
Yhteensä	10,4	0,3	-37,3	1,9
Kurssierot		0,2		-0,3
Maksetut etuudet	-6,8	-0,4	-6,4	-0,3
Velvoite tilikauden lopussa	308,7	14,5	295,7	13,5

Järjestelyyn kuuluvien varojen käypien arvojen muutokset

milj. €	Eläkesäätiö	Muut	Eläkesäätiö	Muut
	2016	2016	2015	2015
Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvät arvot tilikauden alussa	320,2	10,3	294,8	7,8
Korkotuotto	7,1	0,2	6,6	0,2
Uudelleen määrittämisestä johtuvat erät				
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto lukuuntottamatta korkokuluun tai -tuottoon sisältyviä eriä	15,4	-0,0	24,2	1,8
Yhteensä	15,4	-0,0	24,2	1,8
Kurssierot		0,2		-0,2
Työnantajan suorittamat maksut järjestelyyn	-4,4	0,9	1,0	1,0
Maksetut etuudet	-6,8	-0,4	-6,4	-0,3
Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvät arvot tilikauden lopussa	331,5	11,2	320,2	10,3

Orionin Eläkesäätiön kautta toteutettuun järjestelyyn kuuluvien varojen käypien arvojen jakautuminen omaisuusryhmiin, prosenttiosuutena järjestelyyn kuuluvien kaikkien varojen käyvistä arvoista

%	2016	2015
Osakkeet kehittyneillä markkinoilla	49 %	47 %
Osakkeet kehittyvillä markkinoilla	6 %	7 %
Joukkovelkakirjalainat	21 %	22 %
Rahavarat ja rahamarkkinasijoitukset	8 %	9 %
Kiinteistöt	12 %	10 %
Muut erät	4 %	5 %
Yhteensä	100 %	100 %

Muissa järjestelyissä varat ovat vakuutusyhtiöiden vastuulla eikä varojen jakautumista ole mahdollista esittää omaisuusryhmittäin.

Orionin Eläkesäätiön varoihin sisältyy vuonna 2016 emoyhtiö Orion Oyj:n osakkeita käyvältä arvoltaan 35,4 (2015: 29,5) miljoonaa euroa, joka on 10,7 % (2015: 9,2 %) järjestelyyn kuuluvista varoista.

Eläkesäätiössä pyritään sijoitusjakaamaan, joka hajauttaa eri omaisuuslajien riskiä pitkällä aikavälillä. Merkittävin osa varoista on sijoitettu osakkeisiin ja joukkovelkakirjalainoihin.

Orionin Eläkesäätiössä käytetyt vakuutusmatemaattiset olettamukset

%	2016	2015
Diskonttauskorko	2,05	2,25
Inflaatioaste	1,50	1,50
Tuleva eläkkeiden korotusolettamus	0,80–1,80	0,80–2,50
Tuleva palkankorotusolettamus	1,60	1,75–2,00

Konserni ennakoii maksavansa vuonna 2017 kannatusmaksuja eläkejärjestelyihin 13 (2015: 11) miljoonaa euroa.

Orionin Eläkesäätiön vastuuvélka 308,7 (2015: 295,7) miljoonaa euroa on diskontattu 2,05 %:n diskonttauskorolla. Jos diskonttaus-korkoa muutetaan +/- 0,50 %-yksikköä muiden olettamusten pysyessä ennallaan, niin muutoksen vaikutus vastuuvélkaan on -27,5/+31,7 (2015: -26,0/+30,0) miljoonaa euroa.

Etuspohjaisen veloitteen duraation painotettu keskiarvo on 16 (2015: 19) vuotta.

Etuspohjaiset eläkejärjestelyt altistavat konsernin riskeille, joista olennaisimpia on kuvattu lähemmin alla.

Varojen ja veloitteen volatilitteetti

Järjestelyistä aiheutuvan nettovelan laskentaan käytetään diskonttauskorkoa, joka perustuu yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen tuottoon. Pitkällä aikavälillä konsernin tavoitteena on saada etuspohjaisiin järjestelyihin kuuluville varoille diskonttauskoron ylittävää tuottoa, sillä osa varoista koostuu oman pääoman ehtoista sijoituksista, joiden tuoton odotetaan pitkällä aikavälillä olevan korkeampi kuin diskonttauskoron perusteena olevien joukkovelkakirjalainojen tuotto. Kun varoille saatava tuotto ylittää tai alittaa diskonttauskoron, etuspohjaisiin järjestelyihin kuuluvien varojen arvo muuttuu. Tämä saattaa johtaa yli- tai alijäämän syntymiseen järjestelyssä. Orionin Eläkesäätiön vakavaraisuusasema on hyvä, minkä vuoksi Orionin Eläkesäätiö sietää hyvinkin voimakkaan osakemarkkinoiden laskun.

Muutokset joukkovelkakirjalainojen tuotoissa

Joukkovelkakirjalainojen tuoton muuttuessa konserni voi joutua muuttamaan diskonttauskorkoa. Tämä vaikuttaa etuspohjaisiin järjestelyihin kuuluvien veloitteiden arvoihin sekä laajaan tuloslaskelmaan kirjattaviin etuspohjaisiin järjestelyihin liittyviin eriin. Toisaalta osa näiden järjestelyjen varoista on sijoitettu joukkovelkakirjalainoihin, joiden arvon muutos saattaa kompensoida osittain veloitteen arvon muutoksen vaikutusta nettovelan arvoon.

Inflaatoriski

Etusperusteisten järjestelyjen veloitteen määrä kasvaa, kun inflaatio kasvaa. Järjestelyihin kuuluvia varoja on sijoitettu mm. oman pääoman ehtoihin instrumentteihin, joihin inflaation vaikutus on vähäinen. Inflaation kiihtyminen saattaa tämän vuoksi kasvattaa etuspohjaisten järjestelyjen alijäämää.

Odotettavissa oleva elinikä

Etuspohjaisten järjestelyjen veloitteet liittyvät pitkälti elinikäisten etuuskien tuottamiseen jäsenille. Odotettavissa olevan eliniän nousu kasvattaa tällöin etuspohjaisten järjestelyjen veloitteen määrää.

13. Laskennalliset verosaamiset ja -velat

Laskennalliset verosaamiset

milj. €, 31.12.	2016	2015
Eläkevelvoitteet	0,7	0,7
Vaihto-omaisuuden sisäinen kate	0,6	0,2
Muut vähennyskelpoiset tilapäiset erot	0,2	0,2
Yhteensä	1,5	1,1

Laskennalliset verovelat

milj. €, 31.12.	2016	2015
Poistoero ja varaukset	25,3	24,2
Vaihto-omaisuuteen aktivoidut kulut	5,5	5,1
Myytavissä olevat sijoitukset		1,3
Konserniyhdistelyn ja -eliminoitien vaikutukset	0,1	0,2
Eläkesaaminen	4,6	4,9
Muut veronalaiset tilapäiset erot	1,7	2,2
Yhteensä	37,1	37,8

Laskennallisten verojen muutokset

milj. €	2016	2015
Eläkesaamiset ja -velvoitteet	0,3	-10,4
Vaihto-omaisuuden sisäinen kate	0,4	-0,2
Poistoero ja varaukset	-1,0	-1,8
Vaihto-omaisuuteen aktivoidut kulut	-0,4	-0,9
Myytavissä olevat sijoitukset	1,3	-0,3
Vähennyskelpoiset tappiot ja muut jaksotuserot	0,5	0,2
Yhteensä	1,2	-13,4

Tilikauden aikana tuloveroja on kirjattu 0,4 miljoonaa euroa oman pääoman lisäykseksi (2015: 12,6 miljoonaa euroa oman pääoman vähennykseksi). Omaan pääomaan kirjatut tuloverot alensivat 31.12.2016 omaa pääomaa 0,6 miljoonalla eurolla (2015: alensivat omaa pääomaa 0,9 miljoonalla eurolla).

14. Muut pitkäaikaiset saamiset

milj. €, 31.12.	2016	2015
Lainasaamiset osakkuusyryyksiltä	0,6	0,6
Muut pitkäaikaiset saamiset	3,3	3,5
Yhteensä	3,8	4,1

Lainasaamisissa on sekä korollisia että korottomia saamisia. Kirja-arvot eivät merkittävästi poikkea käyvistä arvosta.

15. Vaihto-omaisuus

milj. €, 31.12.	2016	2015
Aineet ja tarvikkeet	33,8	32,1
Keskeneräiset tuotteet	39,3	36,5
Valmiit tuotteet ja tavarat	154,3	137,1
Yhteensä	227,5	205,7

Vaihto-omaisuuden arvoa on alennettu nettorealisointiarvoa vastaavaksi kirjaamalla tilikauden kuluksi 13,4 (2015: 12,0) miljoonaa euroa.

16. Myyntisaamiset ja muut saamiset

milj. €, 31.12.	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
	2016	2016	2015	2015
Myyntisaamiset	200,1	200,1	192,1	192,1
Tuloverosaamiset	0,8	0,8	0,4	0,4
Saamiset osakkuusyryyksiltä	0,1	0,1	0,1	0,1
Siirtosaamiset	20,4	20,4	18,8	18,8
Johdannaissopimuksiin perustuvat saamiset	0,1	0,1	0,3	0,3
Muut saamiset	10,5	10,5	11,4	11,4
Rahamarkkinasijoitukset	31,0	31,0		
Yhteensä	263,0	263,0	223,2	223,2

Muiden saamisten merkittävin erä on arvonlisäverosaamiset 4,0 (2015: 5,1) miljoonaa euroa.

Rahamarkkinasijoitukset ovat hankintahetkellä maturiteetiltaan yli 3 ja enintään 6 kuukautta. Myyntisaamisten ja muiden lyhytaikaisten saamisten kirjanpitoarvo on kohtuullinen arvio niiden käyvistä arvosta.

Myyntisaamisten ikäjakauma

milj. €, 31.12.	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
	2016	2016	2015	2015
Erääntymättömät	174,7	174,7	164,8	164,8
Erääntyneet 1–30 päivää	21,0	21,0	21,9	21,9
Erääntyneet 31–60 päivää	1,3	1,3	1,1	1,1
Erääntyneet 61–90 päivää	0,8	0,8	0,5	0,5
Erääntyneet yli 90 päivää	2,4	2,4	3,7	3,7
Yhteensä	200,1	200,1	192,1	192,1

Myyntisaamisista ja muista saamisista tilikaudella kirjatut arvonalennukset olivat nettona 0,2 (2015: 0,0) miljoonaa euroa.

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

milj. €, 31.12.	2016	2015
	Etukäteen maksettuja tutkimuskuluja	5,4
Saamatta olevat rojallit	4,3	4,4
Saamatta olevia hinnanerokorvauksia	3,9	2,5
Etukäteen maksettuja kannustinpalkkioita	2,1	1,9
Etukäteen maksettuja huolto- ja ylläpitomaksuja	1,8	1,6
Saamatta olevat korvaukset	0,9	0,9
Saamatta olevat T&K -avustukset	0,7	1,2
Muut siirtosaamiset	1,4	3,6
Yhteensä	20,4	18,8

Siirtosaamisten lyhytaikaisuudesta johtuen kirjanpitoarvot eivät poikkea käyvistä arvoista.

17. Rahavarat

milj. €, 31.12.	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
	2016	2016	2015	2015
Käteinen raha ja pankkitilit	198,8	198,8	242,2	242,2
Rahamarkkinasijoitukset	2,1	2,1	3,0	3,0
Yhteensä	200,9	200,9	245,2	245,2

Rahavaroihin sisältyvät rahamarkkinasijoitukset ovat pankkien ja yritysten emittoimia sijoitus- ja yritystodistuksia, joiden maturiteetti on enintään 3 kuukautta.

18. Oma pääoma

Osakepääoman muutokset

	A-osakkeita	B-osakkeita	Yhteensä	Osakepääoma milj. €
1.1.2015 osakkeita yhteensä	40 412 981	100 844 847	141 257 828	92,2
1.1.–31.12.2015 A-osakkeita muunnettu B-osakkeiksi	-1 506 827	1 506 827		
31.12.2015 osakkeita yhteensä	38 906 154	102 351 674	141 257 828	92,2
1.1.–31.12.2016 A-osakkeita muunnettu B-osakkeiksi	-612 000	612 000		
31.12.2016 osakkeita yhteensä	38 294 154	102 963 674	141 257 828	92,2
31.12.2016 yhtiön hallussa olevat omat osakkeet		-783 366	-783 366	
31.12.2016 osakkeita yhteensä ilman omia osakkeita	38 294 154	102 180 308	140 474 462	
31.12.2016 ääniä yhteensä ilman omia osakkeita	765 883 080	102 180 308	868 063 388	

Orionilla oli 31.12.2016 yhteensä 141 257 828 (141 257 828) osaketta, joista A-osakkeita oli 38 294 154 (38 906 154) kappaletta ja B-osakkeita 102 963 674 (102 351 674) kappaletta. Yhtiön osakepääoma on 92 238 541,46 (92 238 541,46) euroa. Vuoden 2016 lopussa Orionin hallussa oli yhteensä 783 366 (427 716) kappaletta yhtiön omia B-osakkeita. A- ja B-osakkeiden yhteenlaskettu äänimäärä 31.12.2016 ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita oli 868 063 388 (880 047 038) ääntä.

Kaikki liikkeeseen lasketut osakkeet on maksettu täysimääräisesti.

Orionin osakkeilla ei ole nimellisarvoa. A- ja B-osakkeiden kirjanpidollinen vasta-arvo on noin 0,65 euroa osakkeelta.

Jokainen A-osake oikeuttaa äänestämään yhtiökokouksessa kahdellakymmenellä (20) äänellä ja jokainen B-osake yhdellä (1) äänellä. Yhtiökokouksessa osakkeenomistaja ei kuitenkaan saa äänestää suuremmalla äänimäärällä kuin mitä 1/20 yhtiökokouksessa edustettujen eri osakelajeihin kuuluvien osakkeiden yhteenlaskettu äänimäärä on. Yhtiöllä itsellään ja Orionin Eläkesäätiöllä ei ole äänioikeutta Orion Oyj:n yhtiökokouksessa.

Sekä A- että B-osake antaa osakkeenomistajalle samat oikeudet yhtiön omaisuuteen ja osingonjakoon.

Yhtiöjärjestyksen nojalla osakkeenomistaja voi vaatia A-osakkeidensa muuntamista B-osakkeiksi osakelajien enimmäismäärien puitteissa. Vuonna 2016 osakkeita muunnettiin yhteensä 612 000 kappaletta.

Orionin yhtiöjärjestyksen mukaan kaikkien osakkeiden vähimmäismäärä on yksi (1) ja enimmäismäärä on 1 000 000 000 osaketta. Yhtiössä voi olla enintään 500 000 000 A-osaketta ja 1 000 000 000 B-osaketta.

Orionin varsinainen yhtiökokous 22.3.2016 valtuutti hallituksen päättämään sekä yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta että osakeannista luovuttamalla yhtiön hallussa olevia omia osakkeita.

Orionin hallitus päätti 27.4.2016 omien osakkeiden hankkimisesta yhtiökokoukselta saamansa valtuutuksen perusteella. Päätöksen mukaan yhtiö hankki 3.–15.6.2016 välisenä aikana 500 000 kpl yhtiön B-osaketta. Osakkeet hankittiin käytettäväksi osana Orion-konsernin kannustinjärjestelmien toteuttamista. Hankintojen jälkeen hallituksella ei ole voimassa olevaa valtuutusta päättää omien osakkeiden hankinnasta.

Hallitus on oikeutettu päättämään enintään 600 000 yhtiön hallussa olevan yhtiön oman B-osakkeen luovuttamisesta. Osakeantivaltuus on voimassa viisi vuotta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Valtuutusta käytetään liitetiedossa 4 kohdassa "Osakeperusteiset maksut" mainitulla tavalla.

Hallituksella ei ole valtuutusta korottaa osakepääomaa eikä laskea liikkeelle optio- tai vaihtovelkakirjalainaa tai optio-oikeuksia.

Tilinpäätöspäivän jälkeen hallitus on ehdottanut jaettavaksi osinkoa 1,55 euroa osakkeelta.

Käyttörahassto

milj. €	2016	2015
Käyttörahassto 1.1.	0,5	0,5
Käyttörahassto 31.12.	0,5	0,5

Muut rahastot

milj. €	2016	2015
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	0,9	0,9
Vararahastot	1,2	0,9
Käyvän arvon rahasto		5,2
Yhteensä	2,0	6,9

Käyvän arvon rahasto sisältää myytävissä olevien sijoitusten uudelleen arvostuksesta mahdollisesti syntyvän voiton tai tappion.

Muuntoerot

Muuntoerot sisältävät ulkomaisten yksikköjen tilinpäätösten muuntamisesta syntyneet muuntoerot.

Osingot ja muu voitonjako

Tilikaudella 2016 osinkoa jaettiin 1,30 (2015: 1,30) euroa osakkeelta. Lisäksi voittovaroista jaettiin lahjoituksina 0,4 (2015: 0,3) miljoonaa euroa.

19. Varaukset

milj. €	Eläke- varaukset	Uudelleen- järjestely- varaukset	Muut varaukset	Yhteensä
1.1.2016	0,1	0,3	0,2	0,6
Valuuttakurssierot		-0,0		-0,0
Käytetyt varaukset	-0,0	-0,1	-0,2	-0,3
Varausten lisäykset		0,0	0,2	0,3
31.12.2016	0,0	0,2	0,3	0,5

milj. €, 31.12.	2016	2015
Pitkäaikaiset varaukset	0,3	0,3
Lyhytaikaiset varaukset	0,2	0,3
Yhteensä	0,5	0,6

Eläke- ja uudelleenjärjestelyvaraukset

Eläkevarauksiin sisältyy työttömyysturvavaroja vuonna 2013 irtisanotuista henkilöistä, jotka eivät ole toistaiseksi työllistyneet tai mahdollisesti eivät tule työllistymään. Uudelleenjärjestelyvarauksista merkittävin osa liittyy Ruotsissa vuonna 2013 tehtyihin irtisanomisiin. Muut varaukset sisältävät tutkimusprojektin lopetuskuluja. Varauksien odotetaan realisoituvan seuraavan 1–3 vuoden aikana.

20. Korolliset velat

milj. €, 31.12.	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
	2016	2016	2015	2015
Lainat rahoituslaitoksilta			28,0	27,9
Joukkovelkakirjalainat	149,5	158,5	149,3	156,4
Rahoitusleasingvelat	0,7	0,7	0,5	0,6
Pitkäaikaiset yhteensä	150,2	159,2	177,9	184,9

milj. €, 31.12.	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
	2016	2016	2015	2015
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset			8,7	8,9
Rahoitusleasingvelat	1,2	1,2	1,0	1,0
Muut korolliset velat	1,2	1,2	0,2	0,2
Lyhytaikaiset yhteensä	2,3	2,3	9,9	10,1

Velkojen käypä arvo on määritetty diskonttaamalla tulevat ennakoidut kassavirrat nykyhetken käyttäen korkoa, joilla konserni saisi vastaavaa lainaa tilinpäätöshetkellä. Tilinpäätöspäivän markkinakorkojen päälle on diskonttauksessa lisätty yritysکوhtainen marginaali. Joukkovelkakirjalainan käypänä arvona on käytetty pankista saatua markkinahinta-arviota.

Vuonna 2013 liikkeeseen lasketun 150 000 000 euron nimellisarvoisen joukkovelkakirjalainan, joka erääntyy 2019, kuponnikorko on 2,75 % ja efektiivinen tuotto 2,854 %.

Valtaosa korollisista veloista on euromääräisiä.

Rahoitusleasingvelkojen erääntymisajat

Vähimmäisvuokrien kokonaismäärä

milj. €, 31.12.	2016	2015
	Enintään yksi vuosi	1,2
Yli vuosi mutta enintään viisi vuotta	0,7	0,6
Yhteensä	1,9	1,6

Vähimmäisvuokrien nykyarvo

milj. €, 31.12.	2016	2015
	Enintään yksi vuosi	1,2
Yli vuosi mutta enintään viisi vuotta	0,7	0,5
Vähimmäisvuokrien nykyarvo	1,9	1,5
Tulevaisuudessa kertyvät rahoituskulut	0,1	0,1
Vähimmäisvuokrien kokonaismäärä	1,9	1,6

21. Muut pitkäaikaiset velat

milj. €, 31.12.	2016	2015
	Muut pitkäaikaiset velat	0,0
Yhteensä	0,0	0,0

22. Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat

milj. €, 31.12.	2016	2015
Ostovelat	106,1	99,1
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verovelat	9,1	1,2
Muut velat osakkuusyhtiöille	0,1	0,1
Siirtovelat	90,2	98,1
Johdannaissopimuksiin perustuvat velat	0,2	0,4
Muut velat	22,3	24,1
Yhteensä	228,1	223,1

Muiden velkojen merkittävimmät erät ovat saadut yhteisiin toimintoihin liittyvät ennakkomaksut 6,8 (2015: 10,5) miljoonaa euroa ja arvonlisäverovelat 5,5 (2015: 5,7) miljoonaa euroa.

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

milj. €, 31.12.	2016	2015
Kannustinjärjestelmistä aiheutuvat velat	27,5	22,3
Muut jaksotetut palkat henkilösivumenoineen	22,1	22,9
Maksamattomat hintaoikaisut	9,7	20,1
Etukäteen saatuja myyntituottoja	7,8	12,0
Maksamattomat tutkimuskulut	5,3	3,6
Maksamattomat alennukset	2,4	2,7
Siirtyvät korot	2,3	2,3
Maksamattomat oikeudenkäyntikulut	2,3	1,4
Maksamattomat rojalit	2,2	2,3
Maksamattomat myynnin hyvitykset	1,1	0,3
Muut siirtovelat	7,5	8,3
Yhteensä	90,2	98,1

Ostovelkojen ja muiden lyhytaikaisten velkojen lyhytaikaisuudesta johtuen kirjanpitoarvot eivät merkittävästi poikkea käyvistä arvoista.

23. Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin

milj. €, 31.12.	2016	2015
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat		
Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa	0,1	0,3
Lainat ja muut saamiset		
Muut pitkäaikaiset saamiset	3,8	4,1
Myyntisaamiset	200,1	192,1
Muut saamiset	9,1	8,5
Rahavarat	200,9	245,2
Myytävissä olevat rahoitusvarat		
Myytävissä olevat sijoitukset	0,4	6,9
Rahamarkkinasijoitukset	31,0	
Rahoitusvarat yhteensä	445,5	457,1
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat		
Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa	0,2	0,4
Jaksotettuun hankintamenuon arvostetut rahoitusvelat		
Pitkäaikaiset korolliset velat	150,2	177,9
Muut pitkäaikaiset velat	0,0	0,0
Ostovelat	106,1	99,1
Muut lyhytaikaiset velat	16,6	27,5
Lyhytaikaiset korolliset velat	2,3	9,9
Rahoitusvelat yhteensä	275,6	314,8

Taseessa johdannaissopimukset sisältyvät muihin saamisiin ja muihin velkoihin.

Käyvän arvon määrittäminen ja hierarkia

Käypään arvoon taseessa arvostetut rahoitusinstrumentit on ryhmitelty arvostustekniikasta riippuen kolmeen hierarkiatasoon seuraavasti

milj. €, 31.12.2016	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Johdannaissopimukset				
Valuuttajohdannaiset		0,1		0,1
Myytavissä olevat rahoitusvarat				
Osakkeet ja osuudet			0,4	0,4
Varat yhteensä		0,1	0,4	0,5

Johdannaissopimukset				
Valuuttajohdannaiset		-0,2		-0,2
Velat yhteensä		-0,2		-0,2

milj. €, 31.12.2015	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Johdannaissopimukset				
Valuuttajohdannaiset		0,3		0,3
Myytavissä olevat rahoitusvarat				
Osakkeet ja osuudet	6,6		0,3	6,9
Varat yhteensä	6,6	0,3	0,3	7,2

Johdannaissopimukset				
Valuuttajohdannaiset		-0,4		-0,4
Koronvaihtosopimukset		-0,0		-0,0
Velat yhteensä		-0,4		-0,4

Tason 1 rahoitusinstrumentin käypä arvo perustuu toimivilla markkinoilla noteerattuihin hintoihin. Tason 2 rahoitusinstrumentin käypä arvo perustuu markkinoilta saatuihin syöttötietoihin. Tason 3 johdannaisten käypä arvo ei ole arvioitavissa markkinoilta saatavilla tiedoilla.

Konsernissa noudatetaan periaatetta, jonka mukaan käypien arvojen hierarkian tasojen väliset siirrot kirjataan sille päivälle, jonka siirron aiheuttama tapahtuma on toteutunut.

24. Rahoitusriskien hallinta

Konsernin rahoitusriskien hallinnan tavoitteena on pienentää markkinariskeistä ja vastapuoliriskistä aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia konsernin tulokseen ja kassavirtaan sekä varmistaa riittävä maksuvalmius.

Rahoitusriskien hallinnan pääperiaatteet on määritelty emoyhtiön hallituksen hyväksymässä konsernin rahoituspolitiikassa, jonka toteuttamisesta konsernin rahoitusosasto vastaa. Rahoitustoiminnot on keskitetty konsernin rahoitusosastolle.

24.1. Markkinariski

Konserni altistuu markkinariskille valuuttakurssin, markkinakoron ja sähkön hinnan osalta.

24.1.1. Valuuttakurssiriski

Konsernin valuuttakurssiriski on jaettu transaktioriskiin ja translaatoriskiin.

Transaktioriski

Transaktioriski muodostuu ulkomaan valuutan määräisistä liiketoiminnallisista (mm. myynnit ja ostot) ja rahoituksellisista (mm. lainat, talletukset ja korkovirrat) tase-eristä ja tulevista ennustetuista kassavirroista. Ennustetuissa kassavirroissa huomioidaan seuraavan 12 kuukauden erät. Transaktioriskiä seurataan ja suojataan aktiivisesti. Rahoituspolitiikan mukaisesti merkittävien valuuttojen tase-erät suojataan normaalisti välillä 90–105 % ja 12 kuukauden ennakoitua kassavirrat välillä 0–50 %. Suojausinstrumentteina käytetään enintään 12 kuukauden pituisia valuuttajohdannaisia.

Konsernin kannalta merkittävimmät liiketoiminnallisten erien valuutat ovat Yhdysvaltain dollari, Ruotsin kruunu, Puolan zloty, Norjan kruunu, Venäjän rupla, Japanin jeni ja Ison-Britannian punta. Minkään yksittäisen valuutan osuus kokonaispositiosta ei ole merkittävä. Alla on erittely näiden valuuttojen yhdistetystä positiosta.

milj. €, 31.12.	Merkittävät valuutat	
	2016	2015
Taseen nettopositio	6,0	12,9
Ennustettu nettopositio (12 kk)	167,6	110,7
Nettopositio yhteensä	173,5	123,6
Suojaavat valuuttajohdannaiset	-22,7	-27,2
Avoin nettopositio yhteensä	150,8	96,4

Konsernin sisäiset lainat ja talletukset ovat tytäryhtiön paikallisessa valuutassa ja näistä merkittävimmät suojataan täysimääräisesti valuuttavaihtosopimuksilla.

Valuuttajohdannaisten käyvän arvon muutokset kirjataan tulospaikallisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoitustuottoihin ja -kuluihin riippuen siitä, onko operatiivisesti tarkasteltuna suojattu myyntituottoja vai rahoitusvaroja ja -velkoja.

Translaatoriski

Translaatoriski muodostuu euroalueen ulkopuolisten tytäryhtiöiden omista pääomista. Näiden tytäryhtiöiden oma pääoma 31.12.2016 oli 73,5 (2015: 69,3) miljoonaa euroa. Merkittävin translaatoriski muodostuu Ison-Britannian punnasta. Translaatiopositiota ei ole suojattu.

Herkkyysanalyysi

Valuuttakurssien muutosten vaikutusta konsernin tulokseen (ennen verovaikutusta) ja omaan pääomaan tilinpäätöshetkellä on kuvattu alla merkittävien valuuttojen osalta. Herkkyysanalyysissä oletetaan valuuttakurssimuutosten olevan +/- 10 % (vieras valuutta heikkenee/vahvistuu 10 %) ja muiden tekijöiden pysyvän muuttumattomina. IFRS 7:n mukainen herkkyysanalyysi sisältää ainoastaan taseessa olevat rahoitusvarat ja -velat ja siten analyysissä ei ole huomioitu positiioon kuuluvaa ennustettua seuraavan 12 kuukauden valuuttavirtaa. Herkkyysanalyysissä ei huomioida myöskään mahdollista translaatiopositiota.

milj. €, 31.12.	Vaikutus tulokseen		Vaikutus omaan pääomaan	
	2016	2015	2016	2015
+/- 10 % muutos valuuttakursseissa	1,5/-1,9	1,3/-1,6	0	0

24.1.2. Sähkön hintariski

Hintariskillä tarkoitetaan sähkömarkkinahintojen muutoksista aiheutuvaa riskiä. Sähkön markkinahinta vaihtelee runsaasti mm. sääolosuhteiden, vesitilanteen sekä päästökaupan mukaan. Konserni hankkii käyttämänsä sähköenergian osittain kiinteähintaisena sopimuksena ja osittain Suomen hinta-alueen spot-hintaan sidottuna toimituksena ja altistuu jälkimmäisen osalta sähkön hintavaihtelulle. Tätä hintariskiä ei suojata.

24.1.3. Korkoriski

Korkotason muutokset vaikuttavat konsernin rahavirtaan ja tulokseen. Konsernin korollinen vieras pääoma oli 31.12.2016 yhteensä 152,5 (2015: 187,8) miljoonaa euroa. Pääosa konsernin korollisesta vieraasta pääomasta on sidottu kiinteään korkoon, joten korkojen muutoksilla on pieni vaikutus konserniin.

Korkotason nousun vaikutusta nettokorkokuluihin on arvioitu herkkyysoanalyysillä, jossa oletetaan korkotason nousevan vuonna 2017 paralleelista yhdellä prosenttiyksiköllä (1 %) tilinpäätöshetkellä hinnoitelluista koroista muiden tekijöiden pysyessä muuttumattomana (ml. velkojen määrä). Tällöin konsernin arvioidut korkokulut vuonna 2017 kasvaisivat 0,0 miljoonaa euroa (ennen verovaikutusta) (2016: 0,4 miljoonaa euroa).

IAS 39:n määrittelemää rahavirran suojauslaskentaa ei sovellettu 31.12.2016, joten omaan pääomaan ei ole kirjattu korkojohdannaisista käyvän arvon arvostusta (2015: 0,0 miljoonaa euroa ennen verovaikutusta). Korkojohdannaisien nimellisarvot olivat siten yhteensä 0,0 (2015: 11,6) miljoonaa euroa. Vuoden 2016 aikana nettokorkokuluihin on kirjattu korkojohdannaisista -0,0 (2015: -0,1) miljoonaa euroa.

24.2. Vastapuoliriski

Vastapuoliriskin toteutuessa konsernin vastapuoli ei täytä sopimusveloitteitaan ja tämän seurauksena konsernilta jää varoja saamatta. Maksimi luottoriski 31.12.2016 oli 445,3 (2015: 456,7) miljoonaa euroa, joka koostui rahoitusvaroista vähennettynä rahoitusveloissa olevien johdannaisien arvoilla (liite 23). Pääasialliset riskit liittyvät myyntisaamisiin ja sekä rahavaroihin että rahamarkkinasijoituksiin.

Konsernin rahoituspolitiikka määrittelee konserniyhtiöiden vastapuolina toimivien rahoituslaitosten luottokelpoisuusvaatimukset. Vastapuolille on luottoluokan ja vakavaraisuuden perusteella määritetty limiitit, joita seurataan ja ylläpidetään säännöllisesti. Rahamarkkinasijoitukset ovat pääosin jälkimarkkinakelpoisissa, enintään 6 kuukauden pituisissa korkoinstrumenteissa.

Konsernin asiakasluottopolitiikka määrittelee asiakkaiden luokittelun ja limiittien määrittelyn perusteet sekä tavat, joilla luottoriskiä hallitaan. Asiakkaiden maksukäyttäytymistä ja taloudellista tilannetta seurataan ja tehokasta perintää toteutetaan säännöllisesti. Luottoriskiä voidaan pienentää vaatimalla maksuehdoksi ennakkomaksua, remburssia tai pankkitakauksia sekä käyttämällä luottovakuutuksia. Lääketeollisuudessa myyntisaamiset tyypillisesti keskittyvät eri maantieteellisten alueiden jakelijoille. Tietyissä maissa konserni myy myös suoraan paikallisille sairaaloille. 25 suurinta asiakasta muodosti 78,5 % myyntisaamisista 31.12.2016 (2015: 80,1 %). Myyntisaamisiin ei uskota sisältyvän oleellista riskiä. Tilikauden tulovaikutteiset luottotappiot olivat nettona 0,2 (2015: 0,0) miljoonaa euroa.

24.3. Maksuvalmiusriski

Konsernin tavoitteena on säilyttää hyvä maksuvalmiusasema kaikissa olosuhteissa. Maksuvalmiutta turvaavat liiketoiminnan kassavirran sekä rahavarojen ja muiden rahamarkkinasijoitusten lisäksi 100 miljoonan euron sitovat, nostamattomat kahdenkeskiset luottolimiitit, jotka eräänntyvät vuoden 2017 loppupuolella. Tämän lisäksi konsernilla on käyttämättömiä pankkitililimiittejä sekä 100 miljoonan euron vahvistamaton yrittäjäohjelma, josta tilinpäätöshetkellä ei ollut laskettu liikkeelle yrittäjäohjelmia.

Konsernin korollinen velka 31.12.2016 oli 152,5 (2015: 187,8) miljoonaa euroa. Rahoitusleasingvelat pois lukien korollisten velkojen keskimaturiteetti on 2 vuotta 5 kuukautta (2015: 3 vuotta 3 kuukautta). Konsernin rahavarat ja rahamarkkinasijoitukset 31.12.2016 olivat 231,9 (2015: 245,2) miljoonaa euroa, jotka osaltaan pienentävät maksuvalmiusriskiä. Konsernin likviditeetin turvaamiseksi ylimääräiset kassavarat sijoitetaan pääsääntöisesti lyhytaikaisiin jälkimarkkinakelpoisiin, hyvän luottokelpoisuuden omaaviin euromääräisiin korkoinstrumentteihin. Jokaiselle sijoituskohteelle on määritelty kohdekohtainen limiitti.

Rahoitusvelkojen, koronmaksujen ja johdannaissopimusten ennustetut diskonttaamattomat rahavirrat

milj. €, 31.12.2016	2017	2018	2019	2020	2021–	Yhteensä
Joukkovelkakirjalainojen lyhennykset			150,0			150,0
Rahoitusleasingvelkojen lyhennykset	1,2	0,7	0,0	0,0		1,9
Muiden velkojen lyhennykset	1,2					1,2
Koronmaksut	4,2	4,1	4,1	0,0	0,0	12,4
Rahavirta yhteensä, korolliset rahoitusvelat	6,5	4,8	154,1	0,0	0,0	165,5
Ostovelat	106,1					106,1
Muut korottomat velat	16,6				0,0	16,7
Rahavirta yhteensä, korottomat rahoitusvelat	122,8				0,0	122,8
Johdannaissopimukset, kassaanmaksut	0,1					0,1
Johdannaissopimukset, kassastamaksut	-0,2					-0,2
Rahavirta yhteensä, johdannaissopimukset	-0,1					-0,1
Rahavirta yhteensä, kaikki	129,2	4,8	154,1	0,0	0,0	288,2

milj. €, 31.12.2015	2016	2017	2018	2019	2020–	Yhteensä
Rahoituslaitoslainojen lyhennykset	8,7	8,7	8,7	6,4	4,2	36,7
Joukkovelkakirjojen lyhennykset				150,0		150,0
Rahoitusleasingvelkojen lyhennykset	1,0	0,4	0,2	0,0		1,5
Muiden velkojen lyhennykset	0,2					0,2
Koronmaksut	4,5	4,3	4,4	4,4	0,1	17,7
Rahavirta yhteensä, korolliset rahoitusvelat	14,4	13,4	13,3	160,8	4,3	206,2
Ostovelat	99,1					99,1
Muut korottomat velat	31,1				0,0	31,2
Rahavirta yhteensä, korottomat rahoitusvelat	130,2				0,0	130,2
Johdannaissopimukset, kassaanmaksut	0,3					0,3
Johdannaissopimukset, kassastamaksut	-0,4					-0,4
Rahavirta yhteensä, johdannaissopimukset	-0,1					-0,1
Rahavirta yhteensä, kaikki	144,5	13,4	13,3	160,8	4,3	336,4

Vaihtuvakorkoisten lainojen koronmaksuja arvioitaessa käytetään termiinikorkoja tai keskimääräistä sopimuksen mukaista viitekorkoa.

24.4. Pääomarakenteen hallinta

Konsernin taloudellisissa päämäärissä on pääomarakenteeseen liittyen määritetty tavoitteeksi säilyttää omavaraisuusaste, konsernin oma pääoma suhteessa taseen loppusummaan, vähintään 50 %:n tasolla. Tämä omavaraisuusaste ei ole yhtiön näkemys optimaalisesta pääomarakenteesta, vaan se on osa kokonaisuutta, jossa määritellään toiminnan kasvuun ja kannattavuuteen liittyviä tavoitteita sekä yhtiön osingonjakopolitiikka.

Yhtiön luottosopimusten ehtoissa on määritelty kovenanteja, joiden rikkoutuessa velkojalla on halutessaan oikeus eräännyttää velka ennakkoisesti. Seuraavissa taulukoissa on esitetty sopimuksissa määriteltyjen taloudellisten kovenanttien tasot ja niiden vastaavat arvot 31.12.2016.

TALOUDELLISET KOVENANTIT	Vaatimus
Konsernin omavaraisuusaste	>32 %
Konsernin korolliset velat / EBITDA	<2,0:1

Konsernin omavaraisuusaste (sis. ennakkomaksut)

31.12.	2016	2015
Oma pääoma, milj. €	641,4	594,9
Taseen loppusumma, milj. €	1 062,9	1 047,4
Omavaraisuusaste (sis. ennakkomaksut), %	60,3 %	56,8 %

Konsernin korolliset velat / konsernin EBITDA

milj. €, 31.12.	2016	2015
Korolliset velat	152,5	187,8
EBITDA	355,2	308,3
Korolliset velat / EBITDA	0,4	0,6

25. Johdannaissopimukset

Johdannaissopimusten nimellisarvot ja maturiteetti

milj. €, 31.12.	2016	2015
Valuuttajohdannaiset		
Valuuttatermiinit ja valuutanvaihtosopimukset	25,1	49,1
Valuuttaoptiot	31,7	39,2
Koronvaihtosopimukset		11,6

Kaikkien johdannaisten maturiteetti on alle vuoden.

Johdannaissopimusten käyvät arvot

milj. €, 31.12.	2016			2015
	Positiivinen	Negatiivinen	Netto	Netto
Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa				
Koronvaihtosopimukset				-0,0
Valuuttatermiinit ja valuutanvaihtosopimukset	0,1	-0,1	-0,1	-0,0
Valuuttaoptiot	0,1	-0,1	-0,0	-0,0

Kaikki johdannaiset ovat OTC-johdannaisia ja niiden käypänä arvona on käytetty tilinpäätöspäivänä saatavilla olevia markkinanoteerauksia. Johdannaisten käyvät arvot on esitetty taseessa bruttomääräisinä. Pankkien kanssa solmitut johdannaisehdot mahdollistavat netoutuksen mm. maksuhäiriö- tai konkurssitilanteessa. Tilinpäätöshetkellä netoutuksen jälkeinen vastapuoliriskin määrä Orionille oli 0,0 (2015: 0,0) miljoonaa euroa ja vastapuolille 0,1 (2015: 0,1) miljoonaa euroa.

26. Ehdolliset velat

Vakuudet ja vastuusitoumukset

milj. €, 31.12.	2016	2015
Annetut vakuudet omista sitoumuksista		
Takaukset	4,1	5,2
Muut	0,3	0,3

Merkittävät oikeudelliset asiat

Orion-konserniin kuuluvia yhtiöitä on osapuolena erilaisissa oikeusriidoissa, joita ei kuitenkaan pidetä konsernin kannalta merkittävänä oikeudellisina asioina.

27. Muut vuokrasopimukset

Konserni vuokralle ottajana

Ei-purettavissa olevien muiden vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat

milj. €, 31.12.	2016	2015
Enintään vuosi	2,1	2,5
Yli vuosi mutta enintään viisi vuotta	3,9	3,8
Yli viisi vuotta	0,7	1,0
Yhteensä	6,7	7,3
Muiden vuokrasopimusten perusteella suoritettavat vuokramenot tilikaudella	3,0	3,0

Muihin vuokrakuluihin sisältyy pääsääntöisesti kulut ulkomailta vuokratuista toimitiloista ja muista ei-rahoitusleasingiin luokiteltavista eristä.

Konserni vuokralle antajana

Vuokratuotot on esitetty liitteessä 2. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut. Vuokratuotot sisältävät pääsääntöisesti henkilökunnalta ja ulkopuolisilta saatuja vuokria konsernin omistamista kiinteistöistä.

Konsernilla ei ole rahoitusleasingisopimuksia, joissa konserni olisi vuokralle antajana.

28. Konserniyritykset

Konserniyritykset 31.12.2016

	Konserni		Emoyhtiö	
	Omistus- osuus %	Äänivalta- osuus %	Omistus- osuus %	Äänivalta- osuus %
Lääkeliiketoiminta				
Emoyhtiö Orion Oyj, Espoo				
Fermion Oy, Espoo	100,00	100,00	100,00	100,00
Kiinteistö Oy Harmaaparta, Espoo	100,00	100,00	100,00	100,00
Kiinteistö Oy Kalkkipellontie 2, Espoo	100,00	100,00	100,00	100,00
Kiinteistö Oy Kapseli, Hanko	100,00	100,00		
Kiinteistö Oy Pilleri, Hanko	70,39	70,39		
Kiinteistö Oy Tonttuvainio, Espoo	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Export Oy, Espoo ¹	100,00	100,00	100,00	100,00
Saiph Therapeutics Oy, Espoo ¹	100,00	100,00	100,00	100,00
FinOrion Pharma India Pvt. Ltd., Intia	100,00	100,00	95,00	95,00
OOO Orion Pharma, Venäjä	100,00	100,00		
Orion Pharma (Austria) GmbH, Itävalta	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma (Ireland) Ltd., Irlanti	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma (UK) Ltd., Iso-Britannia	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma A/S, Tanska	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma AB, Ruotsi	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma AG, Sveitsi	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma AS, Norja	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma BVBA, Belgia	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma d.o.o., Slovenia	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma East LLP, Kazakstan	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma GmbH, Saksa	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma Hellas, Pharmakeftiki Mepe, Kreikka	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma Kft., Unkari	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma Poland Sp. z.o.o., Puola	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma Romania S.R.L., Romania	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma S.L., Espanja	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma S.r.l., Italia	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma s.r.o., Slovakia	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma s.r.o., Tsekki	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma SA, Ranska	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma, Inc., USA ¹	100,00	100,00	100,00	100,00
Orion Pharma Ukraina, LLC, Ukraina	100,00	100,00	95,00	95,00
Orionfin Unipessoal Lda., Portugali	100,00	100,00	100,00	100,00
OÜ Orion Pharma Eesti, Viro	100,00	100,00	100,00	100,00
UAB Orion Pharma, Liettua	100,00	100,00	100,00	100,00
Diagnostiikkaliiketoiminta				
Orion Diagnostica Oy, Espoo	100,00	100,00	100,00	100,00
GeneForm Technologies Ltd., Iso-Britannia	100,00	100,00		
Orion Diagnostica AB, Ruotsi ¹	100,00	100,00		
Orion Diagnostica AS, Norja ¹	100,00	100,00		
Orion Diagnostica Danmark A/S, Tanska ¹	100,00	100,00		

¹ Yhtiöt eivät harjoita liiketoimintaa.

Konsernissa ei ole 1/5-osan tai sitä suuremman omistusosuuden kohteena olevia yrityksiä, joita ei ole yhdistelty osakkuus- tai tytäryhtiöinä.

29. Lähipiiritapahtumat

Lähipiiriin Orion-konsernissa katsotaan kuuluvan emoyhtiö Orion Oyj, tytäryritykset, osakkuusyrietykset, yhteisyritykset, Orion Oyj:n hallituksen jäsenet, Orion-konsernin johtoryhmän jäsenet, edellä mainittujen henkilöiden läheiset perheenjäsenet, edellä mainittujen henkilöiden määräysvaltauyhteisöt sekä Orionin Eläkesäätiö.

Lähipiiriliikeytoimet

Konsernilla ei ole merkittäviä liiketapahtumia lähipiirin kanssa lukuun ottamatta etuus pohjaisia eläkekuluja Orionin Eläkesäätiön kanssa.

Johdon työsuhde-etuudet

milj. €	2016	2015
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	6,4	6,2
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	0,5	0,8

Palkat ja palkkiot¹

milj. €	2016	2015
Toimitusjohtaja Timo Lappalainen	1,5	1,5
Hannu Syrjänen, puheenjohtaja	0,1	0,1
Timo Maasilta, varapuheenjohtaja	0,1	0,1
Sirpa Jalkanen	0,0	0,1
Eero Karvonen	0,0	0,1
Eija Ronkainen	0,0	
Mikael Silvennoinen	0,1	0,1
Heikki Westerlund	0,1	0,1
Jukka Ylppö	0,1	0,1
Hallituksen jäsenet yhteensä	0,4	0,4

¹ Tarkat luvut dokumentissa 'Selvitys Orion-konsernin hallinto- ja ohjausjärjestelmästä', kohdassa 'Palkka- ja palkkioselvitys'.

Emoyhtiön toimitusjohtajan eläkeiäksi on sovittu 60 vuotta ja eläketasoksi 60 % sovitusta eläkepalkasta. Lisäksi yhdellä johdon jäsenellä on mahdollisuus jäädä eläkkeelle 60-vuotiaana eläketason ollessa 60 % eläkepalkasta. Emoyhtiön toimitusjohtajan lakisääteisestä eläkkeestä on tilikauden 2016 aikana kirjattu kuluja 0,1 (2015: 0,1) miljoonaa euroa ja lisäeläkkeestä 0,4 (2015: 0,3) miljoonaa euroa.

Lainat, takaukset ja muut vakuudet lähipiirissä

Orion Oyj:llä on 0,6 miljoonan euron korollinen lainasaaminen Hangon Puhdistamo Oy:ltä.

30. Tilikauden jälkeiset tapahtumat

Tilikauden jälkeen ei ole tiedossa sellaisia olennaisia tilinpäätöspäivän jälkeisiä tapahtumia, jotka olisivat voineet vaikuttaa tilinpäätöslaskelmiin.

Emoyhtiö Orion Oyj:n tilinpäätös (FAS)

Tuloslaskelma

milj. €	Liitetieto	2016	2015
Liikevaihto	1	900,4	833,9
Liiketoiminnan muut tuotot	2	32,4	8,2
Liiketoiminnan kulut	3,4	-637,0	-598,5
Poistot ja arvonalentumiset	4	-30,1	-30,6
Liikevoitto		265,7	213,0
Rahoitustuotot ja -kulut	5	11,3	13,8
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja		277,0	226,9
Tilinpäätössiirrot	6	17,3	15,0
Tuloverot	7	-53,7	-44,9
Tilikauden voitto		240,6	196,9

Tase

Vastaavaa

milj. €, 31.12.	Liitetieto	2016	2015
Aineettomat oikeudet		28,7	32,0
Muut pitkävaikutteiset menot		2,3	2,4
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	8	31,0	34,4
Maa-alueet		3,5	3,5
Rakennukset ja rakennelmat		128,3	125,7
Koneet ja kalusto		77,2	74,2
Muut aineelliset hyödykkeet		1,1	1,2
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		14,9	17,2
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	9	225,2	221,9
Osuudet saman konsernin yrityksissä		83,2	83,2
Osuudet omistusyhteisyriyksissä			1,3
Muut sijoitukset		2,0	2,3
Sijoitukset yhteensä	10	85,2	86,8
Pysyvät vastaavat yhteensä		341,3	343,1
Vaihto-omaisuus	11	169,6	147,8
Pitkäaikaiset saamiset	12	2,1	2,2
Myyntisaamiset	13	165,3	161,0
Muut lyhytaikaiset saamiset	13	45,6	45,6
Rahoitusarvopaperit	14	33,0	3,0
Rahat ja pankkisaamiset		146,3	219,1
Vaihtuvat vastaavat yhteensä		561,9	578,7
Vastaavaa yhteensä		903,2	921,8

Vastattavaa

milj. €, 31.12.	Liitetieto	2016	2015
Osakepääoma		92,2	92,2
Käyttörahasa		0,5	0,5
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		0,9	0,9
Kertyneet voittovarot		76,7	75,5
Tilikauden voitto		240,6	196,9
Oma pääoma yhteensä	15	410,9	366,0
Tilinpäätössiirtojen kertymä	16	96,0	92,3
Pakolliset varaukset	17	0,8	0,7
Lainat rahoituslaitoksilta			28,0
Joukkovelkakirjalainat		149,5	149,3
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	18	149,5	177,3
Ostovelat		99,8	94,7
Muut lyhytaikaiset velat		146,2	190,8
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	19	246,0	285,5
Vastattavaa yhteensä		903,2	921,8

Rahoituslaskelma

milj. €	2016	2015
Liikevoitto	265,7	213,0
Poistot ja arvonalentumiset	30,1	30,6
Muut oikaisut	-25,0	3,4
Oikaisut liikevoittoon yhteensä	5,2	34,0
Lyhytaikaisten liikesaamisten muutos	18,6	8,2
Vaihto-omaisuuden muutos	-21,8	-22,6
Lyhytaikaisten korottomien velkojen muutos	-32,7	18,4
Käyttöpääoman muutos yhteensä¹	-35,9	3,9
Maksetut korot	-11,6	-10,2
Saadut osingot ²	15,5	19,0
Saadut korot ²	7,3	5,8
Maksetut verot	-45,7	-38,2
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	200,5	227,3
Investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin	-5,9	-4,9
Investoinnit aineellisiin hyödykkeisiin	-26,5	-27,7
Aineellisten hyödykkeiden myynnit	1,2	0,7
Investoinnit tytäryhtiöosakkeisiin		-0,0
Tytäryhtiöosakkeiden myynti		0,0
Muiden sijoitusten myynnit	25,2	
Myönnetyt lainat		0,1
Lainasaamisten takaisinmaksut	0,3	-0,5
Investointien rahavirta yhteensä	-5,7	-32,3
Lyhytaikaisten lainojen nostot	6,7	11,7
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-33,7	-10,3
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-36,7	-46,2
Omien osakkeiden hankinta	-16,8	
Maksetut osingot ja muu voitonjako	-179,1	-183,3
Saadut konserniavustukset	22,0	21,0
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-237,7	-207,1
Rahavarojen muutos	-42,9	-12,1
Rahavarat 1.1. ³	222,1	234,2
Rahavarojen muutos	-42,9	-12,1
Rahavarat 31.12. ³	179,3	222,1

¹ Emoyhtiön ja sen kotimaisten tytäryhtiöiden välisten lyhytaikaisten lainojen ja saamisten muutokset sisältyvät bruttomääräisinä emoyhtiön käyttöpääoman muutokseen.

² Tytäryhtiöiden maksamat osingot ja korot sisältyvät emoyhtiön liiketoiminnan rahavirtaan.

³ Rahavarat sisältävät rahojen ja pankkisaamisten lisäksi likvidit arvopaperit, joiden arvon vaihteluun on erittäin vähäinen riski.

Emoyhtiön tilinpäätöksen 2016 liitetiedot

Orion Oyj on Orion-konsernin emoyhtiö ja sen kotipaikka on Espoo. Yhtiön Y-tunnus on 1999212-6.

Orion Oyj:n ensimmäinen tilikausi oli 1.7.–31.12.2006, koska yhtiö syntyi 1.7.2006 entisen Orion-konsernin jakauduttua lääke- ja diagnostiikkaliiketoimintaan sekä tukkukauppaliiketoimintaan. Orion Oyj listautui Helsingin pörssiin 3.7.2006.

Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet

Orion Oyj:n tilinpäätös laaditaan noudattaen Suomessa voimassa olevaa kirjanpitolakia sekä tilinpäätöksen laatimista koskevia muita säännöksiä ja määräyksiä.

Pysyvät vastaavat

Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden tasearvot perustuvat alkuperäisiin hankintamenoihin, joista vähennetään suunnitelman mukaiset poistot. Suunnitelman mukaiset poistot perustuvat hyödykkeiden taloudelliseen pitoaikaan ja ne lasketaan tasapoistoina.

Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoisiin sisällytetään hyödykkeet, joiden taloudellinen pitoaika ei ole vielä päättynyt sekä loppuunpoistetut hyödykkeet, jotka ovat edelleen liiketoiminnan käytössä. Kertyneisiin poistoihin sovelletaan vastaavia periaatteita.

Eri hyödykeryhmien taloudelliset pitoajat ovat seuraavat:

• aineettomat oikeudet ja muut pitkävaikutteiset menot	5–10 vuotta
• liikearvo	5–20 vuotta
• rakennukset ja rakennelmat	20–40 vuotta
• koneet, laitteet ja kalusto	5–10 vuotta
• kuljetusvälineet	6 vuotta
• muut aineelliset hyödykkeet	10 vuotta

Liikearvon poistoaika on pääsääntöisesti 5 vuotta. Eräissä tapauksissa liikearvon taloudellinen pitoaika on arvioitu pitemmäksi, kuitenkin enintään 20 vuodeksi. Kolmen tai useamman vuoden ajan tuloa kerryttävät tai säilyttävät muut pitkävaikutteiset menot aktivoidaan ja ne poistetaan pääsääntöisesti 5 vuodessa.

Suunnitelman mukaisia poistoja ei tehdä maa-alueista eikä arvonkorotuksista. Arvonkorotuksia on tehty tuotanto- ja toimitilakiinteistöihin 1970- ja 1980-luvulla. Arvonkorotukset perustuvat hyödykkeiden erillisarvostukseen.

Tutkimus- ja tuotekehitysmenot

Tutkimus- ja tuotekehitysmenot kirjataan vuosikuluiksi niiden syntymisvuonna.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus esitetään taseessa itse valmistettujen tuotteiden osalta standardihintaa käyttäen, sekä ostettujen tuotteiden osalta painotetun keskihinnan menetelmää käyttäen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneiden muuttuvien menojen tai niitä alhaisemman todennäköisen luovutushinnan tai jälleenhankintahinnan määräisenä.

Rahoitusarvopaperit

Rahoitusarvopapereihin sisältyy lyhytaikaisia korkosijoituksia. Rahoitusinstrumentit arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoan tai sitä alempana markkina-arvoon.

Ulkomaanrahan määräiset tapahtumat

Valuuttamääräisten saamisten ja velkojen arvostamisessa käytetään Euroopan Keskuspankin noteeraamia tilinpäätöspäivän kurssveja. Syntyneet kurssivoitot ja -tappiot kirjataan tulosvaikutteisesti. Varsinaiseen liiketoimintaan liittyvät kurssivoitot ja -tappiot käsitellään myyntien ja ostojen oikaisuerinä. Rahoituserien kurssivoitot ja -tappiot kirjataan rahoitustuottoihin ja -kuluihin.

Rahoitusvarat ja -velat sekä johdannaissopimukset

Rahoitusvälineet arvostetaan kirjanpitolain 5 luvun 2a §:n sallimaa vaihtoehtoista menettelyä noudattaen käypään arvoon. Käypään arvoon arvostaminen koskee myytäviksi rahoitusvaroiksi luokiteltuja rahoitusvaroja sekä johdannaisia. Rahoitusvälineistä muut lainat ja saamiset sekä muut rahoitusvelat arvostetaan jaksotettuun hankintamenuon.

Myytavissä olevat rahoitusvarat sisältävät osakkeita, ja suoria korkosijoituksia, jotka sisältyvät pääasiassa lyhytaikaisiin varoihin. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon käyttäen tilinpäätöspäivän toimivilla markkinoilla noteerattua hintaa. Noteeraamattomat osakesijoitukset on arvostettu hankintamenuon, koska niiden arvostaminen käypään arvoon arvostusmenetelmiä käyttäen ei ole ollut mahdollista. Myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos merkitään oman pääoman käyvän arvon rahastoon.

Lainat ja saamiset koostuvat rahavaroista, myönnettyistä lainoista sekä myynti- ja muista saamisista. Muut rahoitusvelat sisältävät korollisia velkoja sekä osto- ja muita velkoja.

Valuuttariskin suojaamiseksi tehdyt valuuttajohdannaiset arvostetaan käypään arvoon käyttäen tilinpäätöspäivän markkinahintoja. Operatiivisia eria suojaavien valuuttajohdannaisten käypä arvo kirjataan liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin, ja valuuttamääräisiä lainoja ja saamia suojaavien valuuttajohdannaisten käypä kirjataan rahoituksen kurssieroihin.

Yhtiö on myös solminut korkojohdannaissopimuksia, joilla suojataan lainojen rahavirtoja. Suojaussuhteen tehokkuus todennetaan sekä ennen kuin suojauslaskenta aloitetaan että säännöllisesti sen jälkeen vähintään kvartaaleittain. Rahavirran suojauksen ehdot täyttävien johdannaisinstrumenttien tehokkaan osuuden käyvän arvon muutos kirjataan omaan pääomaan käyvän arvon rahastoon. Omaan pääomaan kirjatut arvostusvoitot ja -tappiot siirretään tuloslaskelmaan raportointikaudella, jolloin suojattu rahavirta kirjataan tuloslaskelmaan. Suojaussuhteen tehoton osuus kirjataan tuloslaskelmaan korkojohdannaisten osalta rahoitustuottoihin ja -kuluihin.

Pakolliset varaukset

Pakollisina varauksina tuotoista vähennetään ne vastaiset menot, joiden suorittamiseen yhtiö on sitoutunut ja joista ei todennäköisesti kerry niitä vastaavaa tuloa. Samoin vähennetään tuotoista ne vastaiset menetykset, joiden toteutumista pidetään ilmeisenä.

Liikevaihto

Liikevaihto sisältää tuotot tavaroiden sekä palveluiden myynnistä oikaistuna välillisillä veroilla, alennuksilla sekä valuuttamääräisestä myynnistä aiheutuvilla kurssieroilla. Liikevaihtoon sisältyy myös markkinointipartnereiden kanssa tehtyihin sopimuksiin perustuvia etappimaksuja, joilla partneri osallistuu kehittäessä olevan tuotteen tutkimus- ja tuotekehitysmenojen kattamiseen ja jotka on sidottu tutkimusprojektissa saavutettuihin etappeihin. Lisäksi liikevaihtoon sisällytetään konsernin muille yhtiöille lisensioimista tuotteista saatavat rojalit.

Tuotot tavaroiden myynnistä kirjataan, kun tavaroiden omistamiseen liittyvät merkittävät riskit ja edut ovat siirtyneet ostajalle. Tuotot palveluista kirjataan, kun palvelu on suoritettu. Etappimaksut kirjataan, kun tutkimus- ja tuotekehitysoikeus on edennyt partnerin kanssa ennalta sovittuun vaiheeseen ja partnerille on syntynyt velvoite maksaa osuutensa. Rojalit kirjataan suoriteperusteella lisensiointisopimusten mukaisesti.

Osakeperusteiset maksut

Hallituksen päättämän avainhenkilöstölle suunnatun osakepalkkiojärjestelmän oikeudet arvostetaan käypään arvoon tilinpäätöshetkellä ja kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan oikeuden syntymisjakson aikana. Oletus lopullisesta osakkeiden ja niihin liittyvien rahasuoritusten määrästä päivitetään jokaisena tilinpäätöspäivänä.

Eläkejärjestelyt

Yhtiön palveluksessa olevalle henkilöstölle on järjestetty eläketurva Orionin Eläkesäätiössä ja eläkevakuutusyhtiössä. Lisäeläketurva on järjestetty eläkesäätiössä niille toimihenkilöille, joiden työsuhde on alkanut ennen 25.6.1990 ja jatkuu eläkkeelle siirtymiseen asti. Lisäksi joillekin johdon jäsenille on järjestetty lisäeläkevakuutukset eläkevakuutusyhtiössä. Orionin Eläkesäätiön eläkevastuu on täysin katettu.

Tuloverot

Tuloveroina esitetään verotettavan tuloksen perusteella lasketut verot ja aikaisempien tilikausien verojen oikaisu. Tilinpäätökseen ei kirjata laskennallisia verovelkoja ja -saamisia, mutta liitetiedoissa ilmoitetaan taseeseen merkittävässä olevat laskennalliset verovelat ja -saamiset. Nämä laskennalliset verovelat tai -saamiset lasketaan verotuksen ja tilinpäätöksen välisille olennaisille jaksotuseroille käyttäen tilinpäätöshetkellä vahvistettua seuraavien vuosien verokantaa.

1. Liikevaihto

Liikevaihto toimialoittain

milj. €	2016	2015
Lääkeliiketoiminta	900,4	833,9
Yhteensä	900,4	833,9

Liikevaihto markkina-alueittain

milj. €	2016	2015
Suomi	336,6	316,1
Skandinavia	128,0	118,9
Muu Eurooppa	270,5	251,1
Pohjois-Amerikka	68,4	49,5
Muut maat	96,9	98,3
Yhteensä	900,4	833,9

2. Liiketoiminnan muut tuotot

milj. €	2016	2015
Palveluveloitustuotot konserniyrityksiltä	5,6	5,5
Vuokratuotot	0,6	0,7
Osakkeiden myyntivoittoa	23,8	
Käyttöomaisuuden myyntivoittoa	0,3	0,2
Muut liiketoiminnan tuotot	2,1	1,7
Yhteensä	32,4	8,2

3. Pakollisten varausten muutos

milj. €	2016	2015
Pakollisten varausten muutos	-0,1	-0,1
Yhteensä, lisäys (-), vähennys (+)	-0,1	-0,1

4. Liiketoiminnan kulut ja poistot

Liiketoiminnan kulut

milj. €	2016	2015
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-19,3	-21,1
Valmistus omaan käyttöön	-3,7	-2,5
Materiaalit ja palvelut		
Ostot tilikauden aikana	264,3	250,1
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-2,6	-1,6
Ulko puolisot palvelut	28,7	28,5
Yhteensä	290,5	277,0
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	112,7	106,4
Eläkekulut	13,2	15,2
Osakekannustinjärjestelmä	9,8	8,5
Muut henkilösivukulut	7,6	6,7
Yhteensä	143,3	136,8
Liiketoiminnan muut kulut	226,2	208,3
Yhteensä	637,0	598,5

Vapaaehtoiset henkilösivukulut sisältyvät liiketoiminnan muihin kuluihin.

Tilintarkastajan palkkiot

milj. €	2016	2015
Tilintarkastuspalkkiot	0,1	0,1
Tilintarkastuslain 1 §:n 1 mom. 2 kohdassa mainitut toimeksiannot	0,0	0,0
Veroneuvonta	0,0	
Muut palvelut	0,0	
Yhteensä	0,1	0,1

Poistot ja arvonalentumiset

milj. €	2016	2015
Arvonalentumiset	0,3	1,3
Muut poistot	29,8	29,3
Yhteensä	30,1	30,6

Tilikauden poistot tase-erittäin on esitetty taseen liitetiedoissa 8–9.

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista on esitetty tilinpäätöksen laadintaperiaatteissa.

Palveluksessa oleva henkilöstö keskimäärin

	2016	2015
Palveluksessa oleva henkilöstö keskimäärin	2 189	2 177

Osakeperusteiset maksut

Konsernilla on voimassa vuonna 2013 alkanut sekä vuonna 2016 alkanut konsernin avainhenkilöiden osakepohjainen kannustinjärjestelmä.

Vuonna 2013 alkaneessa järjestelmässä on ansaintajaksoja, joiden alkamisesta ja pituudesta yhtiön hallitus on päättänyt vuosittain vuosina 2013, 2014 ja 2015. Hallitus päättää ansaintajakson ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Järjestelmän käyttöönoton yhteydessä alkoi kaksi ansaintajaksoa, kalenterivuosi 2013 ja kalenterivuodet 2013–2015. Vuonna 2014 alkoi kaksi ansaintajaksoa, kalenterivuosi 2014 ja kalenterivuodet 2014–2016. Vuonna 2015 alkoi kaksi ansaintajaksoa, kalenterivuosi 2015 ja kalenterivuodet 2015–2017. Järjestelmän palkkio ansaintajaksolta 2013, 2014 ja 2015 perustuu Orion-konsernin liikevoittoon. Järjestelmän palkkio ansaintajaksolta 2013–2015, 2014–2016 ja 2015–2017 perustuu Orion Oyj:n B-osakkeen kokonaistuottoon.

Vuonna 2016 alkaneessa järjestelmässä on ansaintajaksoja, joiden alkamisesta ja pituudesta yhtiön hallitus on päättänyt tai tulee päättämään vuosittain vuosina 2016, 2017 ja 2018. Hallitus päättää ansaintajakson ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Järjestelmän käyttöönoton yhteydessä alkoi kaksi ansaintajaksoa, kalenterivuosi 2016 ja kalenterivuodet 2016–2018. Järjestelmän palkkio ansaintajaksolta 2016 perustuu Orion-konsernin liikevoittoon. Järjestelmän palkkio ansaintajaksolta 2016–2018 perustuu Orion Oyj:n B-osakkeen kokonaistuottoon.

Järjestelmän palkkiot maksetaan osittain yhtiön B-osakkeina ja osittain rahana. Palkkioita on maksettu ja mahdollisia tulevia palkkioita maksetaan seuraavasti:

Ansaintajakso	Palkkio maksettu / mahdollinen palkkio maksetaan
2013	3.3.2014
2014	2.3.2015
2013–2015	1.3.2016
2015	1.3.2016
2014–2016	2017
2016	2017
2015–2017	2018
2016–2018	2019

Vuonna 2013 alkaneen järjestelmän yhden vuoden pituisten ansaintajaksojen perusteella saatuja osakkeita ei saa luovuttaa järjestelmään määritetyn sitouttamisjakson aikana. Kolmen vuoden ansaintajaksoihin ei liity sitouttamisjaksoa.

Vuonna 2013 alkaneen järjestelmän kohderyhmään kuuluu noin 35 henkilöä. Järjestelmän perusteella maksettavien palkkioiden yhteismäärä on enintään 500 000 Orion Oyj:n B-osaketta ja osakkeiden arvoa vastaava määrä rahaa. Järjestelmästä on 31.12.2016 mennessä maksettu palkkioina yhteensä 320 475 Orion Oyj:n B-osaketta.

Vuonna 2016 alkaneen järjestelmän kohderyhmään kuuluu enintään 50 henkilöä. Järjestelmän perusteella maksettavien palkkioiden yhteismäärä on enintään 500 000 Orion Oyj:n B-osaketta ja osakkeiden arvoa vastaava määrä rahaa. Järjestelmästä ei ollut 31.12.2016 mennessä vielä maksettu palkkioita.

5. Rahoitustuotot ja -kulut

milj. €	2016	2015
Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä	15,3	18,8
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista		
Osinkotuotot muista osakkeista ja osuuksista	0,1	0,2
Korkotuotot saman konsernin yrityksiltä	0,0	0,0
Muut korko- ja rahoitustuotot		
Korkotuotot saman konsernin yrityksiltä	0,0	0,0
Korkotuotot muilta yrityksiltä	0,1	0,1
Muut rahoitustuotot	7,1	5,2
Korkokulut ja muut rahoituskulut		
Korkokulut saman konsernin yrityksille	-0,1	-0,3
Korkokulut muille	-4,5	-5,0
Muut rahoituskulut	-6,8	-5,2
Yhteensä	11,3	13,8

Rahoitustuottoihin ja -kuluihin sisältyy:

milj. €	2016	2015
Tuottoja osuuksista muissa yrityksissä	15,5	19,0
Korkotuottoja	0,1	0,1
Korkokuluja	-4,7	-5,3

6. Tilinpäätössiirrot

milj. €	2016	2015
Poistoeron muutos	-3,7	-7,0
Saatu konserniavustus	21,0	22,0
Yhteensä	17,3	15,0

7. Tuloverot

milj. €	2016	2015
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta	53,6	44,9
Aikaisempien tilikausien tuloverot	0,1	0,0
Yhteensä	53,7	44,9

Laskennallinen verovelka ja -saaminen

Emoyhtiön laskennallista verovelkaa tai -saamista ei ole merkitty yhtiön taseeseen.

Laskennallinen verosaaminen

milj. €	2016	2015
Pakollisista varauksista	0,2	0,1
Yhteensä	0,2	0,1

Laskennallinen verovelka

milj. €	2016	2015
Tilinpäätössiirroista	19,2	18,5
Arvonkorotuksista	3,3	3,3
Yhteensä	22,5	21,8

8. Aineettomat hyödykkeet

milj. €	Aineettomat oikeudet		Liikearvo		Muut pitkävaikutteiset menot		Yhteensä	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Hankintameno 1.1. ¹	118,9	129,2	68,3	68,3	55,8	54,9	242,9	252,3
Lisäykset	4,8	4,2			0,8	0,9	5,7	5,2
Vähennykset	-3,3	-14,6			-0,5		-3,8	-14,6
Siirrot tase-erien välillä		0,1						0,1
Hankintameno 31.12.	120,5	118,9	68,3	68,3	56,1	55,8	244,9	242,9
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. ¹	-86,8	-92,1	-68,3	-68,3	-53,4	-52,3	-208,5	-212,6
Vähennysten kertyneet poistot	3,3	14,6			0,5		3,7	14,6
Tilikauden poistot	-7,9	-8,0			-0,9	-1,1	-8,7	-9,2
Arvonalennukset	-0,3	-1,3					-0,3	-1,3
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 31.12.	-91,8	-86,8	-68,3	-68,3	-53,8	-53,4	-213,9	-208,5
Kirjanpitoarvo 1.1.	32,0	37,1			2,4	2,6	34,4	39,7
Kirjanpitoarvo 31.12.	28,7	32,0			2,3	2,4	31,0	34,4
Kokonais- ja sumupoistojen kertynyt erotus 1.1.	3,2	3,3			0,3	0,4	3,5	3,7
Poistoeron muutos, lisäys (+), vähennys (-)	-0,1	-0,1			-0,1	-0,1	-0,2	-0,2
Kertynyt erotus 31.12.	3,0	3,2			0,2	0,3	3,3	3,5

¹ Alkuarvoihin sisällytetään käyttöomaisuushyödykkeet, joiden taloudellinen pitoaika ei ole vielä päättynyt sekä loppuun poistetut käyttöomaisuushyödykkeet, jotka ovat edelleen liiketoiminnan käytössä. Kertyneet poistot lasketaan vastaavalla tavalla.

9. Aineelliset hyödykkeet

milj. €	Maa- ja vesi-alueet		Rakennukset ja rakennelmat		Koneet ja kalusto		Muut aineelliset hyödykkeet		Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		Yhteensä	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Hankintameno 1.1. ¹	3,5	3,5	244,8	231,7	248,0	239,5	2,6	2,4	17,2	15,2	516,1	492,3
Lisäykset			4,4	7,6	10,3	8,4	0,0	0,1	10,8	11,7	25,5	27,8
Vähennykset			-0,0	-0,1	-10,7	-3,8		-0,0	-0,1		-10,8	-3,9
Siirrot tase-erien välillä			4,6	5,7	8,4	4,0	0,0	0,0	-13,0	-9,7		-0,1
Hankintameno 31.12.	3,5	3,5	253,8	244,8	256,0	248,0	2,6	2,6	14,9	17,2	530,8	516,1
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. ¹			-119,1	-113,4	-173,8	-162,6	-1,3	-1,3			-294,2	-277,3
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot			0,0	0,1	9,6	3,1		0,0			9,6	3,2
Tilikauden poistot			-6,4	-5,8	-14,6	-14,2	-0,1	-0,1			-21,1	-20,1
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 31.12.			-125,5	-119,1	-178,7	-173,8	-1,4	-1,3			-305,6	-294,2
Kirjanpitoarvo 1.1.	3,5	3,5	125,7	118,2	74,2	76,9	1,2	1,2	17,2	15,2	221,9	215,0
Kirjanpitoarvo 31.12.	3,5	3,5	128,3	125,7	77,2	74,2	1,1	1,2	14,9	17,2	225,2	221,9
Kokonais- ja sumupoistojen kertynyt erotus 1.1.			41,8	37,3	46,9	44,2	0,1	0,1			88,8	81,5
Poistoeron muutos, lisäys (+), vähennys (-)			1,3	4,5	2,7	2,7	0,0	0,0			4,0	7,3
Kertynyt erotus 31.12.			43,1	41,8	49,6	46,9	0,1	0,1			92,8	88,8

¹ Alkuarvoihin sisällytetään käyttöomaisuushyödykkeet, joiden taloudellinen pitoaika ei ole vielä päättynyt sekä loppuun poistetut käyttöomaisuushyödykkeet, jotka ovat edelleen liiketoiminnan käytössä. Kertyneet poistot lasketaan vastaavalla tavalla.

Tuotantokoneiden ja -laitteiden kirjanpitoarvo 31.12.2016 on 58,1 (2015: 55,1) miljoonaa euroa. Maa-alueiden hankintameno on sisällyetty arvonorotuksia 0,1 (2015: 0,1) miljoonaa euroa ja rakennusten hankintameno 16,5 (2015: 16,5) miljoonaa euroa.

10. Sijoitukset

milj. €	Osuudet saman konsernin yrityksissä		Saamiset saman konsernin yrityksiltä		Osuudet omistus-yhteisyyksissä		Saamiset omistus-yhteisyyksiltä ¹		Muut osakkeet ja osuudet		Lainasaamiset ¹		Yhteensä	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Hankintameno 1.1.	121,8	121,8	4,3	4,9	1,3	1,3		0,6	0,5	0,5	1,8	0,2	129,7	129,2
Lisäykset		0,0		1,0					0,0	0,0		1,6	0,0	2,7
Vähennykset		-0,0		-1,6	-1,3			-0,6	-0,1		-0,2	-0,0	-1,6	-2,2
Hankintameno 31.12.	121,8	121,8	4,3	4,3		1,3			0,4	0,5	1,6	1,8	128,1	129,7
Kertyneet arvonalentumiset 1.1.	-40,0	-40,0	-2,9	-2,9									-42,9	-42,9
Muutos tilikauden aikana														
Kertyneet arvonalentumiset 31.12.	-40,0	-40,0	-2,9	-2,9									-42,9	-42,9
Kirjanpitoarvo 1.1.	81,8	81,8	1,4	2,0	1,3	1,3		0,6	0,5	0,5	1,8	0,2	86,8	86,3
Kirjanpitoarvo 31.12.	81,8	81,8	1,4	1,4		1,3			0,4	0,5	1,6	1,8	85,2	86,8

¹ Lainasaaminen ja v. 2015 alussa ollut saaminen omistusyhteisyykseltä ovat OYL:n mukaisia pääomalainasaamisia.

11. Vaihto-omaisuus

milj. €, 31.12.	2016	2015
Aineet ja tarvikkeet	26,6	24,6
Keskeneräiset tuotteet	13,3	11,9
Valmiit tuotteet/Tavarat	125,7	107,9
Muu vaihto-omaisuus	4,0	3,4
Yhteensä	169,6	147,8

12. Pitkäaikaiset saamiset

milj. €, 31.12.	2016	2015
Pitkäaikaiset saamiset samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä	0,0	0,0
Lainasaamiset omistusyhteisyyksiltä	0,6	0,6
Muut lainasaamiset	0,0	0,0
Muut pitkäaikaiset saamiset	1,5	1,5
Yhteensä	2,1	2,2

13. Lyhytaikaiset saamiset

milj. €, 31.12.	2016	2015
Myyntisaamiset	128,6	128,3
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	36,6	32,7
Lainasaamiset	0,5	0,5
Siirtosaamiset	21,0	22,0
Yhteensä	58,2	55,2
Lainasaamiset omistusyhteisyrittäjiltä	0,1	0,1
Muut lainasaamiset	0,1	0,2
Muut saamiset	4,1	6,0
Siirtosaamiset	19,7	16,9
Yhteensä	210,9	206,6

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

milj. €, 31.12.	2016	2015
Etukäteen maksettuja tutkimuskuluja	5,4	2,8
Saamatta olevia rojalteja	4,3	4,4
Saamatta olevia hinnanerokorvauksia	3,9	2,5
Etukäteen maksettuja kannustinpalkkioita	1,9	1,7
Etukäteen maksettuja huolto- ja ylläpitomaksuja	1,8	1,6
Saamatta olevia korvauksia	0,7	0,7
Saamatta olevia avustuksia	0,5	1,0
Johdannaissopimuksiin perustuvat saamiset	0,1	0,3
Muut siirtosaamiset	1,1	1,7
Yhteensä	19,7	16,9

14. Rahoitusarvopaperit

milj. €, 31.12.	2016	2015
Muut arvopaperit: korkoinstrumentit	33,0	3,0
Yhteensä	33,0	3,0

Markkina- ja kirjanpitoarvojen erotus

milj. €, 31.12.	2016	2015
Markkina-arvo	33,0	3,0
Vastaava kirjanpitoarvo	-33,0	-3,0
Rahoitusarvopapereiden korkosaamiset siirtosaamisissa	-0,0	-0,0
Erotus	0,0	-0,0

15. Oma pääoma

Osakepääoma

milj. €	2016	2015
Osakepääoma 1.1.	92,2	92,2
Osakepääoma 31.12.	92,2	92,2

Käyvän arvon rahasto

milj. €	2016	2015
Käyvän arvon rahasto 1.1.		-0,1
Koronvaihtosopimukset		0,1
Käyvän arvon rahasto 31.12.		

Käyttörahasto

milj. €	2016	2015
Käyttörahasto 1.1.	0,5	0,5
Käyttörahasto 31.12.	0,5	0,5

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

milj. €	2016	2015
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 1.1.	0,9	0,9
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.12.	0,9	0,9

Kertyneet voittovarot

milj. €	2016	2015
Kertyneet voittovarot 1.1.	272,4	254,6
Yhtiökokouksen päätöksellä		
jaettu osinkona	-183,3	-183,1
käytetty lahjoituksiin	-0,4	-0,3
annettu osakepalkkioina	4,5	4,1
hankittu omia osakkeita	-16,8	
Maksamattomat osingot	0,2	0,1
Tilikauden voitto	240,6	196,9
Kertyneet voittovarot 31.12.	317,3	272,4

Emoyhtiön osakepääoma osakelajeittain

31.12.	2016		2015	
	kpl	€	kpl	€
A-sarja (20 ääntä/osake)	38 294 154		38 906 154	
B-sarja (1 ääni/osake)	102 963 674		102 351 674	
Yhteensä	141 257 828	92 238 541,46	141 257 828	92 238 541,46

Tilikauden 1.1.–31.12.2016 aikana on A-sarjan osakkeita muunnettu B-sarjan osakkeiksi yhteensä 612 000 kappaletta.

16. Tilinpäätössiirtojen kertymä

milj. €, 31.12.	2016	2015
Poistoero	96,0	92,3
Yhteensä	96,0	92,3

17. Pakolliset varaukset

milj. €, 31.12.	2016	2015
Eläkevaraukset	0,6	0,6
Muut	0,2	0,1
Yhteensä	0,8	0,7

18. Pitkäaikainen vieras pääoma

milj. €, 31.12.	2016	2015
Lainat rahoituslaitoksilta		28,0
Joukkovelkakirjalainat	149,5	149,3
Yhteensä	149,5	177,3

Vuonna 2013 liikkeeseen lasketun 150 000 000 euron nimellisarvoisen joukkovelkakirjalainan, joka erääntyy 2019, kuponnikorko on 2,75 % ja efektiivinen tuotto 2,854 %.

19. Lyhytaikainen vieras pääoma

milj. €, 31.12.	2016	2015
Lainat rahoituslaitoksilta		8,7
Saadut ennakot	6,8	10,5
Ostovelat	88,3	82,6
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	11,5	12,1
Muut velat	45,3	81,5
Siirtovelat		
Yhteensä	56,8	93,6
Muut velat	9,3	7,7
Siirtovelat	84,8	82,5
Yhteensä	246,0	285,5

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

milj. €, 31.12.	2016	2015
Maksamattomat kannustinpalkkiot henkilösivumenoineen	23,7	19,0
Muut jaksotetut palkat henkilösivumenoineen	17,4	17,0
Maksamattomat hintaoikaisut	9,7	20,1
Verovelka	8,4	
Etukäteen saatuja myyntituottoja	7,8	12,0
Maksamattomat tutkimuskulut	5,3	3,6
Maksamattomat alennukset	2,4	2,7
Maksamattomat korot	2,3	2,3
Maksamattomat oikeudenkäyntikulut	2,3	1,4
Maksamattomat rojaltit	2,2	2,3
Maksamattomat myynnin hyvitykset	1,1	
Hyvitys rojaltituottoihin	0,7	0,7
Johdannaissopimuksiin perustuvat velat	0,2	0,4
Muut siirtovelat	1,2	1,0
Yhteensä	84,8	82,5

Vieras pääoma sisältää

milj. €, 31.12.	2016	2015
Pitkäaikaisia korollisia velkoja	149,5	177,3
Lyhytaikaisia korollisia velkoja	46,5	90,4
Lyhytaikaisia korottomia velkoja	199,5	195,1
Yhteensä	395,5	462,8

20. Toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

Yhtiön toimielinten jäsenille maksetut palkat ja palkkiot

milj. €	2016	2015
Toimitusjohtaja ja hallituksen jäsenet	2,0	1,9

Osapalkkioita ei ole maksettu.

Yhtiön toimielinten jäsenille ei ole annettu rahalainoja.

Johdon eläkesitoumukset

Yhtiön toimitusjohtajan eläkeiäksi on sovittu 60 vuotta ja eläketasoksi 60 % sovitusta eläkepalkasta. Lisäksi yhdellä johdon jäsenellä on mahdollisuus jäädä eläkkeelle 60-vuotiaana eläketason ollessa 60 % eläkepalkasta.

21. Annetut vakuudet

Vakuudet samaan konserniin kuuluvien yritysten puolesta

milj. €, 31.12.	2016	2015
Annetut takaukset	3,6	4,6

Annetut vakuudet yhteensä

milj. €, 31.12.	2016	2015
Takaukset yhteensä	3,6	4,6

22. Vastuut ja vastuusitoumukset

Leasingsopimukset

milj. €, 31.12.	2016	2015
Leasingsopimuksista maksamatta olevat määrät		
Seuraavan 12 kuukauden aikana	1,7	1,2
12 kuukauden jälkeen	2,0	1,7
Yhteensä	3,6	2,9

Leasingvuokrasopimusten ehdot ovat tavanomaiset.

Muut vastuut

milj. €, 31.12.	2016	2015
Lääkevahinkovastuu	0,3	0,3

Kiinteistöinvestointien alv-vastuu

Yhtiö on velvollinen tarkistamaan vuosina 2008–2016 valmistuneista kiinteistöinvestoinneista tekemiään arvonlisäverovähennyksiä, jos kiinteistön verollinen käyttö vähenee tarkistuskauden aikana. Vastuun enimmäismäärä on 14,9 miljoonaa euroa ja viimeinen tarkistusvuosi on 2025.

23. Rahoitusriskit

Rahoitusriskien hallinnan tavoitteena on pienentää markkinariskeistä ja vastapuoliriskistä aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia konsernin tulokseen ja kassavirtaan sekä varmistaa riittävä maksuvalmius.

Rahoitusriskien hallinnan pääperiaatteet on määritelty yhtiön hallituksen hyväksymässä konsernin rahoituspolitiikassa, jonka toteuttamisesta konsernin rahoitusosasto vastaa. Rahoitustoiminnot on keskitetty konsernin rahoitusosastolle.

Yhtiön rahoitusriskeistä löytyy lisätietoa konsernin tilinpäätöksestä. Merkittävin ero yhtiön ja konsernin riskipositioissa on raportoidussa valuuttapositiossa, sillä (emo)yhtiö suojaa keskitetysti konsernin valuuttariskin ilman että tytäryhtiöiden kanssa toteutetaan erikseen sisäisiä suojauksia.

24. Johdannaissopimukset

Johdannaissopimusten nimellisarvot ja maturiteetti

milj. €, 31.12.	2016	2015
Valuuttajohdannaiset		
Valuuttatermiinit ja valuuttavaihtosopimukset	25,1	49,1
Valuuttaoptiot	31,7	39,2
Koronvaihtosopimukset		11,6

Kaikkien johdannaisten maturiteetti on alle vuoden.

Johdannaissopimusten käyvät arvot

milj. €, 31.12.	2016			2015
	Positiivinen	Negatiivinen	Netto	Netto
Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa				
Koronvaihtosopimukset				-0,0
Valuuttatermiinit ja valuuttavaihtosopimukset	0,1	-0,1	-0,1	-0,0
Valuuttaoptiot	0,1	-0,1	-0,0	-0,0

Rahoitusinstrumenttien käypien arvojen määrittäminen ja hierarkia

Käypään arvoon taseessa arvostetut rahoitusinstrumentit on ryhmitelty arvostustekniikasta riippuen kolmeen hierarkiatasoon seuraavasti

milj. €, 31.12.2016	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Johdannaissopimukset				
Valuuttajohdannaiset		0,1		0,1
Myytavissä olevat rahoitusvarat				
Osakkeet ja osuudet			0,4	0,4
Varat yhteensä		0,1	0,4	0,5
Johdannaissopimukset				
Valuuttajohdannaiset		-0,2		-0,2
Velat yhteensä		-0,2		-0,2
milj. €, 31.12.2015	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Johdannaissopimukset				
Valuuttajohdannaiset		0,3		0,3
Myytavissä olevat rahoitusvarat				
Osakkeet ja osuudet	6,6		0,3	6,9
Varat yhteensä	6,6	0,3	0,3	7,2
Johdannaissopimukset				
Valuuttajohdannaiset		-0,4		-0,4
Koronvaihtosopimukset		-0,0		-0,0
Velat yhteensä		-0,4		-0,4

Tason 1 rahoitusinstrumentin käypä arvo perustuu toimivilla markkinoilla noteerattuihin hintoihin. Tason 2 rahoitusinstrumentin käypä arvo perustuu markkinoilta saatuihin syöttötietoihin. Tason 3 johdannaisten käypä arvo ei ole arvioitavissa markkinoilta saatavilla tiedoilla.

Konsernissa noudatetaan periaatetta, jonka mukaan käypien arvojen hierarkian tasojen väliset siirrot kirjataan sille päivälle, jonka siirron aiheuttama tapahtuma on toteutunut.

25. Omistukset muissa yrityksissä

Emoyhtiön omistus muissa yrityksissä on esitetty konsernin liitetiedoissa kohdassa 28. Konserniyritykset.

Kirjanpitokirjat ja tositelajit 1.1.–31.12.2016

Kirjanpitokirjat

Päiväkirja	sähköinen arkistointi	10 vuotta
Pääkirja	sähköinen arkistointi	10 vuotta

Tositelajit

	Tositeno:	Tositelaji		
Käyttöomaisuuskirjaukset	0400000000–0499999999	AA	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Cateringliittymä	0700000000–0799999999	07	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Myyntilaskut, manuaalikirjaus	1100000000–1199999999	DA, DG, DR	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Vuokralaskutus	1100000000–1199999999	ZB	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Myyntireskontra kohdistukset, saapuva raha	1210000000–1219999999	DZ	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Ostoreskontra kohdistukset	1210000000–1219999999	KZ	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Ostolaskut	1300000000–1399999999	KA, KG, KR, KF	paperitosite/sähköinen arkistointi/ CD_ROM	6 vuotta
Varaston hinnanerot	1500000000–1599999999	PR	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Ostolaskut, tilaukselliset	1600000000–1699999999	RE, RA, RZ	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Palkkaliittymä, palkat	1700000000–1799999999	01	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Palkkojen manuaalikorjaukset	1700000000–1799999999	Z1	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
KOM-vähennysten poistot	1700000000–1799999999	AG	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Valuuttakurssaus	1700000000–1799999999	SA	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Edustustot	1800000000–1899999999	ZR	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Varastokirjaukset	1900000000–1999999999	WA, WE, WI, WL	sähköinen arkistointi	6 vuotta
Travel-liittymä	2000000000–2999999999	04	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Myyntilaskut, automaattikirjaus	3200000000–3299999999	RV	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Pankkipäivät, lähtevä raha	3300000000–3399999999	AB	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Tiliotteiden automaattikirjaus	3300000000–3399999999	EB	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
GR / IR korjausotteet	3600000000–3699999999	RN	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Itselaskutus	3700000000–3799999999	ZN	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Konsernilaskutus	3800000000–3899999999	IC	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Muistiotositteet	6100000000–6199999999	ZM	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Muistiotositteet, toistuvaisjaksotukset	8100000000–8199999999	ZI	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Muistiotositteet, jaksotukset	8100000000–8199999999	ZJ	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Palkkaliittymä, lomapalkkajaksotus	8200000000–8299999999	03	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Lomapalkkajaksotus, manuaalikorjaus	8200000000–8299999999	Z3	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Palkkaliittymä, bonusjaksotus	8300000000–8399999999	05	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
IFRS tositteet	9100000000–9199999999	ZX	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta
Poistot ja poistoero	9300000000–9399999999	AF	paperitosite/sähköinen arkistointi	6 vuotta

Orion Oyj:n hallituksen ehdotus voittovarojen käytöstä tilikaudelta

Emoyhtiön voitonjakokelpoiset varat ovat 318 637 450,47 euroa, josta tilikauden voittoa on 240 587 853,53 euroa.

Hallitus ehdottaa, että emoyhtiön voitonjakokelpoisista varoista

• jaetaan osinkoa 1,35 euroa osaketta kohden sekä lisäksi Orionin 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi lisäosinkoa 0,20 euroa osaketta kohden eli yhteensä 1,55 euroa osaketta kohden. Osingonjaon täsmäytyspäivänä yhtiön hallussa oleville omille osakkeille ei makseta osinkoa. Voitonjakoehdotuksen tekemispäivänä osinkoon oikeuttavia osakkeita on 140 474 462 kappaletta, joten osingon kokonaismäärä olisi	217 735 416,10 euroa
• lahjoitetaan lääketieteelliseen tutkimukseen ja muuhun yleishyödylliseen tarkoitukseen hallituksen päätöksen mukaisesti	300 000,00 euroa
• omaan pääomaan jätettäisiin	100 602 034,37 euroa
	318 637 450,47 euroa

Yhtiön taloudellisessa asemassa ei tilikauden päättymisen jälkeen ole tapahtunut oleellisia muutoksia.

Yhtiön maksuvalmius on hyvä, eikä ehdotettu voitonjako vaaranna hallituksen näkemyksen mukaan yhtiön maksukykyä.

Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen allekirjoitus

Tämän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen esitämme yhtiökokoukselle käsiteltäväksi.

Espoossa 8. päivänä helmikuuta 2017

Hannu Syrjänen
Puheenjohtaja

Timo Maasilta
Varapuheenjohtaja

Sirpa Jalkanen

Eija Ronkainen

Mikael Silvennoinen

Heikki Westerlund

Jukka Ylppö

Timo Lappalainen
Toimitusjohtaja

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Espoossa 8. päivänä helmikuuta 2017

PricewaterhouseCoopers Oy
Tilintarkastusyhteisö

Kalle Laaksonen
KHT

Tilintarkastuskertomus

Orion Oyj:n yhtiökokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Lausuntonamme esitämme, että

- konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti
- tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Tilintarkastuksen kohde

Olemme tilintarkastaneet Orion Oyj:n (y-tunnus 1999212-6) tilinpäätöksen tilikaudelta 01.01.–31.12.2016. Tilinpäätös sisältää:

- konsernin taseen, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävimmistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista; sekä
- emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonne perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Riippumattomuus

Olemme riippumattomia emoyhtiöstä ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

Tarkastuksen yleinen lähestymistapa

Yhteenveto

Olennaisuus

- Konsernitilinpäätökselle määritetty olennaisuus: 15 miljoonaa euroa, joka on noin 5 % tuloksesta ennen veroja

Konsernitilintarkastuksen laajuus

- Olemme suorittaneet taloudellisen informaation tilintarkastuksen Orion-konsernin yhtiöissä, joiden liikevaihto yhteensä kattaa 85 % Orion-konsernin liikevaihdosta.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

- Liikevaihdon tuloutus
- Aineettomien hyödykkeiden kirjanpitoarvo

Osana tilintarkastuksen suunnittelua olemme määrittäneet olennaisuuden ja arvioineet riskiä siitä, että tilinpäätöksessä on olennainen virheellisyys. Erityisesti olemme arvioineet alueita, joiden osalta johto on tehnyt subjektiivisia arvioita. Tällaisia ovat esimerkiksi merkittävät kirjanpidolliset arviot, joihin liittyy oletuksia ja tulevien tapahtumien arviointia.

Olennaisuus

Tarkastuksemme suunnitteluun ja suorittamiseen on vaikuttanut soveltamamme olennaisuus. Tilintarkastuksen tavoitteena on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena olennaista virheellisyttä. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä. Niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Perustuen ammatilliseen harkintaamme määritimme olennaisuuteen liittyen tiettyjä kvantitatiivisia raja-arvoja, kuten alla olevassa taulukossa kuvatun konsernitilinpäätökselle määritetyn olennaisuuden. Nämä raja-arvot yhdessä kvalitatiivisten tekijöiden kanssa autoivat meitä määrittämään tarkastuksen kokonaislaajuuden ja yksittäisten tilintarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden sekä arvioimaan virheellisyyksien vaikutusta tilinpäätökseen kokonaisuutena.

Konsernitilinpäätökselle määritetty olennaisuus	15 miljoonaa euroa
Olennaisuuden määrittämisessä käytetty vertailukohde	5 % tuloksesta ennen veroja
Perustelut vertailukohteen valinnalle	Valitsimme olennaisuuden määrittämisen vertailukohteeksi tuloksen ennen veroja, koska käsityksemme mukaan se on keskeisin tunnusluku, jota tilinpäätöksen lukijat käyttävät arvioidessaan konsernin suoriutumista. Lisäksi tulos ennen veroja on yleisesti hyväksytty vertailukohde. Valitsimme sovellettavaksi prosenttiosuudeksi 5 %, joka on tilintarkastusstandardeissa yleisesti hyväksytyjen määrällisten rajojen puitteissa.

Konsernitilintarkastuksen laajuus

Tilintarkastuksemme laajuutta määrittäessämme olemme ottaneet huomioon Orion-konsernin rakenteen, toimialan sekä taloudelliseen raportointiin liittyvät prosessit ja kontrollit.

Olemme suorittaneet taloudellisen informaation tilintarkastuksen Orion-konsernin yhtiöissä, joiden liikevaihto yhteensä kattaa 85 % Orion-konsernin liikevaihdosta. Muihin yhtiöihin ei katsota liittyvän olennaisen virheen riskiä konsernitilinpäätöksen kannalta ja täten näiden osalta tarkastustoimenpiteet ovat rajoittuneet konsernitasolla tehtäviin analyttisiin tarkastustoimenpiteisiin.

Näiden toimenpiteiden perusteella olemme hankkineet tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitilinpäätöksestä.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikkoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätökseen kokonaisuutena kohdistuneessa tilintarkastuksessamme sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa.

Otamme kaikissa tilintarkastuksissamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontrolleja. Tähän sisältyy arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisyysriski.

Konsernitilinpäätöksen tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka

Miten seikkaa on käsitelty tilintarkastuksessa

Liikevaihdon tuloutus

Viittaus konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin ja liitetietoon 1 (Toimintasegmentit)

Konsernin liikevaihto sisältää tuotot tavaroiden sekä palveluiden myynnistä oikaistuna välillisillä veroilla, alennuksilla sekä valuuttamääräisestä myynnistä aiheutuvilla kurssieroilla.

Liikevaihtoon sisältyy myös markkinointipartnereiden kanssa tehtyihin sopimuksiin perustuvia etappimaksuja, joilla partneri osallistuu kehitteillä olevan tuotteen tutkimus- ja kehityskulujen kattamiseen ja jotka on sidottu tutkimusprojekteissa saavutettuihin etappeihin. Lisäksi liikevaihtoon sisällytetään konserniyhtiöiden konsernin ulkopuolisille yhtiöille lisensioimista tuotteista saatavat rojalit.

Liikevaihdon tarkastuksessa kiinnitimme erityisesti huomiota asiakassopimuksiin, jotka sisältävät erityyppisiä myyntihinnan komponentteja ja tavaroiden toimitusehtoja. Lisäksi painotimme asiakassopimuksia, jotka sisältävät etappi- tai rojalimaksuja, koska näiden osalta tuloutus on jossain määrin riippuvainen johdon arvioista.

Kävimme läpi konsernin liikevaihdon tuloutusperiaatteet, sisältäen myyntihintakomponenttien, etappimaksujen ja rojaltien tuloutusperiaatteet. Arvioimme niiden asianmukaisuutta verraten sovellettaviin tilinpäätösstandardien periaatteisiin.

Testasimme konsernissa vallitsevia tavaroiden myynnin tuloutukseen liittyviä kontrolleja, mm. tilauksesta maksuun – prosessin järjestelmäperusteisia kontrolleja.

Testasimme myyntitapahtumia, jotka ajoittuivat lähelle tilinpäätöspäivää sekä tilinpäätöspäivän jälkeisiä hyvityslaskuja arvioidaksemme, onko tuloutus tapahtunut oikealla tilikaudella.

Testasimme etappimaksujen ja rojaltien tuloutuksen ajoitusta vertaamalla tuloutusta sopimusehtoihin.

Aineettomien hyödykkeiden kirjanpitoarvo

Viittaus konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin ja liitetietoon 3 (Poistot ja arvonalentumiset) sekä liitetietoon 9 (Aineettomat hyödykkeet)

Konsernin aineettomat oikeudet sisältävät pääasiassa tuoteoikeuksia ja myyntilupia sekä lisäksi ohjelmistoja, tavaramerkkejä, patentteja ja vapaakirjoja tasearvoltaan 37,9 miljoonaa euroa. Muut aineettomat hyödykkeet sisältävät ulkopuolisille maksettuja ohjelmistojen kehittämismenoja ja liittymismaksuja yhteensä 2,5 miljoonaa euroa.

Konsernilla ei ole muita rajoittamattoman taloudellisen vaikutusajan omaavia aineettomia hyödykkeitä kuin liikearvo, eikä sillä ole sisäisesti aikaansaatuja aineettomia hyödykkeitä, vaan ne ovat ulkopuolelta hankittuja.

Aineettomien hyödykkeiden kirjanpitoarvoa vastaavan määrän kertyminen perustuu johdon hyväksymiin rahavirtaennusteisiin. Hankitun varhaisteknologian arvostuksen suurin riski liittyy hankkeen onnistuneeseen kaupallistamiseen.

Tarkastustoimenpiteemme kattoivat konsernin prosessi- ja kontrolliympäristön testaamisen aineettomien hyödykkeiden osalta. Lisäksi arvioimme johdon kykyä tehdä oletuksia ja ennusteita arvioidessaan aineettomien hyödykkeiden kirjanpitoarvoa vastaavan määrän kertyminen määrittämistä. Arviossamme keskityimme erityisesti rahavirtaennusteisiin, hyödykkeiden taloudelliseen käyttöikään sekä diskonttauskorkoon.

Arvioimme johdon käyttämien oletusten kohtuullisuutta niiden aineettomien hyödykkeiden osalta, joissa arvioimme olevan eniten riskiä arvonalentumisesta. Lisäksi arvioimme konsernitilinpäätöksessä ilmoitettujen tietojen asianmukaisuutta ja riittävyttä liittyen aineettomiin hyödykkeisiin.

Emoyhtiön tilinpäätöksen osalta ei ole sellaisia tilintarkastuksen kannalta keskeisiä seikkoja, joista olisi viestittävä kertomuksessamme.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emoyhtiön ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emoyhtiö tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emoyhtiön tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emoyhtiön tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emoyhtiö tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- arvioimme tilinpäätöksen, liitetiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuviissa tapauksissa niihin liittyvistä varoitoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoiduista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voitaisiin kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koituva yleinen etu.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen ja vuosikertomukseen sisältyvän muun informaation kuin tilinpäätöksen ja sitä koskevan tilintarkastuskertomuksemme. Olemme saaneet toimintakertomuksen käyttöömmme ennen tämän tilintarkastuskertomuksen antamispäivää ja odotamme saavamme vuosikertomuksen käyttöömmme kyseisen päivän jälkeen.

Tilinpäätöstä koskeva lausuntonamme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea edellä yksilöity muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Toimintakertomuksen osalta velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että

- toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia
- toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme ennen tilintarkastuskertomuksen antamispäivää käyttöön saamaamme muuhun informaatioon kohdistamamme työn perusteella johtopäätöksen, että kyseisessä muussa informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Muut lausunnot

Puollamme tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen vahvistamista. Hallituksen esitys taseen osoittaman voiton käyttämisestä on osakeyhtiölain mukainen. Puollamme vastuuvapauden myöntämistä emoyhtiön hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta.

Espoossa 8. päivänä helmikuuta 2017

PricewaterhouseCoopers Oy
Tilintarkastusyhteisö

Kalle Laaksonen
KHT